

Societatea Română de Statistică
Romanian Statistical Society

Institutul Național de Statistică
National Institute of Statistics

Revista Română de Statistică Supliment

Romanian Statistical Review Supplement

6 /2023

www.revistadestatistică.ro/supliment

SUMAR / CONTENTS 6/2023

ANALIZA EVOLUȚIEI ECONOMIEI ROMÂNIEI ÎN ULTIMII 33 DE ANI	3
--	----------

ANALYSIS OF THE EVOLUTION OF ROMANIA'S ECONOMY IN THE LAST 33 YEARS	14
--	-----------

Prof. Constantin ANGHELACHE PhD

Bucharest University of Economic Studies / Artifex University of Bucharest

ACTIVITATEA ȘI OPERAȚIUNILE BĂNCILOR	25
ACTIVITY AND OPERATIONS OF BANKS	43

Assoc. prof. Ștefan Virgil IACOB PhD

Petroleum – Gas University of Ploiesti / Artifex University of Bucharest

Laura CONSTANTIN PhD Student

Bucharest University of Economic Studies

Alexandra PETRE PhD Student

Bucharest University of Economic Studies

ASPECTE SEMNIFICATIVE PRIVIND EVOLUȚIA INVESTIȚIILOR STRĂINE DIRECTE ÎN ROMÂNIA	61
--	-----------

SIGNIFICANT ASPECTS REGARDING THE EVOLUTION OF FOREIGN DIRECT INVESTMENTS IN ROMANIA	74
---	-----------

Assoc. prof. Mădălina-Gabriela ANGHEL PhD

Artifex University of Bucharest

Cristian OLTEANU PhD Student

Bucharest University of Economic Studies

Denis-Arthur STRIJEK PhD Student

Bucharest University of Economic Studies

www.revistadestatistica.ro/supliment

ANALIZA MANAGEMENTULUI RISCULUI DE LICHIDITATE ȘI SOLVABILITATE	86
LIQUIDITY AND SOLVENCY RISK MANAGEMENT ANALYSIS	103
Assoc. prof. Ana Maria POPESCU PhD	
<i>Bucharest University of Economic Studies</i>	
Laura CONSTANTIN PhD Student	
<i>Bucharest University of Economic Studies</i>	
Daniel DUMITRU PhD Student	
<i>Bucharest University of Economic Studies</i>	

Responsabil de număr: Prof. Constantin ANGHELACHE PhD

Analiza evoluției economiei României în ultimii 33 de ani

Prof. Constantin ANGHELACHE PhD (actincon@yahoo.com)

Bucharest University of Economic Studies / Artifex University of Bucharest

Abstract

În acest articol am încercat să pun în evidență faptul că întreaga economie națională a fost pur și simplu pulverizată, fără nicio logică structurală și nicio perspectivă de înlocuire sau perfecționare. Am indicat care sunt consecințele pentru populație din acest peisaj apocaliptic desprins parcă dintr-un film SF. Treptat, România s-a transformat într-un paradis al multinaționalelor care controlează industria, agricultura, construcțiile, transporturile, comerțul, sectorul financiar-bancar și care își promovează reglementări legale în interes propriu, fără ca cineva în Parlament sau în posturile din Guvern să aibă un cuvânt de spus și să oprească această situație. Românii le-au rămas întrerpinderile mici și mijlocii, de fapt micro-întreprinderile, din cele aproximativ 500.000 înregistrate, peste 200.000 nu au niciun angajat. În schimb, românii au astăzi libertatea să se ocupe de economia și afacerile de subzistență. Avem și o industrie de subzistență, nu doar agricultură, construcții, transporturi și alte servicii de subzistență, pretinzând că acționăm pentru dezvoltarea inteligentă, inovativă și durabilă. Dar nimic nu este mai durabil decât subzistența, aceasta fiind strategia noastră națională, după ce am făcut praf marile companii. Astăzi brand-ul României este subzistența, atât în interiorul țării, cât și pe celelalte piețe ale muncii unde lucrează cetățenii români.

Cuvinte cheie: ramuri economice, evoluții, crize, populație, economie națională, perspective.

Clasificarea JEL: E20, E30

Introducere

În acest articol am avut în vedere faptul că o analiză privind evoluția României din 1989 (decembrie 1989 / ianuarie 1990) comparativ cu situația de astăzi a întregii economii cred că par evidente evoluțiile din punctul de vedere al strategiilor macroeconomice care au fost promovate de toate guvernele care s-au succedat imediat după acele evenimente.

Am început analiza cu câteva exemple, în primul rând pentru a trage concluziile care se impun în final. Astfel, am avut în vedere infrastructura industrială din România, producția de autocamioanele și autobuzele fabricate

la Braşov şi Bucureşti, producţia de avioane ROMBAC cumpărate de la englezi, producţia de avioanele de luptă şi tancuri după licenţe autohtone, producţia de locomotivele de la Electroputere Craiova, producţia de motoare de vapoare după licenţa RENK din Germania şi nu în ultimul rând o să vorbesc şi de Centrala Nucleară de la Cernavodă. De asemenea, am în vedere industria sticlăriei care s-a prăbuşit, la fel şi industria cosmetică, exportul doar de lemn brut şi alte materii prime brute exportate de România.

Literature review

Studiul facut şi prezentat în acest articol are ca punct de plecare preocuparea continuă a autorului în ceea ce priveşte evoluţia economiei româneşti şi implicit nivelul de trai al populaţiei. De-a lungul timpului au fost publicate un număr însemnat de cărţi care au abordat problemele delicate cu care se confruntă România. Astfel, Anghelache C. (2012) are în vedere starea economică după criza economico-financiară din perioada 2008-2010, aspect continuat şi în anii următori Anghelache C. (2013) şi Anghelache C. (2014), anul 2014 indicând practic o redresare modestă. Creşterea economică a continuat, aspecte prezentate cu date, grafice şi interpretări, indicând şi perspectivele Anghelache C. (2015), Anghelache C. (2016), Anghelache C. (2017). În acest context, pe planşeta autorului au stat o serie de direcţii de cercetare implicite cum au fost evoluţia activităţii industriale din România în context intern şi internaţional (Anghelache C. 2019) sau strategia României în domeniul cercetării şi inovării, în cadrul Uniunii Europene (Anghelache C. şi alţii 2018) ori situaţia resurselor de muncă ale statelor membre ale Uniunii Europene (Anghelache C., Anghel, M.G. 2017).

Date, rezultate şi discuţii

Analizând evoluţia României din 1989 până în prezent am constatat o serie de aspecte care sunt greu de acceptat. Astfel, în 1989 infrastructura industrială din România era printre primele 10 ţări din Europa. Mulţi au uitat această chestiune sau poate că alţii nici nu ştiu despre ce era vorba. Astfel, exista Platforma Pipera creată de francezi, unde se construiau calculatoare care au rămas la stadiul la care au fost.

Autocamioanele şi autobuzele fabricate la Braşov şi Bucureşti erau patente germane care satisfăceau piaţa internă şi, mai mult decât atât, se bucurau de un export masiv, bineînţeles în ţări care erau la un nivel tehnologic egal cu al României sau în ţările, africane în primul rând, care erau net inferioare.

România fabrica avioane ROMBAC cumpărate de la englezi; este vorba e avionul mediu-curier care s-a produs într-un volum de 100 aparate,

majoritateră vândute în țări care aveau nevoie de asemenea aparatură, mai ales pornind de la licența britanică.

Avioanele de luptă și tancurile după licențe autohtone erau în topul țărilor cu export militar. România a fost în dese rânduri criticată pentru că exporta astfel de avioane și tancuri, mai ales în țările care se aflau în conflict.

Locomotivele de la ELECTROPUTERE Craiova erau de patent elvețian și cunoșteau drumul exportului într-o serie de țări africane, în Orientul Mijlociu și Asia.

La Reșița se fabricau motoare de vapoare după licența RENK din Germania.

Centrala Nucleară de la Cernavodă, unitățile care au fost puse în funcțiune până acum, era bazată pe licență contractată în 1978 cu Canada.

Putem spune, fără a fi nostalgici, că începuserăm să ne integrăm acceptabil în economiile mari ale lumii. România era a treia țară, după SUA și Japonia, care fabrica anvelope gigant pentru autobasculante de peste 110 tone. Doar 2 țări din lume făceau șuruburi cu bile, România și Japonia. Acestea se foloseau în industria nucleară și aerospațială.

În 1990 s-a instaurat primul guvern condus de liberalul Petre Roman care a afirmat fără rezerve că industria românească era *un morman de fiare vechi*. Pentru a vedea cât de mare era acest *morman de fiare vechi* să facem o scurtă analiză asupra a ceea ce am avut și am pierdut în ultimii 33 de ani.

Referindu-se la industrie că *este de dat la fier vechi*, fostul prim ministru Petre Roman dorea să spună lumii că întreaga economie a României comuniste nu merită doi bani, că trebuie scoasă din orice criteriu de a se gândi la cooperări sau importuri de astfel de produse din România.

Ca să combat această viziune, utilizând datele statistice, din diferite domenii, voi sublinia doar următoarele, pentru a conveni că poziția premierului de atunci ori era generată de totală neștiință, ceea ce refuz să cred, ori era determinată de alt scop. În acest sens, în tabelul numărul 1 sunt prezentate o parte dintre aceste date și pentru o înțelegere mai ușoară au fost reprezentate și grafic.

Datele statistice din diferite domenii 1989 / 2023

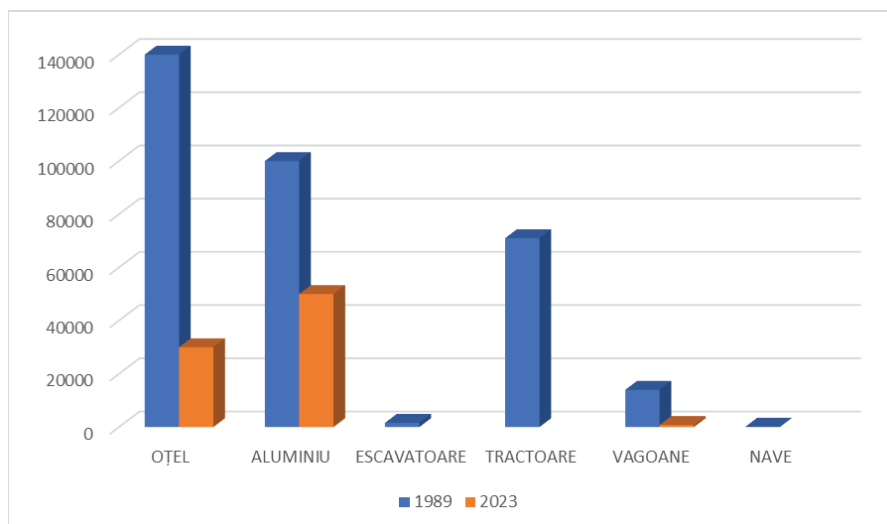
Tabel 1

INDICATOR	1989	2023
OȚEL	14 milioane	3 milioane
ALUMINIU	400.000 tone	200.000 de tone
ESCAVATOARE	1.600	-
TRACTOARE	71.000	-
VAGOANE	14.000	800
NAVE	144	-

Sursa: INS

Datele statistice din diferite domenii 1989 / 2023

Grafic 1

Interpretând datele prezentate tabelar și grafic pot afirma că:

- România producea 14 milioane de oțel în 1985, iar astăzi mai produce doar 3 milioane de tone;
- Producea 400.000 tone de aluminiu iar azi produce doar 200.000 de tone, adică jumătate;
- În 1980 ieșeau pe poarta fabricilor 1.600 de escavatoare, care de regulă erau exportate; astăzi nu mai iese niciunul;
- Ieșeau 71.000 de tractoare; niciunul astăzi și în acest sens, am construit fabrici de tractoare în Egipt și Iran care funcționează și acum în timp ce în România acest sector a fost trecut la *grămada de fier vechi*;
- În 1980, România fabrica 600 de vagoane de pasageri, iar astăzi niciunul. Fabricile din Arad au fost închise, iar pentru nevoile noastre interne recurgem la importuri care costă suficient de mult;
- Vagoanele de marfă se construiau în număr de 14.000 de bucăți pe an; azi abia 800. Cel puțin 100.000 de vagoane au fost tăiate și vândute la fier vechi în ultimii ani;
- Produceam 144 de nave de tonaj diferit; azi, după cum se știe, nu mai producem niciuna, iar fabricile specializate în acest domeniu s-au închis;
- Industria sticlăriei s-a prăbușit, la fel industria cosmetică (săpun, deodorante, creme etc.) a dispărut, totul bazându-se acum pe import, de marcă, dacă se poate;

- Potrivit statisticii oficiale, după anul 2000 au fost exportate 50.000 de tone de fier vechi, deșeuri de cupru, aluminiu și alte neferoase în valoare de peste 10 miliarde euro, dar această materie primă a fost scoasă de pe teritoriul țării noastre și astfel industriile în cauză s-au limitat la a încerca să mai facă câte ceva, dar au ales să cumpere;

- Am exportat doar lemn brut în valoare de peste 8 miliarde euro și alte produse brute: cereale, fructe, animale vii etc., în valoare de alte 5 miliarde euro rămânând cu probleme foarte serioase în domeniul silviculturii, în domeniul agriculturii vegetale și animale, majoritatea necesarului pentru țară fiind de proveniență din import;

- Preluarea acestor materii prime brute în România ar fi însemnat, în primul rând, crearea a milioane de locuri de muncă. Pe de altă parte, ar fi însemnat perfecționarea în unele domenii în care România putea ieși pe piața Uniunii Europene să coopereze și să realizeze venituri foarte ridicate pe lângă realizarea perfecționării industriei pe care trebuie să o aducem la nivelul realizărilor, cu perspectiva viitorului.

Din cele prezentate până acum rezultă practic că întreaga economie națională a fost oferită pe tavă, fără nicio logică, marilor concerne internaționale, marilor zis investitori pe bază de materii prime importate din România.

În prezent, România se află în situații delicate și în alte domenii.

Să luăm în discuție, în primul rând, domeniul petrolului. România producea 13 milioane de tone de petrol în 1970 și numai 6 milioane de tone astăzi. Diferența până la 34 de milioane tone prelucrate de rafinăriile românești în fiecare an proveneau din importul de petrol brut importat din Libia, Irak, Iran, URSS și alte țări. Este clar că despre aceasta nu se mai vorbește nimic în prezent și ajungem la contrariul, am vândut și ce mai era și ajungem la contracte pentru acest produs și derivate ale acestuia.

România trebuie să plătească redevențe pe tona de țiței brut, dar dacă scoți 18 milioane de tone pe an și raportezi numai 6 care este forma de control al statului român asupra acestei industrii?

Petrolul se scoate mult și se rafinează în alte țări și de aici toate consecințele care decurg pentru locuri de muncă, salarii, exporturi și alte forme de cooperare.

Înainte de 1989 România producea 8,5 milioane tone de motorină și acum mai produce doar 2 milioane. Produceam 10 milioane tone de păcură anual și acum producem doar 500 de mii de tone de uleiuri minerale și restul absolut nimic.

Iată o industrie în care România a fost pionier, în care a construit rafinării în Orientul Mijlociu în primul rând, apoi a oferit servicii prin specialiștii de înaltă clasă de care dispunea. Acum nu se mai întâmplă nimic.

Distribuția gazelor naturale nu mai este a României. Cine măsoară distribuția, cine măsoară producția și cine, mai ales, stă să constate dacă prețurile sunt cele care sunt atractive sau nu? De ce s-au întâmplat aceste fenomene, mai ales în industria petrolului?

În primul rând, au venit sfaturi de la competitorii noștri în domeniu, care ne-au sugerat să facem întreprinderi mici și mijlocii, să concediem muncitorii din marile uzine, să închidem mamuții industriali, să producem kituri, componente nu produse integrale, să facem cabluri, radiatoare, sisteme de frânare și anvelope și nu locomotive, vapoare și tractoare.

Din cele expuse până în acest moment, rezultă că nu a existat o viziune politică de dezvoltare ci doar una de schimbare prin distrugere.

Tot ce am arătat are la bază elementul *închideri de fabrici, vânzarea de active* toate dăunătoare țării noastre, efectele văzându-se limpede și astăzi.

Putem aprecia fără teama de a gândi că suntem *nostalgici*, că guvernării de după 1990 și-au îndeplinit misiunea cu exces de zel. Nu există argumente pentru a putea convinge că nu a fost totul distrus pe bază de program, ceea ce conduce la o teorie a conspirației.

Uniunea Europeană a fost creată pe baza Comunității Economice a Cărbunelui și Oțelului. Deci, România nu putea să intre în Uniunea Europeană cu industria ei siderurgică de 14 milioane tone de oțel pe an. A trebuit întâi lichidată ca un bonus pentru admiterea în Uniunea Europeană.

Să inventariem, în treacăt, câteva dintre primele mari greșeli istorice ale politicianilor, în urma cărora s-a dat startul la jaful național.

Prima mare eroare a fost restituirea părților sociale, o privatizare pe bani adevărați începută, surprinzător, în regimul de până în decembrie 1990. FSN-ul a restituit acești bani, în valoare de aproximativ 8 miliarde de dolari, pentru a cumpăra bunăvoința oamenilor, aceasta chiar cu bani lor.

Poporul naiv s-a bucurat la timpul respectiv fără să își dea seama că această măsură a însemnat trei elemente deosebit de grave pentru țară. În primul rând, scoaterea din domeniul investițiilor și trecerea în domeniul consumului. Pe acest fond, al doilea element negativ a fost sporirea șomajului. Și, ca urmare a acestei maladii (șomajul), s-a trecut la concedieri și la închideri de fabrici.

Această măsură anti-economică din cauza căreia fabricile și uzinele au rămas fără capital lichid, a condus de fapt la excluderea cetățenilor de la un drept de proprietate plătit cu munca lor. A fost o re-naționalizare a unei părți din capitalul social destinată ulterior și cedării controlului economic către interese de grup, mai ales străini.

Această măsură care are ca motor același guvern, primul guvern, provocând din februarie 1990 hiper-inflație. Erau peste 8 milioane de salariați,

cu o medie a părților sociale de 2 salarii medii fiecare, care au fost plătite într-o lună, întreprinderea fiind obligată să facă credite bancare pentru a putea să restituie acești bani, aceasta fiind prima adevărată *gaură neagră* care s-a instaurat în economia românească.

A doua mare eroare a fost privatizarea de masă, fără proceduri și fără reguli de protejare a acționarilor minoritari. În loc să se folosească părțile sociale existente până în ianuarie 1990, ca primă formă de acordare a acțiunilor, ca cetățenii României să devină, cu ponderea pe care o aveau ei, coproprietari ai unor părți din fabricile și uzinele care existau atunci, viitoarele certificate de acționari au fost cumpărate pe nimic de cei care știau ce va urma. Populația de rând a rămas practic fără nimic, bucurându-se de un talon pe care l-au depus pe undeva, dar care nu a avut niciun efect financiar ulterior.

În acel moment s-a spus că se privatizează numai 30% din capitalul societăților comerciale. S-a anunțat totodată că sectoarele strategice nu se vor privatiza dar, ne amintim, au venit pe urmă Fondul Monetar Internațional, Banca Mondială și societățile externe de consultanță, care au dictat și guvernele au promovat controlul total, fără luptă și fără niciun câștig, asupra întregii economii, care și-a continuat *pas cu pas*, vorba cuiva care a scris aceasta într-o carte, evoluția spre drumul distrugerii complete a economiei României.

Practic, prin măsurile pe care le-am prezentat economia națională a fost oferită pe tavă, fără nicio și fără a spune cel puțin că este cadou sau pradă de război celor care, chipurile, ar fi făcut lobby pentru integrarea României în Uniunea Europeană. Ce s-a întâmplat după acest lobby, se constată cu ușurință în zilele de acum.

Fiecare program de guvernare anunțat a fost de fapt un program de ne-guvernamentare în spatele căruia s-a dezvoltat corupția fără margini.

A dispărut întregul sector al industriei textile, confecții, tricotaje (filaturi, țesătorii, fabrici de stofă și postavuri), întreprinderi de pielărie și încălțăminte toate concepute într-un sistem integrat. Acum nu mai există.

În sectorul agro-alimentar, 36 de fabrici de zahăr, de ulei, preparate din carne, lapte și produse lactate și zeci de fabrici de nutrețuri combinate pentru hrana sectorului zootehnic, au dispărut de pe harta României.

Nu mai există majoritatea fabricilor din industria lemnului și mobilei, din industria cimentului, a lacurilor și vopselelor, a medicamentelor, din sectorul construcțiilor de mașini, al exploatărilor miniere (feroase, neferoase, cărbune).

S-au desființat întreprinderile agricole de stat și cele de mecanizare a agriculturii, stațiunile de cercetări agricole și, în general, marea majoritate a institutelor de cercetare-proiectare.

În același ritm au dispărut industria electronică, electrotehnică, de mecanică fină, optică, automatizări.

Baza națională de soiuri de plante și rase de animale a fost pulverizată. România nu mai dispune astăzi de un pachet național prin care să producă semințe, soiuri hibrizi de culturi cerealiere, plante tehnice și legumicole. Toate au fost abandonate.

A fost distrus aproape în totalitate sistemul de irigații, care a fost construit prin îndatorarea dureroasă a României la Banca Mondială, pentru irigarea a 4 milioane de hectare și pentru a cărui plată românii au contribuit zeci de ani.

Au fost abandonate programele de combatere a eroziunii solului, de îndigui și desecări, dar și cele de irigații în curs. Astfel, au fost abandonate Canalul Siret - Dunăre sau București – Dunăre.

Nici după 33 de ani clasa politică, detașament al legiunii străine, terminatorul României moderne, nu a realizat importante reglementări prin care salariații să-și investească o parte din salariu în compania proprie. Nu s-au aprobat legi convenabile în acest sens și de aceea lucrurile stagnează.

Economia României putea fi salvată prin participarea financiară a salariaților, începând cu părțile sociale, printr-o reglementare prin care salariile reinvestite să fie scutite de impozite și alte contribuții.

În toți acești ani a curs ca un fir roșu, care a legat zecile de guverne, care s-au perindat pe la Palatul Victoria, de un proiect minimal coerent de subzistență și nu de dezvoltare.

Guvernele și clasa politică s-au ocupat numai de furturi și protejarea așa-ziselor investitori străini strategici, prin scutirea de impozite pentru profitul reinvestit și nu de promovarea facilităților destinate salariilor reinvestite.

Investitorii, mai ales cei străini, nu ar fi trebuit să primească niciun sprijin în România pentru a-i plăti pe angajații români cu salariul minim sau pentru a-i angaja la negru din rațiuni *de competitivitate*. Parcă s-a aplicat mesajul promo *Veniți în România că vă garantăm sclavia pe bani puțini și vă mențineți competitivitatea!*.

În esență, acesta a fost programul de guvernare în ultimii 33 de ani. Ce va fi în continuare, este greu de spus.

Anul 2023 este în condiții deosebit de delicate. În primul rând, bugetul aprobat pentru acest an în curs nu are resursele necesare pentru a acoperi măcar nevoile minime (salarii și pensii) pentru un trai decent.

Există efectul crizelor care se perpetuează (pornit cu COVID 19, economico-financiară, a gazelor, agro-alimentară etc.), care aduc prețurile pentru consumatorul intern la nivelul la care sunt greu de accesat.

Inflația a devenit galopantă. Am avut în ultimii doi ani și jumătate creșteri de prețuri în medie (rata inflației) de 15%.

Desigur, într-un termen prezentat drept glumă dar luat în serios, se constată că Produsul Intern Brut a crescut cu aceste procente deoarece TVA-ul este plătit doar de ultimul consumator, iar ultimul consumator în România este populația țării.

Învățământul, cercetarea, sănătatea, piloni esențiali pentru dezvoltarea oricărei societăți, practic sunt nefinanțate și se dezvoltă într-un ritm care înseamnă aproape nimic pentru viitorul țării.

Mai recent, din cauza neaplicării legilor în domeniile sănătății, educației, cercetării au început protestele și grevele, culminând cu greva generală din învățământ. Și în alte sectoare, inclusiv în poliție, există nemulțumiri și perspective de greve de avertisment și apoi generale, care pot pune în discuție eficacitatea actualului guvern.

În țările cu o doctrină concretizată menținerea valului de greve cum este în România s-a dovedit a fi tranșant, guvernele în cauză dându-și demisia, acceptând erorile produse și consecințele care au rezultat din acestea.

Toate acestea se pot face prin știință și credință, adică prin acrodarea sprijinului de care este nevoie, așa încât domeniul învățământului să se perfecționeze, să existe entuziasmul pedagogic necesar, care să aibă ca efect mai buna pregătire a generațiilor tinere astăzi, care trebuie să aspire la a prelua frâiele conducerii economiei și a țării în întregul său, în perioada viitoare. Altfel, va fi deosebit de dificil.

Astăzi, din învățământul liceal și universitar cei mai mulți și cei mai bine pregătiți pleacă în străinătate, dispunând de unele burse, dispunând de unele facilități, dispunând de sprijinul familiilor și, nu în ultimul rând, dispunând de capacitățile lor intelectuale. Dar aceștia nu se vor mai reîntoarce în România și vor constitui nivel de vârf în economiile țărilor în care aceștia învață.

Chiar și cei care rămân în țară și absolvă liceul sau facultățile masterande, datorită sistemului veniturilor total neadecvat, iau calea multinaționalelor și mai ales a exteriorului unde își găsesc locuri berechet.

În această direcție sunt vizate, în primul rând, domeniile de vârf cum ar fi IT, medicina, cercetarea și alte domenii în care industria românească nu mai poate oferi niciun loc de muncă, iar cercetarea, cu cei 0,48% alocare din Produsul Intern Brut nu poate să constituie un miracol, un miraj pentru nici unul din tinerii bine pregătiți.

Vor rămâne acasă la noi acea forță de muncă ușor descalificată, care va contribui la creșterea analfabetismului funcțional. Este dureros, dar lucrurile așa evoluează, așa vor evolua.

Pe acest fond, va crește infracționalitatea, va crește libertinismul exagerat, va crește lipsa de preocupări serioase în viitorul de mâine și, pe această cale, țara cade încet dar sigur spre unele domenii și niveluri care pot fi greu înțelese.

Concluzii

Din studiul prezentat în acest articol se desprind o serie de concluzii atât teoretice, dar mai ales practice. În primul rând, starea de fapt din luna mai-iunie 2023, dar poate fi la fel și în continuare, arată că România se află într-un impas din care cu foarte mare greutate va putea să iasă. Acum am ajuns din nou ca în 2008 când s-a spus *pentru a cârpi trebuie mai întâi să tăiem*. Și aceste tăieturi nu se vor produce în cifră absolută în salarii, pensii și alte venituri pentru populație ci în nivelul de trai care este pus sărăciei aproape globale prin nivelul prețurilor, lipsa veniturilor și incapacitatea de a trăi altfel decât de azi pe mâine și aceasta cu grija de a nu face vreo eroare din care nu te mai poate ajuta nimeni să ieși.

S-ar putea face desigur ceva, dar asta ar însemna că de la nivelul cel mai înalt, Președinție, Guvern, Parlament, partide politice, ONG-uri, și alte societăți care nu fac niciun pas fără a agonisi venituri necuvenite, să stea, să cugete și să găsească unele căi prin care destabilizarea macroeconomică a României să reîntre în normal.

Este greu de găsit soluții acum, dar ele trebuie măcar căutate și nu mimate, trebuie să aibă la bază și acel Plan Național de Redresare și Reziliență, care să fie, după opinia mea, rediscutat cu Uniunea Europeană pentru a se elibera fondurile necesare care ar contribui la refacerea finanțării, măcar a domeniilor total deficitare din țara noastră.

Să ne imaginăm că din acel Plan Național de Redresare și Reziliență măcar acele sume care se referă la agricultură și învățământ să fie eliberate pentru a putea sprijini, pe cât posibil, pe producătorii agricoli români și pentru a detensiona situația din învățământul de toate gradele din România. Să nu uităm, ceea ce creștem astăzi trebuie să fie în sănătate fizică și intelectuală pentru ziua de mâine! Numai așa vom putea progresa.

Bibliografie

1. Anghelache, C. (2019), The evolution of the industrial activity in Romania in 2019 in the internal and international context. Romanian Statistical Review, Supplement, 8, 37-48
2. Anghelache, C. (2018). Bilanțul economic al României la 100 de ani, Editura Economică, București
3. Anghelache, C., Anghel, M.G., Dumitrescu, D., Avram, D. (2018). Romania's strategy in the field of research and innovation, in the context of the European Union. International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences, 8 (2), 95-101
4. Anghelache, C. (2017). România 2017. Starea economică la un deceniu de la aderare. Editura Economică, București
5. Anghelache, C. (2016). România 2016. Starea economică, Editura Economică, București
6. Anghelache, C. (2015). România 2015. Starea economică în continuă creștere, Editura Economică, București
7. Anghelache, C. (2014). România 2014. Starea economică pe calea redresării, Editura Economică, București
8. Anghelache, C. (2013). România 2013. Starea economică sub povara efectelor crizei, Editura Economică, București
9. Anghelache, C. (2012). România 2012. Starea economică în criză perpetuă, Editura Economică, București
10. Anghelache, C., Anghel, M.G. (2017). International Trade – factor of economic growth for European Union member States, XXIII International Scientific Conference of the PGV Network „The question of borders: a new representation of the European reality”, Casablanca, 14-16 September 2017, 267-278
11. Anghelache, C., Anghel, M.G. (2017). Analysis of population development - labour resources of member states of the European Union. Management&Gouvernance, 17, January-June 2017, 95-110

ANALYSIS OF THE EVOLUTION OF ROMANIA'S ECONOMY IN THE LAST 33 YEARS

Prof. Constantin ANGHELACHE PhD (actincon@yahoo.com)

Bucharest University of Economic Studies / Artifex University of Bucharest

Abstract

In this article I tried to highlight the fact that the entire national economy was simply pulverized, without any structural logic and no prospect of replacement or improvement. I have indicated the consequences for the population of this apocalyptic landscape as if from a sci-fi movie. Gradually, Romania turned into a paradise of multinationals that control industry, agriculture, construction, transport, trade, the financial-banking sector and that promote legal regulations in their own interest, without anyone in Parliament or in government positions having a word to say and stop this situation. Romanians are left with small and medium enterprises, in fact micro-enterprises, of the approximately 500,000 registered, over 200,000 have no employees. Instead, Romanians today have the freedom to deal with the economy and subsistence businesses. We also have a subsistence industry, not just agriculture, construction, transport and other subsistence services, claiming to act for smart, innovative and sustainable development. But nothing is more sustainable than subsistence, which is our national strategy after we have crushed the big companies. Today Romania's brand is subsistence, both within the country and on the other labor markets where Romanian citizens work.

Keywords: economic branches, developments, crises, population, national economy, perspectives.

JEL classification: E20, E30

Introduction

In this article I considered the fact that an analysis of Romania's evolution since 1989 (December 1989 / January 1990) compared to today's situation of the entire economy, I believe that the evolutions from the point of view of macroeconomic strategies that were promoted by all governments seem obvious which followed immediately after those events.

I started the analysis with a few examples, primarily to draw the conclusions that are required in the end. Thus, we had in mind the industrial infrastructure in Romania, the production of trucks and buses manufactured

in Braşov and Bucharest, the production of ROMBAC airplanes bought from the English, the production of fighter planes and tanks under local licenses, the production of locomotives from Electroputere Craiova, the production of steam engines under the RENK license from Germany, and last but not least, I will also talk about the Cernavodă Nuclear Power Plant. Also, I have in mind the glass industry that collapsed, as well as the cosmetics industry, the export of only raw wood and other raw materials exported by Romania.

Literature review

The study carried out and presented in this article has as its starting point the author's continuous concern regarding the evolution of the Romanian economy and implicitly the standard of living of the population. Over time, a significant number of books were published that addressed the delicate issues facing Romania. Thus, Anghelache C. (2012) takes into account the economic situation after the economic-financial crisis of 2008-2010, an aspect that continued in the following years Anghelache C. (2013) and Anghelache C. (2014), the year 2014 practically indicating a recovery modest. Economic growth continued, aspects presented with data, graphs and interpretations, also indicating perspectives Anghelache C. (2015), Anghelache C. (2016), Anghelache C. (2017). In this context, a series of implicit research directions were on the author's table, such as the evolution of industrial activity in Romania in a domestic and international context (Anghelache C. 2019) or Romania's strategy in the field of research and innovation, within the European Union (Anghelache C. and others 2018) or the situation of the labor resources of the member states of the European Union (Anghelache C., Anghel, M.G. 2017).

Data, Results and Discussion

Analyzing Romania's evolution from 1989 to the present, we found a series of aspects that are difficult to accept. Thus, in 1989 the industrial infrastructure in Romania was among the top 10 countries in Europe. Many have forgotten this matter or perhaps others don't even know what it was about. Thus, there was the Pipera Platform created by the French, where computers were built that remained at the stage they were at.

The trucks and buses manufactured in Braşov and Bucharest were German patents that satisfied the domestic market and, more than that, enjoyed a massive export, of course to countries that were at a technological level equal to Romania's or to countries, primarily African, which were clearly lower.

Romania manufactured ROMBAC planes bought from the English; it is the medium courier plane that was produced in a volume of 100 devices, the

majority of which were sold in countries that needed such devices, especially starting from the British license.

Fighter planes and tanks under domestic licenses were in the top military exporting countries. Romania has often been criticized for exporting such planes and tanks, especially to countries that were in conflict.

The locomotives from ELECTROPUTERE Craiova were of Swiss patent and knew the export route to a number of African countries, the Middle East and Asia.

In Reșita, steam engines were manufactured under the RENK license from Germany.

The Cernavodă Nuclear Power Plant, the units that have been put into operation so far, was based on a license contracted in 1978 with Canada.

We can say, without being nostalgic, that we had begun to acceptably integrate into the great economies of the world. Romania was the third country, after the USA and Japan, that manufactured giant tires for dump trucks over 110 tons. Only 2 countries in the world made ball screws, Romania and Japan. They were used in the nuclear and aerospace industries.

In 1990, the first government led by the liberal Petre Roman was established, which stated without reservation that the Romanian industry was a pile of old beasts. To see how big this pile of old beasts was let's take a quick look at what we've had and lost over the past 33 years.

Referring to the industry as scrap metal, former Prime Minister Petre Roman wanted to tell the world that the entire economy of communist Romania is not worth two cents, that it must be removed from any criteria for thinking about cooperation or imports of such products from Romania.

To combat this view, using statistical data from different fields, I will only emphasize the following, to agree that the position of the prime minister at that time was either generated by total ignorance, which I refuse to believe, or was determined by another goal. In this sense, in table number 1 some of these data are presented and for an easier understanding they were also represented graphically.

Statistical data from different fields 1989 / 2023

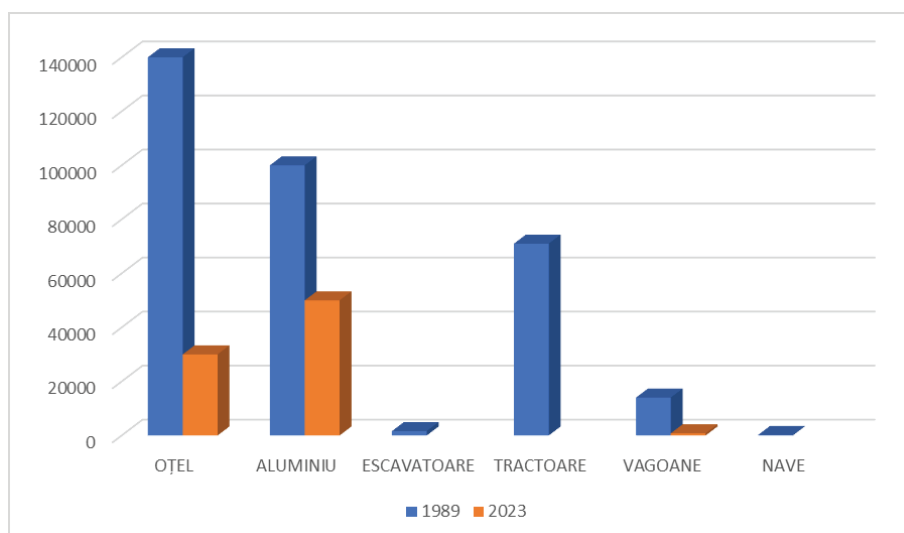
Table 1

INDICATOR	1989	2023
STEEL	14 million	3 million
ALUMINUM	400.000 tons	200.000 tons
EXCAVATORS	1.600	-
TRACTOR	71.000	-
WAGONS	14.000	800
SHIPS	144	-

Source: INS

Statistical data from different fields 1989 / 2023

Chart 1

Interpreting the data presented tabularly and graphically, I can state that:

- Romania produced 14 million tons of steel in 1985, and today it produces only 3 million tons;
- It produced 400,000 tons of aluminium and today it produces only 200,000 tons, that is half;
- In 1980, 1,600 excavators left the factory gates, which were usually exported; none comes out today;
- 71,000 tractors were produced; none today and in this sense, we have built tractor factories in Egypt and Iran that are still operating while in Romania this sector has been relegated to the scrap heap;

- In 1980, Romania manufactured 600 passenger cars, and today none. The factories in Arad were closed, and for our internal needs we resort to imports which cost quite a lot;

- Freight wagons were built in the number of 14,000 pieces per year; today barely 800. At least 100,000 wagons have been cut up and sold for scrap in recent years;

- We were producing 144 ships of different tonnage; today, as is known, we no longer produce any, and the factories specialized in this domain have closed;

- The glassware industry collapsed, as well as the cosmetic industry (soap, deodorants, creams, etc.) disappeared, everything is now based on imports, branded, if possible;

- According to official statistics, after the year 2000, 50,000 tons of scrap metal, copper, aluminium and other non-ferrous scrap worth over 10 billion euros were exported, but this raw material was taken out of the territory of our country and thus the industries in because they limited themselves to trying to do something else, but they chose to buy;

- We only exported raw wood worth over 8 billion euros and other raw products: cereals, fruits, live animals, etc., worth another 5 billion euros, remaining with very serious problems in the field of forestry, in the field of plant and animal agriculture, most of what is needed for the country comes from imports;

- Taking over these raw materials in Romania would have meant, first of all, the creation of millions of jobs. On the other hand, it would have meant improvement in some areas in which Romania could enter the European Union market to cooperate and achieve very high revenues in addition to the improvement of the industry that we must bring to the level of achievements, with a future perspective.

From what has been presented so far, it practically follows that the entire national economy has been offered on a tray, without any logic, to the big international concerns, the big so-called investors based on raw materials imported from Romania.

Currently, Romania is in delicate situations in other areas as well.

Let's discuss, first of all, the field of oil. Romania produced 13 million tons of oil in 1970 and only 6 million tons today. The difference of up to 34 million tons processed by Romanian refineries each year came from the import of crude oil imported from Libya, Iraq, Iran, the USSR and other countries. It is clear that nothing is being said about this at present and we are reaching the opposite, we have sold what was left and we are reaching contracts for this product and its derivatives.

Romania has to pay royalties per ton of crude oil, but if you extract 18 million tons per year and report only 6 what is the form of control of the Romanian state over this industry?

A lot of oil is extracted and refined in other countries and hence all the consequences that follow for jobs, wages, exports and other forms of cooperation.

Before 1989, Romania produced 8.5 million tons of diesel and now it produces only 2 million. We used to produce 10 million tons of fuel oil annually and now we only produce 500 thousand tons of mineral oils and the rest absolutely nothing.

Here is an industry in which Romania was a pioneer, in which it built refineries in the Middle East first, then offered services through the high-class specialists at its disposal. Now nothing happens.

The distribution of natural gas is no longer Romania's. Who measures the distribution, who measures the production, and who, above all, determines whether the prices are attractive or not? Why did these phenomena happen, especially in the oil industry?

First came advice from our competitors in the field, who suggested we do small and medium-sized enterprises, lay off workers in large factories, close industrial mammoths, produce kits, components not complete products, make cables, radiators, braking systems and tires and not locomotives, ships and tractors.

From what has been exposed up to this point, it follows that there was no political vision of development but only one of change through destruction.

Everything I have shown is based on the element of factory closings, the sale of assets, all harmful to our country, the effects of which are still clearly visible today.

We can appreciate without fear of thinking that we are being nostalgic, that the post-1990 rulers carried out their mission with overzealousness. There are no arguments to be able to convince that everything was not destroyed by program, which leads to a conspiracy theory.

The European Union was created on the basis of the Economic Coal and Steel Community. So, Romania could not enter the European Union with its steel industry of 14 million tons of steel per year. It had to be liquidated first as a bonus for admission to the European Union.

Let's list, in passing, some of the first big historical mistakes of the politicians, after which the national robbery was started.

The first big mistake was the restitution of the social shares, a real money privatization started, surprisingly, in the regime until December 1990. The FSN gave back this money, amounting to about 8 billion dollars, to buy the goodwill of the people, this even with their money.

The naive people rejoiced at that time without realizing that this measure meant three particularly serious elements for the country. First, moving out of the investment realm and into the consumption realm. Against this background, the second negative element was the increase in unemployment. And, as a result of this disease (unemployment), there were layoffs and factory closings.

This anti-economic measure, because of which factories and plants ran out of liquid capital, actually led to the exclusion of citizens from a property right paid for by their labor. It was a re-nationalization of a part of the social capital intended later and to cede economic control to group interests, mostly foreigners.

This measure which is driven by the same government, the first government, causing since February 1990 hyper-inflation. There were more than 8 million employees, with an average of social shares of 2 average salaries each, which were paid in a month, the company being obliged to make bank loans to be able to return this money, this being the first real black hole that was established in the Romanian economy.

The second big mistake was mass privatization, without procedures and without rules to protect minority shareholders. Instead of using the existing social shares until January 1990, as the first form of granting shares, so that Romanian citizens become, with the share they had, co-owners of some parts of the factories and plants that existed then, the future stock certificates were bought for nothing by those who knew what was coming. The common people were left with practically nothing, enjoying a check that they deposited somewhere, but which had no financial effect afterwards.

At that time, it was said that only 30% of the capital of commercial companies is being privatized. It was also announced that the strategic sectors will not be privatized, but, we remember, the International Monetary Fund, the World Bank and external consulting companies followed, who dictated and the governments promoted total control, without struggle and without any gain, over the whole economy, which continued step by step, according to someone who wrote this in a book, the evolution towards the path of complete destruction of Romania's economy.

Practically, through the measures that I have presented, the national economy has been offered on a plate, without any and without saying at least that it is a gift or war booty to those who, apparently, would have lobbied for Romania's integration into the European Union. What happened after this lobbying is easily seen these days.

Every government program announced was actually a non-government program behind which rampant corruption developed.

Gone is the entire sector of the textile industry, garments, knitwear (spinners, weavers, cloth mills and stockists), leather and footwear enterprises all conceived in an integrated system. Now it doesn't exist anymore.

In the agri-food sector, 36 factories of sugar, oil, meat preparations, milk and dairy products and dozens of factories of combined fodder for feeding the livestock sector, disappeared from the Romanian map.

Most of the factories in the wood and furniture industry, in the cement industry, in the varnish and paint industry, in medicine, in the machine building sector, in mining (ferrous, non-ferrous, coal) no longer exist.

State agricultural and agricultural mechanization enterprises, agricultural research stations and, in general, the vast majority of research-design institutes were abolished.

At the same rate, the electronic, electrotechnical, fine mechanical, optical, automation industry disappeared.

The national database of plant varieties and animal breeds was pulverized. Today, Romania no longer has a national package to produce seeds, hybrid varieties of cereal crops, technical plants and vegetables. All were abandoned.

The irrigation system was almost completely destroyed, which was built through Romania's painful indebtedness to the World Bank, for the irrigation of 4 million hectares and for the payment of which the Romanians contributed for decades.

Programs to combat soil erosion, dams and drainages, as well as ongoing irrigation projects, were abandoned. Thus, the Siret - Danube or Bucharest - Danube Canals were abandoned.

Even after 33 years, the political class, a detachment of the foreign legion, the terminator of modern Romania, has not implemented the important regulations by which employees can invest a part of their salary in their own company. No suitable laws have been approved in this regard and that is why things are stagnant.

Romania's economy could be saved through the financial participation of employees, starting with the social parts, through a regulation by which reinvested salaries are exempt from taxes and other contributions.

In all these years it ran like a red thread, which connected the dozens of governments, which were lost around the Victoria Palace, to a minimally coherent project of subsistence and not of development.

Governments and the political class have only been concerned with theft and protecting so-called strategic foreign investors by exempting reinvested profits from taxes and not promoting facilities for reinvested wages.

Investors, especially foreign ones, should not have received any support in Romania to pay Romanian employees the minimum wage or to hire them illegally for reasons of competitiveness. It's as if the promo message Come to Romania that we guarantee your slavery for little money and maintain your competitiveness!

In essence, this has been the government's program for the past 33 years. What will happen next is hard to say.

The year 2023 is in particularly delicate conditions. First of all, the approved budget for this current year does not have the necessary resources to cover even the minimum needs (salaries and pensions) for a decent living.

There is the effect of the perpetuating crises (started with COVID 19, economic-financial, gas, agri-food, etc.), which bring prices for the domestic consumer to a level where they are difficult to access.

Inflation has run rampant. In the last two and a half years, we have had average price increases (inflation rate) of 15%.

Of course, in a term presented as a joke but taken seriously, it is found that the Gross Domestic Product increased by these percentages because the VAT is paid only by the last consumer, and the last consumer in Romania is the population of the country.

Education, research, health, essential pillars for the development of any society, are practically unfunded and develop at a pace that means almost nothing for the future of the country.

More recently, due to the non-enforcement of laws in the fields of health, education, research, protests and strikes began, culminating in the general strike in education. And in other sectors, including the police, there is discontent and the prospect of warning and then general strikes, which may call into question the effectiveness of the current government.

In countries with a concretized doctrine, maintaining the wave of strikes as in Romania has proven to be decisive, the governments in question resigning, accepting the errors produced and the consequences that resulted from them.

All this can be done through science and faith, that is, by providing the support that is needed, so that the field of education is perfected, there is the necessary pedagogical enthusiasm, which has the effect of better training the young generations today, who must aspire to take the reins of running the economy and the country as a whole in the coming period. Otherwise, it will be extremely difficult.

Today, from high school and university education, the most and the best prepared go abroad, with some scholarships, with some facilities, with the support of their families and, last but not least, with their intellectual

capacities. But they will not return to Romania and will constitute a top level in the economies of the countries where they study.

Even those who stay in the country and graduate from high school or master's degrees, due to the totally inadequate income system, take the path of multinationals and especially abroad where they find jobs.

In this direction, the top fields such as IT, medicine, research and other fields where the Romanian industry can no longer offer any jobs are targeted, and research, with the 0.48% allocation from the Domestic Product Brut cannot constitute a miracle, a mirage for any of the well-prepared young people.

That slightly unskilled workforce will remain at home, which will contribute to increasing functional illiteracy. It's painful, but that's the way things go, that's the way things will go.

Against this background, criminality will increase, exaggerated libertinism will increase, lack of serious concern for tomorrow's future will increase, and along this path, the country is slowly but surely falling towards some areas and levels that can be difficult to understand.

Conclusions

From the study presented in this article, a series of theoretical, but especially practical, conclusions emerge. First of all, the state of affairs from May-June 2023, but it may be the same in the future, shows that Romania is in an impasse from which it will be very difficult to get out. Now we have arrived again like in 2008 when it was said to rag, we must first cut. And these cuts will not occur in absolute figures in salaries, pensions and other incomes for the population but in the standard of living that is put to almost global poverty by the price level, the lack of income and the inability to live differently than from today to tomorrow and this with the care not to make any mistake from which no one can help you get out.

Of course something could be done, but that would mean that from the highest level, the Presidency, Government, Parliament, political parties, NGOs, and other companies that do not take any step without agonizing undue income, to sit, to think and find some ways through which the macroeconomic destabilization of Romania will return to normal.

It is difficult to find solutions now, but they must at least be sought and not imitated, they must also be based on that National Recovery and Resilience Plan, which, in my opinion, should be renegotiated with the European Union in order to release the necessary funds that would contribute to restoring the financing, at least of the totally deficient areas in our country.

Let's imagine that from that National Recovery and Resilience Plan at least those sums that refer to agriculture and education are released in order

to be able to support, as much as possible, Romanian agricultural producers and to de-tension the situation in education at all levels in Romania. Let's not forget, what we grow today must be in physical and intellectual health for tomorrow! Only in this way will we be able to progress.

References

1. Anghelache, C. (2019), The evolution of the industrial activity in Romania in 2019 in the internal and international context. *Romanian Statistical Review, Supplement*, 8, 37-48
2. Anghelache, C. (2018). *Bilanțul economic al României la 100 de ani*, Editura Economică, București
3. Anghelache, C., Anghel, M.G., Dumitrescu, D., Avram, D. (2018). Romania's strategy in the field of research and innovation, in the context of the European Union. *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*, 8 (2), 95-101
4. Anghelache, C. (2017). *România 2017. Starea economică la un deceniu de la aderare*. Editura Economică, București
5. Anghelache, C. (2016). *România 2016. Starea economică*, Editura Economică, București
6. Anghelache, C. (2015). *România 2015. Starea economică în continuă creștere*, Editura Economică, București
7. Anghelache, C. (2014). *România 2014. Starea economică pe calea redresării*, Editura Economică, București
8. Anghelache, C. (2013). *România 2013. Starea economică sub povara efectelor crizei*, Editura Economică, București
9. Anghelache, C. (2012). *România 2012. Starea economică în criză perpetuă*, Editura Economică, București
10. Anghelache, C., Anghel, M.G. (2017). International Trade – factor of economic growth for European Union member States, XXIII International Scientific Conference of the PGV Network „The question of borders: a new representation of the European reality”, Casablanca, 14-16 September 2017, 267-278
11. Anghelache, C., Anghel, M.G. (2017). Analysis of population development - labour resources of member states of the European Union. *Management&Gouvernance*, 17, January-June 2017, 95-110

Activitatea și operațiunile băncilor

Assoc. prof. Ștefan Virgil IACOB PhD (*stefaniacob79@yahoo.com*)

Petroleum – Gas University of Ploiesti / Artifex University of Bucharest

Laura CONSTANTIN PhD Student

Bucharest University of Economic Studies

Alexandra PETRE PhD Student (*alexandra.olteanu.s1@anaf.ro*)

Bucharest University of Economic Studies

Abstract

Economia mondială modernă se află într-o perioadă de dezvoltare accelerată. Toate procesele economice existente generează altele noi, astfel contribuind la majorarea necesităților de resurse petru extinderea de noi afaceri. Operațiunile de creditare reprezintă cele mai importante și profitabile operațiuni active ale băncilor comerciale. Portofoliul creditar constituie, de obicei, de la o treime până la o jumătate din volumul total al activelor acestora, iar ponderea profitului generat de activitatea creditară este în jur de 60-70% din volumul total al profitului băncilor. De aceea, găsirea optimului strategic în raportul profitabilitate-stabilitate pe termen lung în procesul creditar este o prioritate indiscutabilă a oricărei bănci. Această sarcină se îndeplinește în cadrul analizei portofoliului de credite. Băncile, ca intermediari financiari cu o structură aparte, utilizează în activitatea lor banii. Dar, cum orice activitate care utilizează un asemenea activ lichid este grevată un număr de riscuri și activitatea bancară se derulează în condiții de risc și incertitudine. De altfel, istoria bancară a ultimelor două decenii arată că orice disfuncție minoră sau neluarea în considerare a normelor prudențiale poate declanșa crize cu efecte grave asupra întregii economii.

Cuvinte cheie: resurse, active, credite, operațiuni, riscuri, sistem bancar, economie.

Clasificarea JEL: G20, G40

Introducere

Sistemul financiar al țărilor cu economie de piață este unul complex atât ca structură cât și ca funcții. În cadrul intermediarilor financiari, din aceste economii, băncile ocupă un loc aparte.

Băncile se încadrează în categoria intermediarilor financiari care, în ciuda operațiilor sofisticate pe care le derulează, în final, nu fac altceva decât să plaseze sumele care au fost constituite ca depozite la sediile lor. În ceea ce privește operațiunile pe care le fac, de-a lungul istoriei bancare, s-au conturat două păreri: prima arată că băncile nu fac altceva decât să redistribuie sumele

existente în economie, iar cel de-al doilea punct de vedere arată că băncile au capacitatea de a crea bani din nimic prin simplul joc al înregistrărilor contabile. Procesul de creere a banilor de cont arată că acest ultim punct de vedere este mai apropiat de realitate, deoarece prin conlucrarea celor trei entități (bănci comerciale, subiecți economici și banca centrală) este influențată masa monetară din economie ceea ce conferă unicitate băncilor în comparație cu ceilalți intermediari.

Așadar o trăsătură notabilă a băncilor este cea de a crea bani prin acordarea de credite, ceea ce permite subiecților economici să adopte o nouă combinație a factorilor de producție potrivit nevoilor. În același context, J. Hicks subliniază că abilitatea băncilor de a acorda împrumuturi pe baza depozitelor lichidabile le permite să acorde debitorilor fonduri fără să facă apel la numerar, ci pur și simplu crescând obligațiile. Existența instrumentelor financiare moderne permite băncilor ca, utilizând depozite constituite pe termen scurt, să poată finanța investiții pe termen lung sau, altfel, să finanțeze credite nelichide cu depozite lichide.

Structura activelor băncii se formează în dependență cu structura pasivelor acesteia. De aceea, băncile acordă o importanță deosebită structurii activelor și tendințelor de deteriorare a acestuia (aparitia creditelor neperformante) pentru a nu periclita situația depozitelor. Oricum, deponenții sunt supuși riscului de a nu-și recupera sumele, în cazul în care calitatea activelor este una nesatisfăcătoare, iar gradul de recuperare a lor nu permite restituirea sumelor reclamate de deponenți.

Din punctul de vedere al deponentului, avantajul acestuia este acela de a-și fructifica economiile (prin încasare unei dobânzi) și de a-și spori consumul la o dată ulterioară. De aceea, băncile furnizează un serviciu de asigurare a lichidității permițând o diversificare și o flexibilitate mai mare a consumului pur și simplu prin exploatarea echilibrului care, în condiții normale, se menține între depozitele retrase și cele reînnoite. Băncile observă mișcarea depozitelor și obțin în acest fel informații privilegiate despre comportamentul deponenților. Pe baza acestor constatări ele pot, în continuare, să anticipeze categoriile de credite pe care le pot acorda.

O altă trăsătură remarcabilă a băncilor este abilitatea lor de a asigura fluxul monetar dintr-o economie prin intermediul instrumentelor de debit pe care le creează și care sunt acceptate ca mijloc de schimb și de plată în virtutea relațiilor fiduciare care se nasc între subiecții economici parteneri, pe de o parte și între aceștia și băncile comerciale pe de altă parte.

Din cele relatate mai sus, rezultă o trăsătură fundamentală a băncilor, în calitatea lor de intermediari și anume reducerea costurilor de tranzacționare. Astfel, băncile acționează în numele deponenților exercitând o monitorizare

a activității debitorilor (a utilizatorilor de fonduri) și a performanțelor lor economice și financiare. Acest lucru este posibil deoarece băncile dețin avantajul informațional asupra debitorilor în virtutea relațiilor lor privilegiate. Prin existența unui portofoliu diversificat de credite, costurile de delegare sunt reduse ceea ce conduce, în final, la crearea unei plusvalori nete și contribuie la bunăstarea societății. De asemenea, este posibilă reducerea costurilor pentru activitățile ce necesită un anumit tip de expertiză (întocmirea contractelor ca suport legal al tranzacțiilor, asistență privind tehnologia informatică, etc.).

Un aspect demn de menționat este faptul că băncile, în calitate de intermediari, au posibilitatea să utilizeze în interes propriu o seamă de informații disponibile pe piață. Inegalitatea accesului la informații (asimetria informațională) creează cel puțin două tipuri de efecte: un efect manifestat înaintea derulării tranzacției (ex ante), respectiv selecția adversă și un efect ulterior tranzacției (ex post), hazardul moral. Dacă băncile devin conștiente de cele două efecte și întreprind măsuri de prevenție atunci au posibilitatea să monitorizeze mai bine situația financiară a clienților lor și astfel să evite manifestarea severă a fenomenelor menționate.

Literature review

Un număr însemnat de cercetători și-au îndreptat atenția asupra activității bancare și a operațiunilor specifice. Astfel, Anghelache, C., Anghel, M.G. et al (2017) și Anghelache, C., Anghelache, G.V., Anghel, M.G., Niță, G. (2016) analizează riscurile bancare, metodele de gestionare a acestora și au studiat elementele fundamentale referitoare la riscul operațional. Cipovova, E., Dlaskova, G. (2016) sunt preocupați de metodele de management al riscului de credit. Doerig, H.U. (2000) și Hakens, H., Schnabel, I. (2010) abordează impactul riscurilor operaționale asupra serviciilor financiare. Geiger H. (2000) este preocupat de reglementarea și supravegherea riscului operațional în sistemul bancar. Hall S., Howell J. (2001) au abordat unele probleme legate de asigurarea riscului operațional în cadrul acordului de capital Basel. Aspecte legate de riscul operațional sunt abordate în lucrările lor de Kuritzkes, A. (2002) și Peters, G.W. et al. (2009). De asemenea, Miller P.G. (2014), Thomas B.B., Ware Preston L. (2008) și Wendy D. (2001) sunt preocupați de asigurarea riscurilor operaționale în sistemul bancar.

Date, rezultate și discuții

Cu cât banca cunoaște mai bine activitățile clienților săi, cu atât poate să obțină profitul scontat și, astfel să remunereze depozitele mobilizate cu dobânda promisă. În sprijinul acestei activități de monitorizare, sistemul bancar elaborează un set de norme prudențiale menite să asigure respectarea a

două principii fundamentale: prudențialitatea și credibilitatea. La rândul său, autoritatea monetară (banca centrală) are prevăzută în statutul său ca activitate fundamentală asigurarea supravegherii prudențiale, astfel încât să se prevină destabilizarea sistemului și apariția crizelor.

Modul în care o bancă înțelege să abordeze riscurile depinde de apetitul sau aversiunea față risc. Apetitul pentru risc este determinat de cele mai multe ori de experiența individuală și înclinația naturală, genetică, a unor persoane, de a-și asuma sau nu riscuri, dar și de obligațiile față de terțe persoane.

Atunci când decide comportamentul față de anumite riscuri ce pot apărea în activitatea băncii, managementul acesteia va lua în considerare propria atitudine față de risc, experiența băncii în domeniu, responsabilitățile față de terți (clienți, acționari, personal) și nu în ultimul rând cerințele legii și ale reglementărilor băncii centrale cu referire la organizarea întregii activități în conformitate cu regulile unei practici bancare prudente și sănătoase.

De asemenea, este necesar ca un bancher să cunoască apetitul față de risc al clienților săi, pentru a putea negocia mai bine cu aceștia, și pentru a preveni hazardul moral.

Într-un climat caracterizat printr-o concurență tot mai mare, pentru a genera profit pentru depozitele atrase, banca trebuie să acorde împrumuturi care nu întotdeauna pot avea o dobândă corelată cu gradul de risc al împrumutului. În acest caz, conducerea băncii trebuie să ia decizia asumării acestui risc, acela al creditelor neperformante, sau să-și asume riscul de a nu reuși să genereze un profit suficient pentru plata dobânzilor la depozitele atrase și a dividendelor acționarilor.

Apetitul pentru risc nu este același pentru toți cei implicați în activitatea bancară, astfel:

- Depunătorii au apetitul la risc cel mai scăzut, ei depunând banii la bancă pentru a obține o dobândă și siguranță pentru economiile lor (unul din scopurile reglementărilor în domeniul bancar fiind acela de a menține încrederea depunătorilor);
- Băncile trebuie să aibă o atitudine precaută datorită responsabilităților sociale pe care le au și datorită faptului că trebuie să onoreze plata dobânzilor pentru sumele atrase;
- Acționarii ar fi ultimii care ar recupera creanțele în eventualitatea falimentului bancar;
- Cel mai mare apetit la risc îl au cei care solicită un împrumut (potențialii debitori). Acest aspect este deosebit de important deoarece banca devine atentă la gradul de risc al investițiilor realizate de clienții săi. Este posibil ca debitorii, fiind conștienți că vor împărți riscul cu banca sunt mai puțin precauți și tind să solicite credite pentru investiții potențial profitabile dar cu risc mare.

Ținând cont de aceste elemente, decidenții politicii de afaceri a băncii au rolul de alege varianta de risc care asigură nivelul de profit cel mai ridicat fără a periclita situația băncii. O metodă simplă de estimare a gradului de risc al unei tranzacții (care poate fi aplicată cu succes pe piețele care au un grad ridicat de competitivitate cum ar fi bursele de valori și piețele interbancare) este de a calcula rata profitului obținabilă comparativ cu ratele profitului ce se pot obține din alte tranzacții de același tip.

În calitatea lor de intermediari, băncile joacă un rol foarte important în plasarea eficientă a depozitelor pe care le atrag de la clienții lor asigurând astfel o dezvoltare armonioasă a economiei. În acest demers, băncile caută să obțină un profit cât mai mare prin gestionarea eficientă a activelor și pasivelor.

Pentru a înțelege modul în care operează băncile, trebuie examinată, în primul rând, natura operațiunilor băncilor prin intermediul posturilor bilanțiere.

Bilanțul simplificat al unei bănci comerciale

Tabel 1

Active	Pasive
Rezerve	Depozite la vedere
Creanțe	Depozite la termen
Depozite deținute la alte bănci	Împrumuturi
Titluri de stat	Capital
Credite	Alte pasive
- comerciale	
- ipotecare	
- de consum	
- alte credite	
Alte active	

Pasivele unei bănci cuprind depozitele atrase, împrumuturile contractate și alte obligații ale băncii. Banca își asumă obligația să plaseze depozitele clienților cu o eficiență cât mai mare și cu un risc gestionabil astfel încât deponenții să nu înregistreze pierderi.

a. Depozitele la vedere sunt cele pe care clienții băncii le pot retrage în orice moment sau sunt destinate efectuării plăților cu ajutorul înscrisurilor, de tipul cecurilor, viramentelor, etc. Aceste tipuri de depozite presupun costuri reduse din partea băncii (cu dobânda și gestiunea conturilor), deoarece remunerarea lor se face la rate minime ale dobânzii, iar deponenții

se mulțumesc cu câștiguri reduse în schimbul privilegiului de a putea utiliza lichiditățile în orice moment.

b. Depozitele pe termen mediu și lung reprezintă sursa primară pentru fondurile ce pot fi investite de către bancă. Deponenții nu au posibilitatea să retragă sumele depuse (decât în schimbul unei penalități), dar depozitele sunt remunerate cu o dobândă mult mai mare care acoperă rata inflației și asigură un câștig. Pentru aceste tipuri de depozite, dacă valoarea lor este mare, dobânda se poate stabili și prin negociere, sau se pot acorda alte privilegii deponenților (reducerea sau eliminarea comisioanelor bancare).

c. Împrumuturile contractate de bancă de la alte bănci comerciale sau de la banca centrală pe diverse termene presupun restituirea acestora la scadență și plata unei dobânzi potrivit înțelegerilor.

Principalele operațiuni de activ ale băncilor sunt:

a. Constituirea rezervelor care cuprind sumele obligatorii (denumite rezerve obligatorii) deținute la banca centrală în funcție de procentul obligatoriu stabilit de către banca centrală, dar și lichiditățile existente în caserile băncii.

b. Operațiuni în curs care se referă la tranzacțiile demarate între clienții a două bănci, dar care nu au fost încă finalizate. De exemplu, a fost tras un cec asupra unui depozit domiciliat la o altă bancă și depus la banca destinatară, însă banii nu au sosit încă.

c. Constituirea de depozite la alte bănci (numite bănci corespondente) și care fac în numele băncilor deponente diferite servicii (tranzacții valutare, încasarea cecurilor, achiziționarea de titluri, etc.).

d. Achiziționarea de titluri. Hâtiile de valoare deținute de bănci sunt active importante deoarece sunt aducătoare de profituri însemnate. Ele cuprind: titluri de stat, titluri emise de colectivitățile locale, alte titluri.

e. Creditele acordate sunt cel mai important element de activ. Caracteristica lor principală este aceea că nu pot fi transformate în lichidități până la maturitate, astfel încât scadența lor trebuie să fie în concordanță cu scadența depozitelor. De asemenea, ele sunt mai riscante decât celelalte categorii de active pretinzând un management mai atent și mai complex.

În funcție de oportunitățile de investire, băncile demarează procesul de atragere a fondurilor necesare. De altfel, conceptul după care se ghidează băncile în acest proces este acela potrivit căruia *creditele fac depozitele*. Prima deducție pe care o putem face este aceea că băncile stabilesc condițiile depozitelor (scadență, rate ale dobânzilor) în funcție de oportunitățile de plasare a sumelor respective. În realitate însă, ținând cont de mecanismul acordării creditelor și variatele posibilități de refinanțare a lor, există posibilitatea ca disponibilitățile pe termen scurt să fie plasate în credite pe termen mediu și lung.

Strategia de bază pe care o bancă o urmărește în managementul activelor este obținerea unor randamente a plasamentelor care să îi permită obținerea unui profit cât mai mare cu riscuri minime și adecvarea activelor astfel încât să dețină un nivel al lichidităților necesar achitării obligațiilor. Băncile se orientează în acordarea creditelor spre debitorii dispuși să accepte ratele dobânzii cele mai mari și prezintă cel mai mic risc de nerambursabilitate. În același timp, băncile pot conduce o politică conservatoare în materie de creditare dar, adesea, un asemenea comportament le împiedică să abordeze unele oportunități mai riscante, dar mai rentabile în același timp. De asemenea, băncile încearcă să achiziționeze titluri cu randament înalt și riscuri reduse. Reducerea riscurilor se poate realiza inclusiv printr-o strategie de diversificare, evitând astfel să se concentreze numai asupra unui domeniu sau set de activități.

Managementul activelor presupune și asigurarea unui nivel al lichidităților astfel încât să poată fi constituite rezervele obligatorii. Dimensiunea acestora se stabilește inclusiv în funcție de nivelul rezervelor excedentare pe care banca trebuie să le dețină pentru a împiedica ieșirile masive de fonduri.

Managementul pasivelor are în vedere în primul rând realizarea unui mix de elemente de pasiv care să asigure băncii rezervele și lichiditățile necesare. În plus, în condițiile concurenței din economiile contemporane băncile întreprind activități mult mai agresive stabilind ținte de creștere a activelor și mai apoi încearcă să atragă disponibilitățile necesare.

Băncile pot fi tratate ca agenți economici, firme care au drept caracteristică principală mobilizarea fondurilor disponibile dintr-o economie și alocarea acestora pentru investiții rentabile (acordarea de credite).

În acest fel, întreprinderile, având un acces la o finanțare externă mai ieftină comparativ cu autofinanțarea, este posibilă reducerea costului capitalului, se poate susține expansiunea firmei, și creșterile de productivitate. În manifestarea guvernantei corporatiste a băncilor, un rol însemnat îl joacă toți subiecții care fac posibilă derularea activității bancare: acționarii, creditorii, consiliul de administrație, băncile concurente. Deși guvernanta corporatistă a băncilor face trimitere la managementul firmelor în general, totuși, se pot constata cel puțin două trăsături specifice care fac ca această activitate să fie deosebită în cadrul băncilor în comparație cu celelalte firme.

În acest sens, se consideră că băncile sunt mai puțin transparente în ceea ce privește politica lor de afaceri, astfel încât există o opacitate destul de mare în comunicarea cu publicul în ceea ce privește calitatea plasamentelor efectuate. În același timp, ținând cont de transparența redusă asupra calității activelor și pasivelor, sectorul bancar este supus unor reglementări prudentiale și unei supravegheri mult mai stricte.

Pentru ca activitatea de intermediere bancară să se poată derula într-o manieră eficientă, guvernanta corporatistă a acesteia trebuie să fie caracterizată prin eficacitate. Acest aspect este cu atât mai important cu cât monitorizarea clienților are un rol mai mare în diminuarea intensității asimetriei informaționale, a selecției adverse și hazardului moral și în ultimă instanță menținerea încrederii reciproce dintre bancă și clienții săi.

În ceea ce privește acționarii minoritari, aceștia își exercită rolul în conducerea corporatistă a băncilor prin vot sau prin delegarea votului consiliului de administrație. Fapt este că, din cauza asimetriei informaționale, între conducerea băncii și micii acționari, ca și lipsa de expertiză în domeniul conducerii a acestora din urmă, face ca mecanismul votului să fie adesea ineficient, iar micii acționari să adopte o atitudine similară călătorului clandestin.

Acționarii majoritari au posibilitatea să obțină suficiente informații pentru a monitoriza conducerea băncii, își pot alege reprezentatii în consiliul de conducere și, în același timp, își pot alocă preferențial dividende și pot derula relații privilegiate cu firme.

Într-o manieră asemănătoare se derulează și acțiunea micilor și marilor creditori în guvernanta corporatistă a băncilor. Primii, urmăresc ca în schimbul sumelor împrumutate băncii să obțină venituri constante, dar având în vedere că suma acordată sub formă de împrumut este relativ redusă nu pot monitoriza calitatea activelor băncii și sunt nevoiți să adopte și ei o atitudine de tipul călătorului clandestin.

Ca și în cazul acționariatului majoritar, marii creditori ai băncii au capacitatea să amelioreze calitatea informațiilor pe care le obțin și să-și impună punctul de vedere asupra calității contractelor încheiate de bancă în ceea ce privește plasamentele. În același timp, însă, în măsura în care prezintă aversiune față de risc, creditorii pot împiedica banca să facă plasamente în credite rentabile.

• *Riscul și incertitudinea în activitatea bancară*

Potrivit unei definiții larg acceptate, riscul reprezintă pierderea potențială care poate rezulta dintr-o activitate prezentă sau viitoare, fiind asociat de obicei unui eveniment indezirabil. Probabilitatea apariției unui asemenea eveniment se determină luând în calcul atât riscurile cât și câștigurile care ar putea rezulta în urma producerii sale. De vreme ce este un fenomen relativ, care se percepe în mod diferit de subiecții economici, nu există nici metode directe de evaluare a riscului, astfel încât se utilizează un set de procedee alternative cu caracter indirect. În determinarea riscului și al cauzelor care îl produc se apelează adesea la puncte de vedere asociate psihologiei și comportamentului uman.

Potrivit psihologilor, indivizii, atunci când anticipează o amenințare la adresa activității pe care o desfășoară adoptă precauția ca și comportament încercând să exprime această stare printr-un set de riscuri bine definite. Perceperea riscului și atitudinea față de acesta definește subiectul ca având sau nu aversiune față de risc. Un element esențial al apetitului sau dimpotrivă a aversiunii față de risc este vulnerabilitatea ca premisă a amenințării. Vulnerabilitatea este dată de sesitivitatea subiectului față de mediul în care își derulează activitatea, natura acesteia, oportunitățile de investire, etc.

În acest context amenințarea include actele deliberate și evenimentele aleatoare (nepredictibile) vulnerabilitățile fiind cauzate și de slăbiciunile sistemului de control intern preventiv, proceduri de acțiune ineficace și hazardate etc.

Impactul vulnerabilităților se manifestă ca efecte adverse asupra organizațiilor, indivizilor și societății în ansamblul ei. Existența unei vulnerabilități nu constituie o problemă în sine decât în situația în care conduce la o amenințare reală și are o finalitate nedorită asupra subiectului. De aceea, gestionarea riscului înseamnă minimizarea vulnerabilităților.

În funcție de natura riscului, acesta este gestionat atât de autoritatea publică cât și de profesioniști. Autoritatea publică acționează în vederea prevenirii și limitării riscurilor care pot aduce prejudicii mediului macroeconomic în care se desfășoară afacerile. La nivel macroeconomic autoritățile publice și cele monetare urmăresc evoluția unor categorii economice cum ar fi: prețurile, rata dobânzii, cursul valutar, stabilitatea pieței financiare în ansamblu, etc.

Evoluția prețurilor este urmărită cu deosebită atenție, din cauza costurilor economice și sociale pe care le generează inflația. Dacă nivelul general al prețurilor se modifică în mod constant, se introduce un grad de incertitudine în economie, iar informația cuprinsă în prețuri este mai greu de interpretat de către producători și consumatori.

Fluctuațiile necontrolate ale ratelor dobânzii pot genera, de asemenea, incertitudine în procesul de planificare a activităților viitoare finanțate total sau parțial prin împrumuturi. Indirect, fluctuațiile ratelor dobânzii influențează și stabilitatea pieței financiare prin modificările generate în prețurile titlurilor negociate pe piață. De exemplu, o creștere necontrolată a ratelor dobânzii duce, în virtutea relației de inversă proporționalitate cu prețul titlurilor, la o descreștere a acestor prețuri cu influențe adesea devastatoare asupra instituțiilor financiare care le gestionează.

La rândul său, instabilitatea cursului valutar influențează competitivitatea externă a produselor și serviciilor și implicit situația balanței de plăți.

Profesioniștii, în schimb, se implică în adoptarea metodelor și instrumente concrete de gestionare a riscurilor specifice. Ei iau în considerare alternativele de gestionare a riscurilor care sunt multiple și variate ținând cont de natura profesiei și riscului incumbat. În funcție de scopul urmărit ei întreprind acțiuni de prevenire și limitare a eventualelor pierderi ce ar rezulta în urma producerii riscului sau dimpotrivă exploatează riscul pentru a obține un profit mai mare.

Profesioniștii instituțiilor financiare și de afaceri, dar și indivizii, iau în considerare în procesul reducerii riscurilor posibilitatea diversificării portofoliului, prin includerea mai multor forme de avere inclusiv bani. Structura portofoliului este determinată de o serie de elemente cum ar fi: volumul și structura averii, randamentele așteptate, riscul și lichiditatea. Cererea pentru diferitele forme de avere generează un răspuns diferențiat din punctul de vedere al volumului averii. Gradul de răspuns este măsurat prin conceptul de elasticitate a cererii în raport cu averea și măsoară în condiții *caeteri paribus* cu cât se modifică cererea pentru un element de avere ca răspuns la modificarea cu un procent a averii.

Rentabilitatea așteptată a unui element de avere se face comparativ cu evoluția rentabilității unui alt element de avere. În condiții *caeteri paribus* creșterea rentabilității unui element de avere în raport cu un alt element duce la creșterea cererii pentru acel element de avere.

Aprecierea și evaluarea riscurilor se poate face cel mai bine pe piețele financiare în limitarea riscului ratei dobânzii. Metodele însă sunt destul de greu de aplicat, dificultățile matematice fiind amplificate de asimetria informațională, transparența informațională și gradul de deschidere către opinia publică.

Operatorii de pe piața financiară utilizează un set de instrumente care le permite să minimizeze riscurile potențiale care apar în derularea tranzacțiilor. Este greu, însă, de apreciat dacă aceste instrumente înseamnă reducerea riscului măsurabil prin renunțarea la unele câștiguri neașteptate (tehnica de hedging) sau dimpotrivă presupun creșterea riscului măsurabil și expunerea operatorului la o pierdere însemnată prin urmărirea unor câștiguri de mare amploare (speculații). Rezultatul unei asemenea tranzacții poate fi obținerea rezultatului scontat sau dimpotrivă înregistrarea unor pierderi considerabile. Atitudinea în momentul înregistrării pierderii nu este neapărat o măsură a aversiunii reale față de risc. De exemplu, un investitor care este adept al riscului este interesat mai mult de câștigul potențial decât de câștigul rezultat în urma unei investiții riscante. Cel care investește într-un portofoliu de mici dimensiuni fiind perfect conștient că poate pierde o sumă considerabilă, dar că are și posibilitatea (redusă) de a câștiga o sumă importantă poate fi descris ca fiind un adept al riscului.

Evaluatorul riscului trebuie să facă față adesea conflictului de interese, diferențelor culturale și nu poate evita întotdeauna hazardul moral. Acesta este un risc în sine care crește pe măsură ce evaluatorul adoptă o poziție subiectivă. De exemplu, un eveniment grav (o criză) care s-ar dori evitată de către toți participanții pe piață ar putea fi trecută cu vederea deși experiența arată că s-a mai produs o dată, iar probabilitatea reapariției este mai mare ca zero. Asemenea tendințe țin de natura umană care respinge posibilitatea producerii de evenimente neplăcute, dar care împiedică totodată aplicarea metodelor științifice riguroase.

Se poate arăta, în același timp, că toate procesele de luare a deciziilor în condiții lipsite de stabilitate și certitudine trebuie să ia în considerare diferențele cognitive: nici un grup care evaluează riscul nu este imun la acceptarea răspunsurilor greșite numai pentru că din punct de vedere social este dureros să fii în dezacord. În aceste condiții, o posibilitate eficace de a rezolva problema încadrării riscului este de a accepta faptul că scenariul poate include și o viziune nepopulară și neacceptată asupra evenimentelor.

Așa cum arată psihologii, frica este un bun indicator pentru apariția riscului. În acest sens, domeniul finanțelor comportamentale se concentrează pe aversiunea față de risc, regretul asimetric și alte modalități prin care comportamentul financiar deviază de la cel considerat rațional.

La rândul său, incertitudinea este o parte inevitabilă a cunoașterii, ea fiind luată în considerare în mai toate domeniile vieții economice și sociale: în psihologia cognitivă, incertitudinea poate fi reală sau numai o chestiune de percepție, cum ar fi, de exemplu, așteptările sau amenințările (există, însă, activități pentru care estimarea incertitudinii este esențială, cum ar fi investigarea evoluției piețelor financiare sau a bursei de valori); incertitudinea este, de asemenea, încorporată în jocurile de noroc unde șansa ocupă un loc esențial; în fizică, în diferite situații, incertitudinea poate fi ridicată la rang de principiu; în prognoza vremii este obișnuit de acum ca incertitudinea să fie inclusă în calcule.

Așadar, definiția, general acceptată, pentru incertitudine este posibilitatea apariției unui fenomen fără ca probabilitatea sa să fie cunoscută.

Între risc și incertitudine există o relație directă. Matematicienii tratează incertitudinea utilizând teoria probabilităților și logica fuzzy. Totuși, între cele două, există și o deosebire esențială: în stohastică riscul este o incertitudine pentru care probabilitatea poate fi calculată (cu ajutorul statisticii istorice) sau cel puțin poate fi estimată matematic. În asigurări, riscul este o incertitudine negativă (cea care provoacă pierderi sau neplăceri).

În lumea contemporană, marcată de risc și incertitudine, activitatea bancară se derulează și ea într-un mediu deosebit de riscant, tocmai din cauza

naturii acestui domeniu. Riscul și incertitudinea pot fi asociate fiecărei tip de operațiuni active și pasive ale băncilor și pot fi urmărite prin implementarea unor tehnici și proceduri astfel încât nivelul acestuia să se încadreze în limite gestionabile.

În circumstanțele în care un sistem bancar are posibilitatea să creeze bani, riscurile sunt mai ridicate decât atunci când băncile acoperă integral, apriori, creditele acordate. De vreme ce băncile finanțează activități nelichide prin crearea de depozite lichide, ele însele generează riscuri de lichiditate și sunt vulnerabile riscurilor generate în alte sectoare ale economiei. La rândul lor băncile, datorită conexiunilor inter și intra sectoare, transmit șocuri în întreaga economie.

Pentru a preveni eventualele dezechilibre sistemice, autoritățile monetare introduc un număr de reglementări, norme, etc. Esența acestora constă în protejarea economiei de riscurile sistemice prin asigurarea raportului între două variabile principale: cost - eficiență și risc. Acest aspect poate fi deosebit de important mai ales pentru economiile în curs de dezvoltare unde politicile de prevenire a riscurilor pot determina creșterea costurilor de finanțare a producției. În acest sens, se iau în considerare reglementările privind derularea plăților din economie, garantarea depozitelor și autorizarea restrictivă a băncilor.

• *Clasificarea riscurilor bancare*

Diversitatea riscurilor cu care se poate confrunta o bancă în activitatea ei zilnică, precum și diversitatea situațiilor care conduc la aceste riscuri fac imposibilă o clasificare unică a acestora. Fără a face o clasificare exhaustivă se poate considera că principalele categorii de riscuri recunoscute sunt următoarele:

✓ În funcție de piața care determină apariția riscului, se disting două categorii de riscuri:

- Riscuri determinate de piața produsului;
- Riscuri determinate de piața capitalului.

Riscurile determinate de piața produsului se referă la aspectele strategice și operaționale ale gestiunii veniturilor și cheltuielilor de exploatare. În această categorie sunt cuprinse:

- riscul de creditare. Este riscul cel mai important dintre cele de pe piață, el datorându-se deprecierii valorii activelor debitorului, ca o consecință a falimentului sau imposibilității rambursării împrumutului;

- riscul de strategie (de afaceri). Este riscul ca întreaga afacere fie eliminată de pe piață datorită competiției sau uzurii morale cu imposibilitatea restituirii creditelor acordate;

- riscul datorat reglementărilor bancare. Instituțiile financiare funcționează în baza unor licențe care pot fi revocate, ceea ce poate să ducă la pierderea unor investiții importante; de asemenea, reglementările băncii centrale pot determina ieșirea de pe piață a băncilor mici sau neviabile.

- riscul de operare. Este un risc semnificativ pe piața produsului, el neputând fi ignorat de către nici o instituție financiară și constă în riscul ca sistemele de calcul să nu funcționeze corect;

- riscul de marfă. Prețurile mărfurilor afectează direct participanții la tranzacțiile reale, iar dacă aceștia sunt clienți ai băncilor efectele se translatează inclusiv asupra acestora, precum și alți creditori, având impact general atât asupra economiilor, cât și asupra debitorilor;

- riscul resurselor umane. Reprezintă forma de risc cea mai subtilă, foarte dificil de măsurat, care rezultă din politica de personal: recrutarea, pregătirea, motivarea și menținerea specialiștilor;

- riscul legal. Este cauzat de responsabilitatea creditorilor și de eventualele litigii;

- riscul de produs. Acesta se referă la marele risc ca produsele oferite de către o instituție bancară să se uzeze și să devină necompetitive. Riscuri determinate de piața capitalului. În general, piețele de capital și riscurile lor afectează valoric toate companiile, semnificative fiind însă instituțiile financiare, în cazul cărora este greu de făcut o distincție clară între riscul pieței produsului și al pieței de capital.

Din punct de vedere al pieței de capital, există următoarele tipuri de risc:

- riscul ratei dobânzii. Este reprezentat de sensibilitatea fluxului de numerar la schimbările ratelor dobânzii;

- riscul de lichiditate. Este cel mai important risc al pieței de capital și constă în aceea că o bancă nu dispune de lichidități corespunzătoare pentru a acoperi cu obligații financiare la un moment dat;

- riscul valutar. Apare la orice cumpărare sau vânzare de monedă, alta decât cea în care se evidențiază în contabilitate;

- riscul de decontare. Este o formă particulară a riscului de eroare, care presupune implicarea competitorilor băncii și se referă la transferul de sume între băncile locale și cele internaționale;

✓ În funcție de expunerea la risc, riscurile bancare se pot împărți în:

- Riscuri pure;

- Riscuri lucrative (speculative).

Riscurile pure se caracterizează prin aceea că expunerea este generată de activitățile și procesele bancare cu potențial de a produce evenimente care să se soldeze cu pierderi. La rândul lor, acestea se pot împărți în:

-
- riscuri fizice. Se pot manifesta ca distrugere a clădirilor, distrugere a liniilor de telecomunicații, avariere a mașinilor și materialelor diverse etc.;
 - riscuri financiare. Pot apare ca pierderi complete de date, de documente, distrugerea arhivelor, nerecuperarea pierderilor etc.
 - riscuri criminale și frauduloase. Utilizarea frauduloasă a mijloacelor de plată, întocmirea dosarului de credit pe bază de falsuri, furt, deturnare de fonduri de către un salariat etc.;
 - riscuri de răspundere. Nerespectarea normelor privind deschiderea de conturi, pierderi de efecte în contul clienților, răspunderea cenzorilor etc.

Riscurile lucrative sau speculative sunt determinate de expunerea generată de dorința de a obține profit mai mare. Această expunere poate genera și cheltuieli suplimentare și deci (potențial) și pierderi. Cheltuielile suplimentare pot rezulta din credite nerambursate la scadență, pierderi la portofoliul de titluri sau o structură defectuoasă a activelor bancare.

✓ În funcție de caracteristicile bancare, riscurile pot fi:

- Riscuri financiare;
- Riscuri de prestare;
- Riscuri ambientale.

Riscurile financiare pot fi considerate drept cel mai important grup de riscuri bancare, dat fiind că proasta lor gestiune produce cele mai multe falimente bancare. Acestea se pot împărți în:

- riscul de lichiditate (de finanțare). Exprimă probabilitatea deteriorării posibilităților finanțării efective a operațiunilor bancare;
- riscul de solvabilitate (de capital). Exprimă probabilitatea ca fondurile proprii ale băncilor să fie insuficiente pentru a putea acoperi pierderile rezultate din activitatea curentă și aceste pierderi să afecteze negativ plasamentele creditorilor băncii.

Riscurile de prestare pot fi:

- riscul operațional. Exprimă incapacitatea băncii de a asigura servirea profitabilă a clienților;
- riscul tehnologic. Este asociat calității și structurii ofertei de produse financiare;
- riscuri generate de introducerea de noi produse bancare. Este asociat inovărilor în sfera produselor financiare;
- riscul strategic. Este determinat de probabilitatea de a nu alege strategia optimă perioadei și condițiilor date.

Riscurile ambientale cuprind:

- riscul de fraudă. Este un risc de ordin intern și extern;

- riscul economic. Este asociat evoluției mediului economic în care acționează banca și clienții acesteia;
- riscul concurențial. Exprimă probabilitatea reducerii profitului în condițiile modificării raporturilor de piață în defavoarea băncilor;
- riscul legal. Reflectă faptul că băncile trebuie să opereze în contextul stabilit de reglementările legale în vigoare, chiar dacă acestea le creează un dezavantaj competitiv față de alte instituții financiare concurente.

• **Identificarea riscurilor bancare**

În ceea ce privește activitatea de conducere și supraveghere a riscului bancar, în literatura de specialitate se recomandă folosirea unei metodologii care include mai multe etape: identificarea, controlul și eliminarea, diminuarea și evitarea, asumarea și transferul riscurilor.

Unele riscuri sunt evidente, altele nu pot fi identificate, indiferent de măsurile de precauție luate, până la declanșarea lor și provocarea de pierderi în activitățile respective. În aceste condiții, se recomandă o maximă atenție pentru identificarea oricărui risc posibil, în vederea limitării la maximum a riscurilor neidentificate. Activitatea de identificare a riscurilor devine foarte importantă într-o societate bancară, în sensul că aceasta trebuie să pornească de la principalele sale linii de activitate, respectiv de la strategia pe care o va adopta.

Identificarea riscurilor și apoi analiza lor devin o parte importantă a managementului riscului și absolut necesară o dată cu schimbările ce apar în activitatea băncii și riscurile rezultate. Astfel, orice nou produs sau serviciu presupune și o nouă procedură în depistarea și anticiparea noilor riscuri accidentale, pentru a se obține cele mai bune metode de tratare a acestora. Identificarea riscurilor precum și localizarea lor constituie prima etapă de management global al riscurilor, în cadrul ei trebuind determinate riscurile asociate fiecărui tip de produs și serviciu bancar. Odată identificate riscurile asociate, este necesară elaborarea unor scenarii posibile pentru a putea determina frecvența și amplitudinea fiecărui tip de risc asociat. După ce riscurile au fost identificate pe fiecare tip de produs și serviciu bancar, este necesară schițarea unor imagini agregate a influenței factorilor de risc.

Ulterior identificării riscurilor și localizării lor, procesul continuă cu analiza obiectivă, care nu se întrerupe niciodată, aceasta constituind obiectul capitolului specific analizei de risc.

Pentru a stabili departamentele dintr-o bancă responsabile de expunerea la risc și care au sarcină de a face analiza tipurilor de risc, precum și a modului de tratare, sunt utilizate raportul de gestiune anual, diverse raportări contabile, organigrama băncii, toate acestea corelate.

Controlul și eliminarea riscului reprezintă a doua etapă a metodei de conducere și supraveghere a riscurilor. Obiectivul acesteia este acela de a minimiza cheltuielile asociate fiecărui tip de risc identificat pe produse și servicii bancare.

De obicei, cel mai potrivit moment pentru declanșarea controlului riscului este cel în care o acțiune se lansează și deci în care, prin prevederi de contract, se încearcă să fie gestionat riscul. În plus, controlul riscului constituie o sarcină permanentă și individuală ce se exercită în interiorul fiecărei bănci, dar acesta se asigură și de către banca centrală, și în primul și în al doilea caz, prin departamente specializate și de supraveghere. Managerii trebuie să determine care sunt principalele tipuri de activități de control pe fiecare tip de risc în parte, cunoscând caracteristica și evoluția probabilă a acestora.

Asumarea riscurilor de către bancheri este o altă problemă a activității de conducere și supraveghere a riscului bancar. Aceștia sunt familiarizați cu asumarea riscurilor în activitatea zilnică, dar ei sunt reticenți în asumarea totală sau parțială a riscurilor accidentale. De aceea, când se vorbește de asumarea riscurilor, se are în vedere o asumare conștientă a acestora. Nu trebuie pierdut din vedere faptul că poate să apară și o asumare inconștientă a riscului, ceea ce înseamnă neluarea la cunoștință a riscului posibil.

O altă problemă abordată ar fi acțiunea de diminuare a riscurilor, evitarea lor, precum și influența factorilor de risc. Acțiunea adversă a unui factor de risc poate fi diminuată și/sau, în unele cazuri, evitată, prin cunoașterea și îndepărtarea cauzei care îl produce. În acest scop, este necesară reproiectarea activităților și a fluxurilor de operații. În prezent, unele societăți bancare au adoptat o serie de soluții radicale, mergând chiar până la a renunța la unele produse sau servicii neprofitabile sau generatoare de risc.

Transferul riscurilor constituie ultima etapă a activității de conducere și supraveghere a riscurilor bancare. În practica băncilor, există sistemul de transferare a riscului prin utilizarea instrumentelor derivate, precum și prin sistemul asigurărilor, polița de asigurare fiind considerată ca un mijloc de transferare a riscului.

Divizarea și transferul riscului se poate realiza și prin constituirea de consorții între mai multe bănci. Din punctul de vedere al evitării concentrării riscului, cu cât banca are mai mulți debitori pentru aceeași creanță, cu atât scade importanța insolvenței unuia dintre ei. Pe de altă parte, prin reglementări proprii sau ale băncilor centrale, concentrarea riscurilor este evitată și prin limita impusă în acordarea de împrumuturi unuia și acelui debitor.

Concluzii

Din studiul făcut se desprind o serie de concluzii. O primă concluzie este aceea că băncile creează, așa cum s-a arătat, bani prin acordarea de credite celor care au nevoie de resurse în vederea producției, înainte ca activitatea și economiile să genereze venituri. În acest mod, băncile creează bani în scopul obținerii unor venituri viitoare generate ca urmare a finanțării producției cu bani noi. În măsura în care banii avansați sub formă de credit au ca suport, ex post, bunuri și servicii, acest mecanism înzestrează economia cu un potențial mai mare de mobilizare a resurselor decât în situația în care noul credit este susținut, ex ante, prin bunuri și servicii.

O altă concluzie care poate fi desprinsă din cele prezentate este aceea că băncile ar trebui să instituie o guvernanta care să atingă două scopuri: obținerea unor profituri adecvate și respectarea criteriilor de prudențialitate. Băncile, asemănător altor instituții cu caracter financiar, își stabilesc obiectivele, mijloacele pentru atingerea acestora și monitorizează întregul proces până la atingerea obiectivelor. Pentru a putea realiza acest lucru, un sistem bancar orientat spre piață și bine reglementat poate să aducă o contribuție majoră la dezvoltarea economiei în comparație cu sistemele bancare fragile și nesupravegheate în mod corespunzător care exacerbează riscul sistemic .

Ca urmare, industria bancară a devenit un domeniu puternic competitiv, în care participanții pe piață sunt obligați să inoveze în permanență și să ofere clienților lor noi produse. Prin regulile impuse de o guvernanta modernă, obiectivele urmărite de bănci sunt: obținerea unei rentabilități adecvate nivelului de activitate și să urmărească cele mai înalte standarde de prudențialitate. Autonomia băncilor trebuie să fie, însă, suficient de mare pentru ca directorii acestora să poată răspunde față de partenerii de guvernanta (în speță proprietari, acționarii și creditorii) pentru atingerea obiectivelor menționate.

O ultimă concluzie este aceea că piețele financiare ilustrează o problemă mult mai generală în definirea și evaluarea riscului și anume modul în care diferitele riscuri se combină. Deși este dificil să observăm cum riscurile relative, care au surse diferite, afectează deciziile, există mai multe posibilități de tratare a unei probleme, după cum operatorul manifestă aversiune sau înclinație spre risc. Până la urmă, problema ține de etică profesională, respectiv: a ști când ascendentul în materie de cunoștințe profesionale trebuie să domine partenerul de tranzacții și care sunt opțiunile.

Bibliografie

1. Anghelache, C., Anghel, M.G. et al (2017). *Operational risk – model of analysis and control*, Romanian Statistical Review Supplement, 11, 102-107
2. Anghelache, C., Anghelache, G.V., Anghel, M.G., Niță, G. (2016). *General Notions on banking Risks*, Romanian Statistical Review Supplement, 5, 13-1
3. Cipovova, E., Dlaskova, G. (2016). *Comparison of Different Methods of Credit Risk Management of the Commercial Bank to Accelerate Lending Activities for SME Segment*. European Research Studies, 19, (4), 17-26
4. Doerig, H.U. (2000). *Operational Risks in Financial Services: An Old Challenge in a New Environment*. Switzerland: Credit Suisse Group
5. Geiger H. (2000), *Regulating and Supervising Operational Risk for Banks*, Swiss Banking Institute, Working Paper no.26
6. Hakens, H., Schnabel, I. (2010). *Credit Risk Transfer and Bank Competition*. Journal of Financial Intermediation, 19 (3), 308-332
7. Harmantzis, F. (2002). *Operational Risk Management in Financial Services and the New Basel Accord*, working paper, Stevens Institute of Technology
8. Hall S., Howell J. (2001), *Insurance of operational risk under the new Basel capital accord*, A Working Paper submitted by Insurance Companies
9. Kuritzkes, A. (2002). *Operational Risk Capital: A Problem of Definition*. The Journal of Risk Finance, 4 (1), 47-56
10. Miller P.G. (2014). *The Role of Risk Management and Compliance in Banking Integration*, New York University Law and Economics Working Paper, 11, 1-26
11. Peters, G.W. et al. (2009). *Dynamic Operational Risk: Modeling Dependence and Combining Different Sources of Information*. The Journal of Operational Risk, 4 (2), 69-104
12. Thomas B.B., Ware Preston L. (2008), *Making More Operational Risk Insurable*, Transurance Services III
13. Wendy D. (2001), *Insurance of Operational Risk and the New Basel Capital Accord*, Capital Allocation for Operational Risk Conference Boston, 14-16

ACTIVITY AND OPERATIONS OF BANKS

Assoc. prof. Ștefan Virgil IACOB PhD (stefaniacob79@yahoo.com)

Petroleum – Gas University of Ploiesti / Artifex University of Bucharest

Laura CONSTANTIN PhD Student

Bucharest University of Economic Studies

Alexandra PETRE PhD Student (alexandra.olteanu.s1@anaf.ro)

Bucharest University of Economic Studies

Abstract

The modern world economy is in a period of accelerated development. All existing economic processes generate new ones, thus contributing to increasing the need for resources for the expansion of new businesses. Lending operations represent the most important and profitable active operations of commercial banks. The credit portfolio usually constitutes from a third to a half of the total volume of their assets, and the share of profit generated by credit activity is around 60-70% of the total volume of banks' profit. Therefore, finding the strategic optimum in the long-term profitability-stability ratio in the credit process is an indisputable priority of any bank. This task is performed within the loan portfolio analysis. Banks, as financial intermediaries with a special structure, use money in their activity. But, like any activity that uses such a liquid asset, it is burdened with a number of risks and the banking activity takes place under conditions of risk and uncertainty. Moreover, the banking history of the last two decades shows that any minor dysfunction or failure to take prudential rules into account can trigger crises with serious effects on the entire economy.

Keywords: *resources, assets, credits, operations, risks, banking system, economy.*

JEL classification: *G20, G40*

Introduction

The financial system of countries with a market economy is complex both in terms of structure and functions. Among financial intermediaries, in these economies, banks occupy a special place.

Banks fall into the category of financial intermediaries who, despite the sophisticated operations they carry out, in the end, do nothing but place the amounts that have been set up as deposits at their headquarters. Regarding the operations they carry out, throughout banking history, two opinions have emerged: the first shows that banks do nothing but redistribute the existing amounts in the economy, and the second point of view shows that banks have

the ability to create money out of thin air by simply playing with accounting records. The process of creating account money shows that this last point of view is closer to reality, because through the collaboration of the three entities (commercial banks, economic subjects and the central bank) the monetary mass in the economy is influenced, which gives banks uniqueness compared to the other intermediaries.

Therefore, a notable feature of banks is that of creating money by granting credits, which allows economic subjects to adopt a new combination of production factors according to needs. In the same context, J. Hicks points out that banks' ability to grant loans based on liquidable deposits allows them to grant borrowers funds without calling for cash, but simply by increasing obligations. The existence of modern financial instruments allows banks, using short-term deposits, to finance long-term investments or, otherwise, to finance illiquid loans with liquid deposits.

The structure of the bank's assets is formed in dependence on the structure of its liabilities. That's why banks attach great importance to the asset structure and its deterioration tendencies (appearance of non-performing loans) in order not to jeopardize the situation of deposits. However, the depositors are subject to the risk of not recovering their amounts, if the quality of the assets is unsatisfactory, and the degree of their recovery does not allow the restitution of the amounts claimed by the depositors.

From the point of view of the depositor, his advantage is that of reaping the benefits of his savings (by collecting an interest) and increasing his consumption at a later date. That is why banks provide a liquidity assurance service allowing a greater diversification and flexibility of consumption simply by exploiting the balance that, under normal conditions, is maintained between withdrawn and renewed deposits. Banks observe the movement of deposits and in this way obtain privileged information about the behavior of depositors. Based on these findings, they can further anticipate the categories of loans they can grant.

Another outstanding feature of banks is their ability to ensure the flow of money in an economy through the debit instruments they create and which are accepted as a means of exchange and payment by virtue of the fiduciary relationships that are born between the economic partners, on the one hand and between them and the commercial banks on the other.

From the above, a fundamental feature of banks, in their capacity as intermediaries, is the reduction of transaction costs. Thus, banks act on behalf of depositors by monitoring the activity of borrowers (users of funds) and their economic and financial performance. This is possible because banks have the informational advantage over borrowers by virtue of their privileged

relationships. Through the existence of a diversified loan portfolio, delegation costs are reduced, which ultimately leads to the creation of a net surplus value and contributes to the well-being of society. It is also possible to reduce costs for activities that require a certain type of expertise (drafting of contracts as a legal support for transactions, IT assistance, etc.).

An aspect worth mentioning is the fact that banks, as intermediaries, have the possibility to use in their own interest a lot of information available on the market. Inequality of access to information (informational asymmetry) creates at least two types of effects: an effect manifested before the transaction (ex ante), namely adverse selection, and an effect after the transaction (ex post), moral hazard. If banks become aware of the two effects and take preventive measures, then they have the opportunity to better monitor the financial situation of their clients and thus avoid the severe manifestation of the mentioned phenomena.

Literature review

A significant number of researchers have turned their attention to banking and specific operations. Thus, Anghelache, C., Anghel, M.G. et al (2017) and Anghelache, C., Anghelache, G.V., Anghel, M.G., Niță, G. (2016) analyze banking risks, their management methods and studied the fundamental elements related to operational risk. Cipovova, E., Dlaskova, G. (2016) are concerned with credit risk management methods. Doerig, H.U. (2000) and Hakens, H., Schnabel, I. (2010) address the impact of operational risks on financial services. Geiger H. (2000) is concerned with the regulation and supervision of operational risk in the banking system. Hall S., Howell J. (2001) addressed some issues related to operational risk insurance under the Basel capital accord. Issues related to operational risk are addressed in their work by Kuritzkes, A. (2002) and Peters, G.W. et al. (2009). Also, Miller P.G. (2014), Thomas B.B., Ware Preston L. (2008) and Wendy D. (2001) are concerned with operational risk insurance in the banking system.

Data, Results and Discussion

The better the bank knows the activities of its customers, the more it can obtain the expected profit and thus remunerate the mobilized deposits with the promised interest. In support of this monitoring activity, the banking system elaborates a set of prudential rules designed to ensure compliance with two fundamental principles: prudence and credibility. For its part, the monetary authority (central bank) has in its statute as a fundamental activity the provision of prudential supervision, so as to prevent the destabilization of the system and the emergence of crises.

The way a bank understands how to approach risks depends on its appetite or risk aversion. The appetite for risk is determined most of the time by the individual experience and the natural, genetic inclination of some people to take risks or not, but also by the obligations towards third parties.

When deciding the behavior towards certain risks that may appear in the bank's activity, its management will take into account its own attitude towards risk, the bank's experience in the field, the responsibilities towards third parties (customers, shareholders, staff) and last but not least the requirements of the law and the regulations of the central bank with reference to the organization of the entire activity in accordance with the rules of a prudent and healthy banking practice.

It is also necessary for a banker to know the risk appetite of his clients, to be able to negotiate better with them, and to prevent moral hazard.

In a climate characterized by increasing competition, in order to generate profit for the deposits attracted, the bank must grant loans that may not always have an interest rate correlated with the degree of risk of the loan. In this case, the bank's management must take the decision to assume this risk, that of non-performing loans, or to assume the risk of not being able to generate a sufficient profit to pay interest on the deposits attracted and shareholders' dividends.

The appetite for risk is not the same for all those involved in the banking activity, thus:

- Depositors have the lowest risk appetite, they deposit the money in the bank to obtain an interest and security for their savings (one of the purposes of the regulations in the banking field is to maintain depositors' confidence);
- Banks must have a cautious attitude due to the social responsibilities they have and due to the fact that they must honor the interest payment for the amounts drawn;
- The shareholders would be the last to recover the claims in the event of bank bankruptcy;
- Those who apply for a loan (potential borrowers) have the greatest appetite for risk. This aspect is particularly important because the bank becomes attentive to the degree of risk of the investments made by its customers. It is possible that borrowers, being aware that they will share the risk with the bank, are less cautious and tend to request loans for potentially profitable but high-risk investments.

Taking into account these elements, the decision-makers of the bank's business policy have the role of choosing the risk variant that ensures the highest level of profit without jeopardizing the bank's situation. A simple

method of estimating the degree of risk of a transaction (which can be successfully applied in markets that have a high degree of competitiveness such as stock exchanges and interbank markets) is to calculate the profit rate obtainable compared to the profit rates that can be obtained from other transactions of the same type.

In their capacity as intermediaries, banks play a very important role in the efficient placement of the deposits they attract from their customers, thus ensuring a harmonious development of the economy. In this approach, banks seek to obtain as much profit as possible through the efficient management of assets and liabilities.

In order to understand how banks operate, the nature of bank operations through balance sheet items must be examined first.

Simplified balance sheet of a commercial bank

Table 1

Assets	Passive
reserves	Deposits on sight
claims	Term deposits
Deposits held at other banks	Loans
State titles	Capital
Credits	Other passives
- commercial	
- mortgage	
- For consumption	
- other credits	
Other assets	

A bank's liabilities include deposits attracted, loans contracted and other obligations of the bank. The bank undertakes the obligation to place the clients' deposits with the greatest possible efficiency and with a manageable risk so that the depositors do not register losses.

a. Demand deposits are those that the bank's customers can withdraw at any time or are intended for making payments with the help of documents, such as checks, transfers, etc. These types of deposits involve low costs from the bank (with interest and account management), because their remuneration is done at minimum interest rates, and depositors are satisfied with low earnings in exchange for the privilege of being able to use the liquidities at any time.

b. Medium and long-term deposits are the primary source of funds that can be invested by the bank. Depositors do not have the possibility to withdraw the deposited sums (except in exchange for a penalty), but the deposits are remunerated with a much higher interest that covers the inflation

rate and ensures a profit. For these types of deposits, if their value is high, the interest rate can be established through negotiation, or other privileges can be granted to the depositors (reduction or elimination of bank fees).

c. Loans contracted by the bank from other commercial banks or from the central bank for various terms presuppose their restitution at maturity and the payment of an interest according to the agreements.

The main asset operations of the banks are:

a. Establishing reserves that include the mandatory amounts (called mandatory reserves) held at the central bank depending on the mandatory percentage established by the central bank, but also the liquidities existing in the bank's cash registers.

b. Operations in progress that refer to transactions started between the customers of two banks, but which have not yet been completed. For example, a check was drawn on a deposit domiciled at another bank and deposited at the receiving bank, but the money has not yet arrived.

c. Establishing deposits with other banks (called correspondent banks) and which perform various services on behalf of depositor banks (currency transactions, check cashing, purchase of securities, etc.).

d. Purchase of securities. Securities held by banks are important assets because they bring significant profits. They include: state securities, securities issued by local authorities, other securities.

e. Loans granted are the most important asset element. Their main characteristic is that they cannot be converted into cash until maturity, so their maturity must be consistent with the maturity of deposits. Also, they are riskier than the other asset categories, demanding more careful and complex management.

Depending on the investment opportunities, the banks start the process of attracting the necessary funds. In fact, the concept by which banks are guided in this process is that according to which loans make deposits. The first deduction we can make is that banks set the terms of deposits (maturity, interest rates) depending on the opportunities for placing the respective amounts. In reality, however, taking into account the mechanism of granting credits and the various possibilities of their refinancing, there is the possibility that the short-term availabilities can be placed in medium- and long-term credits.

The basic strategy that a bank pursues in asset management is to obtain investment returns that allow it to obtain the highest possible profit with minimal risks and the adequacy of assets so that it has a level of liquidity necessary to pay its obligations. Banks orient themselves in granting loans to borrowers willing to accept the highest interest rates and present the lowest risk of default.

At the same time, banks can lead a conservative lending policy, but often such behavior prevents them from approaching some riskier but more profitable opportunities at the same time. Also, banks try to purchase high-yield and low-risk securities. Risk reduction can also be achieved through a diversification strategy, thus avoiding focusing only on one field or set of activities.

Asset management also involves ensuring a level of liquidity so that the mandatory reserves can be established. Their size is also determined depending on the level of surplus reserves that the bank must hold in order to prevent massive outflows of funds.

The management of the liabilities has in mind, first of all, the creation of a mix of liability elements that will ensure the necessary reserves and liquidity for the bank. In addition, under the conditions of competition in contemporary economies, banks undertake much more aggressive activities, setting targets for asset growth and then trying to attract the necessary availability.

Banks can be treated as economic agents, companies whose main characteristic is the mobilization of available funds from an economy and their allocation for profitable investments (granting loans).

In this way, companies, having access to cheaper external financing compared to self-financing, can reduce the cost of capital, support the expansion of the company, and increase productivity. In the manifestation of the corporate governance of banks, an important role is played by all the subjects that make possible the development of banking activity: shareholders, creditors, the board of directors, competing banks. Although the corporate governance of banks refers to the management of companies in general, however, at least two specific features can be noted that make this activity special within banks compared to other companies.

In this sense, it is considered that the banks are less transparent in terms of their business policy, so that there is a rather large opacity in communication with the public in terms of the quality of the placements made. At the same time, taking into account the reduced transparency on the quality of assets and liabilities, the banking sector is subject to prudential regulations and much stricter supervision.

In order for the banking intermediation activity to be carried out in an efficient manner, its corporate governance must be characterized by effectiveness. This aspect is all the more important as customer monitoring has a greater role in reducing the intensity of informational asymmetry, adverse selection and moral hazard and ultimately maintaining mutual trust between the bank and its customers.

As for the minority shareholders, they exercise their role in the corporate management of the banks by voting or by delegating the vote to

the board of directors. The fact is that, due to the informational asymmetry between the bank management and the small shareholders, as well as the lack of expertise in the management of the latter, the voting mechanism is often ineffective, and the small shareholders adopt an attitude similar to the clandestine traveler.

The majority shareholders have the opportunity to obtain sufficient information to monitor the management of the bank, they can choose their representatives in the board of directors and, at the same time, they can preferentially allocate dividends and develop privileged relationships with companies.

In a similar manner, the action of small and large creditors in the corporate governance of banks is also taking place. The former aim to obtain constant income in exchange for the amounts lent to the bank, but given that the amount granted as a loan is relatively small, they cannot monitor the quality of the bank's assets and are forced to adopt an attitude of the clandestine traveller.

As in the case of the majority shareholder, the bank's large creditors have the ability to improve the quality of the information they obtain and to impose their point of view on the quality of the contracts concluded by the bank in terms of placements. At the same time, however, to the extent that they are risk averse, creditors can prevent the bank from investing in profitable loans.

• ***Risk and uncertainty in banking activity***

According to a widely accepted definition, risk represents the potential loss that can result from a present or future activity, being usually associated with an undesirable event. The probability of the occurrence of such an event is determined by taking into account both the risks and the gains that could result from its occurrence. Since it is a relative phenomenon, which is perceived differently by economic subjects, there are no direct risk assessment methods, so a set of alternative indirect procedures is used. In determining the risk and the causes that produce it, points of view associated with psychology and human behavior are often used. According to psychologists, individuals, when they anticipate a threat to the activity they carry out, adopt caution as a behavior, trying to express this state through a set of well-defined risks. The perception of risk and the attitude towards it defines the subject as having or not aversion to risk. An essential element of appetite or, on the contrary, aversion to risk is vulnerability as a premise of the threat. Vulnerability is given by the subject's sensitivity to the environment in which the activity takes place, its nature, investment opportunities, etc.

In this context, the threat includes deliberate acts and random (unpredictable) events, the vulnerabilities being also caused by the weaknesses

of the preventive internal control system, ineffective and risky action procedures, etc.

The impact of vulnerabilities is manifested as adverse effects on organizations, individuals and society as a whole. The existence of a vulnerability does not constitute a problem in itself unless it leads to a real threat and has an unwanted finality on the subject. Therefore, risk management means minimizing vulnerabilities.

Depending on the nature of the risk, it is managed both by the public authority and by professionals. The public authority acts in order to prevent and limit risks that may harm the macroeconomic environment in which business is conducted. At the macroeconomic level, the public and monetary authorities follow the evolution of some economic categories such as: prices, interest rate, exchange rate, stability of the financial market as a whole, etc.

The evolution of prices is followed with particular attention, because of the economic and social costs that inflation generates. If the general level of prices changes constantly, a degree of uncertainty is introduced into the economy, and the information contained in the prices is more difficult to interpret by producers and consumers.

Uncontrolled fluctuations in interest rates can also generate uncertainty in the process of planning future activities financed in whole or in part by loans. Indirectly, interest rate fluctuations also influence the stability of the financial market through the changes generated in the prices of securities traded on the market. For example, an uncontrolled increase in interest rates leads, by virtue of the relationship of inverse proportionality with the price of securities, to a decrease in these prices with often devastating influences on the financial institutions that manage them.

In turn, the instability of the exchange rate influences the external competitiveness of products and services and implicitly the situation of the balance of payments.

Professionals, on the other hand, get involved in adopting concrete methods and tools for managing specific risks. They consider the risk management alternatives that are multiple and varied taking into account the nature of the profession and the risk involved. Depending on the goal pursued, they undertake actions to prevent and limit possible losses that would result from the production of the risk or, on the contrary, exploit the risk to obtain a greater profit.

Professionals of financial and business institutions, as well as individuals, take into account in the risk reduction process the possibility of diversifying the portfolio, by including several forms of wealth including money. The structure of the portfolio is determined by a series of elements

such as: volume and structure of assets, expected returns, risk and liquidity. The demand for different forms of wealth generates a differentiated response from the point of view of the volume of wealth. The degree of response is measured by the concept of elasticity of demand in relation to wealth and measures, all things being equal, how much the demand for an element of wealth changes in response to a percentage change in wealth.

The expected profitability of an element of wealth is compared with the evolution of the profitability of another element of wealth. All other things being equal, the increase in the profitability of an element of wealth in relation to another element leads to an increase in the demand for that element of wealth.

Appreciation and evaluation of risks can best be done on the financial markets in limiting interest rate risk. However, the methods are quite difficult to apply, the mathematical difficulties being amplified by information asymmetry, information transparency and the degree of openness to public opinion.

Financial market operators use a set of tools that allow them to minimize the potential risks that appear in the course of transactions. It is difficult, however, to appreciate whether these instruments mean the reduction of measurable risk by renouncing some unexpected gains (hedging technique) or, on the contrary, they involve the increase of measurable risk and the operator's exposure to a significant loss by pursuing large-scale gains (speculation). The result of such a transaction can be obtaining the expected result or, on the contrary, recording considerable losses. The attitude at the time of recording the loss is not necessarily a measure of real risk aversion. For example, a risk-averse investor is more interested in the potential gain than in the resulting gain from a risky investment. The one who invests in a small portfolio being perfectly aware that he can lose a considerable amount, but that he also has the (reduced) possibility of winning a significant amount can be described as being a follower of risk.

The risk assessor often has to deal with conflict of interests, cultural differences and cannot always avoid moral hazard. This is a risk in itself that increases as the evaluator takes a subjective position. For example, a serious event (a crisis) that all market participants would like to avoid could be overlooked, although experience shows that it has occurred once before, and the probability of recurrence is greater than zero. Such tendencies belong to human nature, which rejects the possibility of producing unpleasant events, but which also prevents the application of rigorous scientific methods.

It can be shown, at the same time, that all decision-making processes in conditions lacking stability and certainty must take into account cognitive

differences: no risk-assessing group is immune to accepting the wrong answers simply because from the point of view socially it is painful to disagree. Under these conditions, an effective possibility to solve the problem of framing the risk is to accept the fact that the scenario may also include an unpopular and unaccepted view of the events.

As psychologists show, fear is a good indicator for the occurrence of risk. In this sense, the field of behavioral finance focuses on risk aversion, asymmetric regret and other ways in which financial behavior deviates from what is considered rational.

In turn, uncertainty is an inevitable part of knowledge, being taken into account in most areas of economic and social life: in cognitive psychology, uncertainty can be real or only a matter of perception, such as, for example, expectations or threats (there are, however, activities for which uncertainty estimation is essential, such as investigating the evolution of financial markets or the stock exchange); uncertainty is also embedded in gambling where chance plays an essential role; in physics, in different situations, uncertainty can be raised to the rank of principle; In weather forecasting, it is now common for uncertainty to be included in the calculations.

Therefore, the generally accepted definition for uncertainty is the possibility of a phenomenon occurring without its probability being known.

There is a direct relationship between risk and uncertainty. Mathematicians deal with uncertainty using probability theory and fuzzy logic. However, between the two, there is also an essential difference: in stochastics, risk is an uncertainty for which the probability can be calculated (with the help of historical statistics) or at least it can be estimated mathematically. In insurance, risk is negative uncertainty (that which causes loss or inconvenience).

In the contemporary world, marked by risk and uncertainty, banking also takes place in a particularly risky environment, precisely because of the nature of this field. Risk and uncertainty can be associated with each type of active and passive bank operations and can be tracked by implementing techniques and procedures so that its level falls within manageable limits.

In the circumstances where a banking system has the possibility to create money, the risks are higher than when the banks fully cover, a priori, the loans granted. Since banks finance illiquid activities by creating liquid deposits, they themselves generate liquidity risks and are vulnerable to risks generated in other sectors of the economy. In turn, the banks, thanks to the inter- and intra-sector connections, transmit shocks throughout the economy.

In order to prevent possible systemic imbalances, the monetary authorities introduce a number of regulations, norms, etc. Their essence

consists in protecting the economy from systemic risks by ensuring the ratio between two main variables: cost - efficiency and risk. This aspect can be particularly important especially for developing economies where risk prevention policies can increase production financing costs. In this sense, the regulations regarding the development of payments in the economy, the guarantee of deposits and the restrictive authorization of banks are taken into account.

• ***Classification of banking risks***

The diversity of risks that a bank may face in its daily activity, as well as the diversity of situations that lead to these risks, make a single classification of them impossible. Without making an exhaustive classification, it can be considered that the main categories of recognized risks are the following:

✓ Depending on the market that determines the appearance of the risk, two categories of risks are distinguished:

- Risks determined by the product market;
- Risks determined by the capital market.

The risks determined by the product market refer to the strategic and operational aspects of the management of operating income and expenses. This category includes:

- credit risk. It is the most important risk among those on the market, due to the depreciation of the value of the debtor's assets, as a consequence of bankruptcy or the impossibility of repaying the loan;

- strategy (business) risk. It is the risk that the entire business will be eliminated from the market due to competition or moral wear and tear with the impossibility of returning the granted credits;

- the risk due to banking regulations. Financial institutions operate under licenses that can be revoked, which can lead to the loss of important investments; also, central bank regulations can force small or unviable banks out of the market.

- operating risk. It is a significant risk on the product market, it cannot be ignored by any financial institution and consists in the risk that the computer systems do not work correctly;

- cargo risk. The prices of the goods directly affect the participants in the real transactions, and if they are customers of the banks, the effects are translated including on them, as well as other creditors, having a general impact both on the savings and on the debtors;

- the risk of human resources. It represents the most subtle form of risk, very difficult to measure, resulting from personnel policy: recruiting,

training, motivating and maintaining specialists;

- legal risk. It is caused by the responsibility of the creditors and the possible litigations;

- product risk. This refers to the great risk that the products offered by a banking institution wear out and become uncompetitive. Risks determined by the capital market. In general, capital markets and their risks affect all companies in terms of value, but financial institutions are significant, in which case it is difficult to make a clear distinction between product market risk and capital market risk.

From the point of view of the capital market, there are the following types of risk:

- interest rate risk. It is represented by the sensitivity of cash flow to changes in interest rates;

- liquidity risk. It is the most important risk of the capital market and consists in the fact that a bank does not have adequate liquidity to cover financial obligations at a given time;

- currency risk. Appears for any purchase or sale of currency, other than the one in which it is highlighted in the accounting;

- settlement risk. It is a particular form of error risk, which involves the involvement of the bank's competitors and refers to the transfer of amounts between local and international banks;

- ✓ Depending on the risk exposure, banking risks can be divided into:

- Pure risks;

- Profitable (speculative) risks.

Pure risks are characterized by the fact that the exposure is generated by banking activities and processes with the potential to produce events that result in losses. In turn, they can be divided into:

- physical risks. They can manifest as destruction of buildings, destruction of telecommunications lines, damage to machines and various materials, etc.;

- financial risks. They can appear as complete losses of data, documents, destruction of archives, non-recovery of losses, etc.

- criminal and fraudulent risks. Fraudulent use of means of payment, preparation of the credit file based on forgeries, theft, embezzlement of funds by an employee, etc.;

- liability risks. Non-compliance with the rules regarding the opening of accounts, loss of effects in the customer's account, the liability of censors, etc.

Profitable or speculative risks are determined by the exposure generated by the desire to obtain higher profit. This exposure can also generate

additional expenses and therefore (potentially) losses. Additional expenses may result from loans not repaid at maturity, losses on the securities portfolio or a faulty structure of bank assets.

✓ Depending on the banking characteristics, the risks can be:

- Financial risks;
- Performance risks;
- Environmental risks.

Financial risks can be considered as the most important group of banking risks, given that their bad management produces the most bank failures. They can be divided into:

- liquidity (financing) risk. Expresses the probability of deterioration of the possibilities of effective financing of banking operations;
- solvency (capital) risk. It expresses the probability that the banks' own funds will be insufficient to be able to cover the losses resulting from the current activity and that these losses will negatively affect the placements of the bank's creditors.

Performance risks can be:

- operational risk. Expresses the bank's inability to provide profitable customer service;
- technological risk. It is associated with the quality and structure of the offer of financial products;
- risks generated by the introduction of new banking products. It is associated with innovations in the field of financial products;
- strategic risk. It is determined by the probability of not choosing the optimal strategy for the given period and conditions.

Environmental risks include:

- the risk of fraud. It is an internal and external risk;
- economic risk. It is associated with the evolution of the economic environment in which the bank and its customers operate;
- competitive risk. Expresses the probability of profit reduction under the conditions of changes in market relations in favor of banks;
- legal risk. It reflects the fact that banks must operate in the context established by the legal regulations in force, even if they create a competitive disadvantage for them compared to other competing financial institutions.

• ***Identification of banking risks***

Regarding the activity of management and supervision of banking risk, in the specialized literature it is recommended to use a methodology that

includes several stages: identification, control and elimination, reduction and avoidance, assumption and transfer of risks.

Some risks are obvious, others cannot be identified, regardless of the precautions taken, until they occur and cause losses in the respective activities. Under these conditions, maximum attention is recommended to identify any possible risk, in order to limit unidentified risks to the maximum. The risk identification activity becomes very important in a banking company, in the sense that it must start from its main lines of activity, respectively from the strategy it will adopt.

The identification of risks and then their analysis become an important part of risk management and absolutely necessary along with the changes that appear in the bank's activity and the resulting risks. Thus, any new product or service also requires a new procedure in detecting and anticipating new accidental risks, in order to obtain the best methods of treating them. The identification of risks as well as their location constitutes the first stage of global risk management, within which the risks associated with each type of banking product and service must be determined. Once the associated risks are identified, it is necessary to develop some possible scenarios in order to determine the frequency and amplitude of each type of associated risk. After the risks have been identified for each type of banking product and service, it is necessary to outline some aggregate images of the influence of the risk factors.

After the identification of risks and their localization, the process continues with the objective analysis, which is never interrupted, this being the subject of the specific chapter on risk analysis.

In order to establish the departments in a bank responsible for risk exposure and tasked with analyzing the types of risk, as well as how to treat them, the annual management report, various accounting reports, the bank's organization chart, all of them correlated, are used.

Risk control and elimination is the second stage of the risk management and supervision method. Its objective is to minimize the expenses associated with each type of risk identified on banking products and services.

Usually, the most suitable moment for triggering risk control is when an action is launched and therefore when, through contract provisions, the risk is attempted to be managed. In addition, risk control is a permanent and individual task that is carried out within each bank, but it is also ensured by the central bank, and in the first and second cases, through specialized and supervisory departments. Managers must determine the main types of control activities for each type of risk, knowing their characteristics and likely evolution.

The assumption of risks by bankers is another problem of the management and supervision of banking risk. They are familiar with taking risks in daily activity, but they are reluctant to take total or partial accidental risks. That's why, when we talk about taking risks, we mean a conscious assumption of them. We must not lose sight of the fact that an unconscious assumption of risk can also occur, which means not being aware of the possible risk.

Another problem addressed would be the action to reduce risks, their avoidance, as well as the influence of risk factors. The adverse action of a risk factor can be diminished and/or, in some cases, avoided, by knowing and removing the cause that produces it. For this purpose, it is necessary to redesign activities and operation flows. Currently, some banking companies have adopted a series of radical solutions, even going so far as to give up some unprofitable or risk-generating products or services.

The transfer of risks constitutes the last stage of the activity of management and supervision of banking risks. In the practice of banks, there is the system of risk transfer through the use of derivative instruments, as well as through the insurance system, the insurance policy being considered as a means of risk transfer.

The division and transfer of risk can also be achieved by forming consortia between several banks. From the point of view of avoiding risk concentration, the more co-debtors the bank has for the same debt, the less important the insolvency of one of them. On the other hand, through own regulations or those of the central banks, the concentration of risks is avoided and through the limit imposed on granting loans to one and the same debtor.

Conclusions

A series of conclusions emerge from the study. A first conclusion is that banks create, as shown, money by granting loans to those who need resources for production, before the activity and savings generate income. In this way, banks create money in order to obtain future revenues generated as a result of financing production with new money. To the extent that the money advanced in the form of credit is supported, ex post, by goods and services, this mechanism endows the economy with a greater potential for mobilizing resources than in the situation where the new credit is supported, ex ante, by goods and services.

Another conclusion that can be drawn from what has been presented is that banks should establish a governance that achieves two goals: obtaining adequate profits and complying with prudential criteria. Banks, similar to other financial institutions, establish their objectives, the means to achieve

them and monitor the entire process until the objectives are achieved. To be able to achieve this, a market-oriented and well-regulated banking system can make a major contribution to the development of the economy compared to fragile and inadequately supervised banking systems that exacerbate systemic risk.

As a result, the banking industry has become a highly competitive field, where market participants are forced to constantly innovate and offer their customers new products. Through the rules imposed by a modern governance, the objectives pursued by the banks are: to obtain a profitability appropriate to the level of activity and to pursue the highest standards of prudence. The autonomy of the banks must be, however, large enough for their directors to be accountable to the governance partners (in this case owners, shareholders and creditors) for achieving the mentioned objectives.

A final conclusion is that financial markets illustrate a much more general problem in the definition and assessment of risk, namely the way in which different risks combine. Although it is difficult to see how relative risks, which have different sources, affect decisions, there are several possibilities for dealing with a problem, according to the operator's risk aversion or propensity. In the end, the problem is related to professional ethics, namely: knowing when the ascendant in terms of professional knowledge must dominate the transaction partner and what the options are.

References

1. Anghelache, C., Anghel, M.G. et al (2017). *Operational risk – model of analysis and control*, Romanian Statistical Review Supplement, 11, 102-107
2. Anghelache, C., Anghelache, G.V., Anghel, M.G., Niță, G. (2016). *General Notions on banking Risks*, Romanian Statistical Review Supplement, 5, 13-1
3. Cipovova, E., Dlaskova, G. (2016). *Comparison of Different Methods of Credit Risk Management of the Commercial Bank to Accelerate Lending Activities for SME Segment*. European Research Studies, 19, (4), 17-26
4. Doerig, H.U. (2000). *Operational Risks in Financial Services: An Old Challenge in a New Environment*. Switzerland: Credit Suisse Group
5. Geiger H. (2000), *Regulating and Supervising Operational Risk for Banks*, Swiss Banking Institute, Working Paper no.26
6. Hakens, H., Schnabel, I. (2010). *Credit Risk Transfer and Bank Competition*. Journal of Financial Intermediation, 19 (3), 308-332
7. Harmantzis, F. (2002). *Operational Risk Management in Financial Services and the New Basel Accord*, working paper, Stevens Institute of Technology
8. Hall S., Howell J. (2001), *Insurance of operational risk under the new Basel capital accord*, A Working Paper submitted by Insurance Companies
9. Kuritzkes, A. (2002). *Operational Risk Capital: A Problem of Definition*. The Journal of Risk Finance, 4 (1), 47-56
10. Miller P.G. (2014). *The Role of Risk Management and Compliance in Banking Integration*, New York University Law and Economics Working Paper, 11, 1-26

-
11. Peters, G.W. et al. (2009). *Dynamic Operational Risk: Modeling Dependence and Combining Different Sources of Information*. The Journal of Operational Risk, 4 (2), 69-104
 12. Thomas B.B., Ware Preston L. (2008), Making More Operational Risk Insurable, Transurance Services III
 13. Wendy D. (2001), *Insurance of Operational Risk and the New Basel Capital Accord*, Capital Allocation for Operational Risk Conference Boston, 14-16

Aspecte semnificative privind evoluția investițiilor străine directe în România

Assoc. prof. Mădălina-Gabriela ANGHEL PhD (*madalinagabriela_angel@yahoo.com*)

Artifex University of Bucharest

Cristian OLTEANU PhD Student (*alexandra.olteanu.s1@anaf.ro*)

Bucharest University of Economic Studies

Denis-Arthur STRIJEK PhD Student (*denis.strijek@gmail.com*)

Bucharest University of Economic Studies

Abstract

În acest studiu am avut în atenție evoluția ISD în România, dar și în Bulgaria, Republica Cehă, Polonia și Ungaria, deoarece am considerat că statele din regiune, membre ale UE și cu o istorie a tranziției similare, reprezintă rivali redutabili pentru România în cursa pentru atragerea ISD, capabili să capteze avantajele acestui tip de investiții în detrimentul nostru. Am analizat performanța în atragerea ISD înregistrată de aceste cinci state, cu accent asupra principalelor similarități și diferențe. Utilizând instrumentarul statistic, ne-am propus să demonstrăm impactul ISD asupra creșterii economice din aceste țări pentru a evidenția utilitatea și nevoia unor măsuri de politică publică menite să stimuleze atragerea ISD. Am pus accentul pe faptul că, în lipsa unei atenții sporite acordate acestor aspecte, România riscă să își piardă atractivitatea pentru ISD, cu consecințe negative asupra dezvoltării sale economice.

Cuvinte cheie: investiții străine directe, tranziție, state membre, evoluții, perspective.

Clasificarea JEL: E20, E22

Introducere

În această lucrare ne-am îndreptat atenția asupra tendințelor generale înregistrate de ISD de intrare în economia românească în perioada 2004-2020, plecând de la datele furnizate de două surse oficiale, anume Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare (UNCTAD) și Comisia Europeană (prin baza de date Eurostat).

Intenția noastră este aceea de a observa evoluția ISD pe o perioadă cât mai mare după 1990, însă datele disponibile limitează, din nefericire, perioada pe care analiza poate fi derulată. Este important de spus, în context, că au fost folosite cele mai întinse perioade pentru care indicatorii care vor fi prezentați și analizați sunt disponibili.

În același timp, considerăm că analiza evoluției ISD în România nu trebuie realizată într-o manieră izolată, ci prin raportare la tendințele înregistrate de țările similare din Europa Centrală și de Est (Bulgaria, Republica Cehă, Polonia și Ungaria), care au trecut și ele, după 1990, prin procesul de tranziție la economia de piață.

Transformările mediului instituțional din aceste țări de după 1990 au împărtășit în mare parte caracteristici comune, însă sunt observabile și diferențe care s-au reflectat în evoluția fluxurilor de ISD în aceste țări.

În cele ce urmează vom prezenta și examina cele mai importante tendințe în privința fluxurilor de ISD în țările Europei Centrale și de Est, apelând la o serie de indicatori de ansamblu (general), obiectivul fiind acela de a evidenția situația României, prin raportare la țările din regiune.

Literature review

Analiza evoluției investițiilor străine directe și impactul asupra economiilor naționale a fost un subiect abordat de mai mulți cercetători. Astfel, Anghelache, Jweida, Popovici and Stanciu (2016) au studiat legătura dintre investițiile străine directe și export în România. Anghelache, Partachi, Sacală and Ursache (2016) au analizat corelația dintre evoluția Produsului Intern Brut și investițiile străine directe cu ajutorul modelelor econometrice. Anghelache, Anghelache, Niță and Sacală (2015) au efectuat o cercetare privind evoluția fluxurilor de investiții străine directe. Carkovic and Levine (2005) au studiat modul în care investițiile străine directe accelerează creșterea economică. Cicak and Soric (2015) au studiat relația dintre investițiile străine directe și produsul intern brut în țările europene de tranziție. Darvas Z. (2020) este preocupat de capacitatea țărilor membre ale Uniunii Europene să absoarbă și să cheltuiască bine finanțarea pentru redresare și reziliență. Hallak I. et al. (2021) sunt preocupați de rezultatele pe care le va avea acordul de comerț și cooperare dintre Uniunea Europeană și Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord. Margaras V. (2020) este preocupat de măsurile specifice de flexibilitate în ceea ce privesc fondurile ESI ca răspuns la focarul coronavirus în cadrul bunei guvernări (Raiu, 2015; Raiu și Mina-Raiu, 2022).

Date, rezultate și discuții

Evoluția fluxurilor de ISD în perioada 2004-2020 arată o volatilitate ridicată a acestor fluxuri financiare pentru toate cele cinci economii din regiune, inclusiv România. Ca tendință generală, fluxurile de ISD în România au crescut simțitor în perioada 2004-2006, însă în anul 2007 fluxurile de ISD au înregistrat o scădere de 17,8% față de 2006. Cel mai bun an pentru ISD în

România a fost 2008, singurul în care țara noastră a fost performerul regiunii, depășind liderul de necontestat al întregii perioade, Polonia.

Optimismul investitorilor în anul 2008 a fost stimulat de ameliorarea cadrului instituțional și legislativ sub auspiciile aderării la UE, creșterea ofertei de privatizare și a unei perioade de expansiune economică la nivelul economiei globale. La momentul respectiv, Polonia și România se distanțaseră clar ca state preferate în topul investitorilor. Din nefericire, însă, România își pierde atractivitatea pentru investitorii străini după anul 2009, în contextul frământărilor economice și politice naționale și al efectelor crizei financiare globale, care încep să se resimtă și în regiune.

Fluxurile de ISD scad drastic și sunt de aproape trei ori mai mici în anul 2009 decât cu un an în urmă, similar situației din Ungaria și Bulgaria. De departe, însă, cel mai slab an pentru ISD după 2008 pentru România a fost 2011, în care fluxurile de ISD au fost de mai mult de 5 ori mai mici față de cele din 2008. Îngrijorător pentru România este nivelul redus al fluxurilor de ISD și în perioada de până în 2015, fluxurile de ISD în 2015 având numai valoarea de 3,05 mld. EUR, însă pe fondul unei tendințe ușor ascendente după 2011.

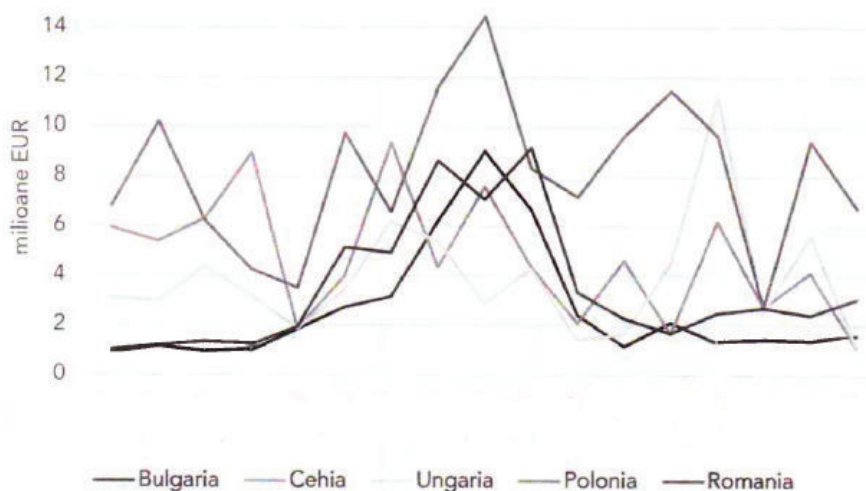
De remarcat este faptul că România și Bulgaria sunt, în aproape întreaga perioadă analizată, sub-performele regiunii, cele două economii atrăgând în medie fluxuri de ISD de 3 ori mai mici (Bulgaria) și 2,3 ori mai mici (România) față de Polonia, dar și de 1,8 ori mai mici (Bulgaria) și de 1,35 ori mai mici (România) față de Cehia.

La nivel de medie, România este, însă, comparabilă cu Ungaria - fluxurile medii de ISD au fost de 3,88 mld. EUR în Ungaria și de 3,5 mld. EUR în România -, însă volatilitatea lor în decursul perioadei 2004 - 2020 a fost ușor mai ridicată în cazul României.

Este de remarcat performanța foarte bună înregistrată de Polonia în atragerea ISD, care se distanțează clar de restul statelor din regiune și are cele mai mari intrări pe întreaga durată analizată. Deși s-a observat o scădere a fluxurilor de ISD odată cu anul 2008, ca urmare a crizei economice și a reticenței investitorilor, Polonia rămâne cea mai atractivă țară din regiune pentru ISD.

Fluxurile de ISD de intrare, 2004-2020

Figura 1

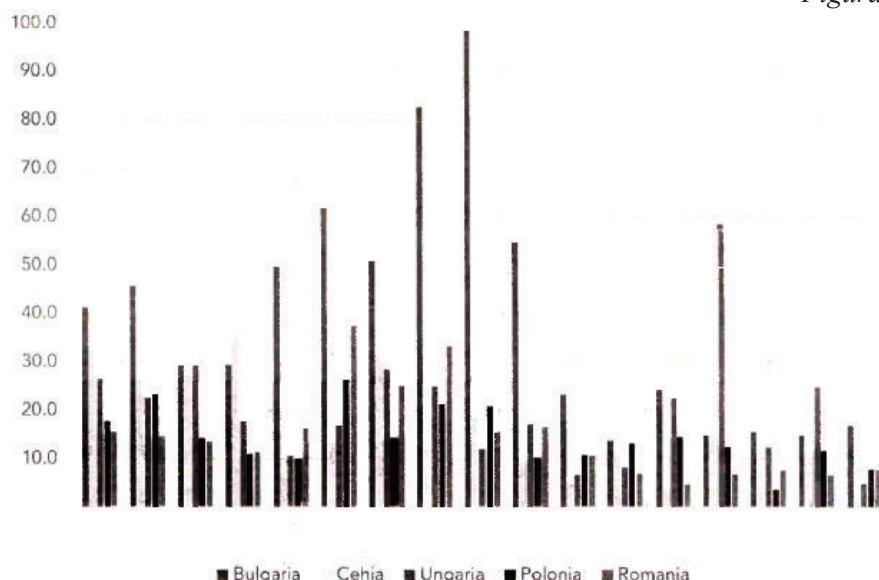

Formarea brută de capital este o componentă importantă a Produsului Intern Brut al oricărei economii. Cu cât valoarea sa este mai ridicată, cu atât mai rapidă este creșterea economică. Pentru România, contribuția formării brute de capital la PIB s-a situat la valoarea medie de 25,18% în perioada analizată, iar valorile pentru celelalte țări din regiuni fiind apropiate de cea a României, respectiv: 24,39% pentru Bulgaria, 28,72% pentru Cehia, 23,92% pentru Ungaria și 21,45% pentru Polonia.

ISD sunt un contribuitor important la formarea brută de capital din economiile gazdă, iar evoluțiile din țările Europei Centrale și de Est arată acest lucru. Ca observație generală, valorile ponderii fluxurilor de ISD la formarea brută de capital în economiile Europei Centrale și de Est arată diferențe remarcabile de la o țară la alta în perioada 2004-2020, ea reflectând, în bună măsură, evoluția fluxurilor de ISD în acest interval de timp.

Contribuția ISD la formarea brută de capital în perioada 2004-2020

Figura 2

Bulgaria este economia în care fluxurile de ISD au avut cea mai mare contribuție la formarea brută de capital, media perioadei 2004-2020 fiind de 39,4%, însă cu vârfuri de 98,6% în anul 2007 și de 82,7% în 2006. Bulgaria este urmată, ca medie a contribuției fluxurilor de ISD la formarea brută de capital, de Ungaria (20,4%) și Cehia (15,9%), pe ultimele două locuri aflându-se România (14,8%) și Polonia (14,4%).

În ceea ce privește România, cea mai ridicată valoare a contribuției ISD la formarea brută de capital a fost înregistrată în anul 2004 (37,7%), iar cea mai redusă în 2011 (numai 4,7%). Valorile mici ale acestui indicator pentru România, mai ales după 2009, au drept principală cauză reducerea semnificativă a fluxurilor de ISD după 2008, în condițiile în care și formarea brută de capital ca pondere în PIB a scăzut de la 33,43% în 2008 la numai 25,58% în 2020.

Pe fondul ISD nete pozitive în perioada 2004-2020, toate cele cinci economii din regiune au cunoscut o creștere a stocurilor de ISD, însă diferențele dintre aceste economii rămân importante. Cea mai atractivă economie din perspectiva stocurilor de ISD a fost Polonia, cu un volum total al stocurilor de ISD de 192 mld. EUR la sfârșitul anului 2020, în condițiile unei rate anuale compuse de creștere de 12,88% în perioada analizată.

Cehia, Polonia și Ungaria au pornit de la valori ale stocului de ISD semnificativ mai mari decât România și Bulgaria, unul dintre argumente fiind

acela că privatizările s-au realizat într-un ritm mai accelerat în primele țări, astfel, acestea au atras mai multe ISD.

Conform studiului *Privatization and Restructuring in Central and Eastern Europe* realizat de Banca Mondială, în anul 1997, 15% din firmele din sectorul de manufactură românești erau privatizate și 8% din cele bulgare, în timp ce în Polonia, Ungaria și Cehia procentul era de peste 60%, aspect ce a facilitat intrarea de ISD.

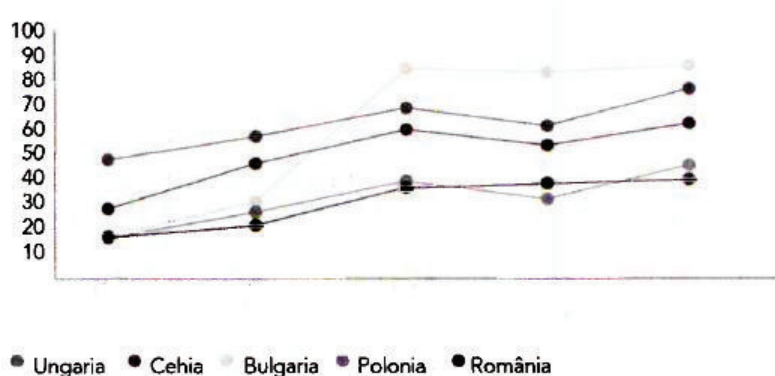
Privatizarea aducea cu sine atât costuri, cât și beneficii. Costurile constau în numeroasele restructurări și în creșterea șomajului, iar beneficiile în creșterea productivității angajaților și atragerea de ISD. Același studiu, prezintă creșterea productivității muncii în perioada 1992- 1995 atât în firmele de stat, cât și în cele private din regiune, evidențiind că productivitatea muncii era cu mult mai redusă în firmele de stat decât în cele private. Prin urmare, țările cu privatizări ample au beneficiat de creșterea productivității muncii și de un volum sporit de ISD. Lipsa unui proces similar în România și Bulgaria este, în parte, una dintre cauzele performanței reduse în atragerea ISD până în prezent.

Evoluțiile bune ale României și Bulgariei de până în 2008 nu au reușit să diminueze semnificativ decalajele față de celelalte trei țări. Comparativ, stocurile de ISD din România reprezentau numai 32% din cele atrase de Polonia și 61% din cele atrase de Cehia la sfârșitul anului 2020, iar cele din Bulgaria reprezentau numai 20% față de performerul Polonia și 37% față de Cehia.

Raportat la PIB, România are cel mai mic volum al stocurilor de ISD dintre toate cele cinci economii din regiune, de numai 39% la sfârșitul anului 2015, comparativ cu 86,0% pentru Bulgaria, 76,4% pentru Ungaria, 62,6% pentru Cehia și 44,9% pentru Polonia.

Stocurile de ISD raportate la PIB, 2004-2020 (2000=1)

Figura 3

De remarcat faptul că, în cazul României, ponderea stocurilor de ISD în PIB a crescut de la 15,7% la 44,5%. Desigur, creșterea este semnificativă, dar nu suficientă, dacă observăm evoluția celorlalte țări din regiune, și în special a Bulgariei, a cărei pondere a ISD în PIB a crescut de la 16,2% la 86%.

Stocul ISD pe locuitor

Figura 4

Deși Bulgaria a atras cele mai puține ISD până în 2020, România se află pe ultimul loc atunci când sunt comparate stocurile de ISD locuitor. Acest indicator este des întâlnit în analizele comparative, însă el nu reflectă în totalitate performanța unei țări în atragerea ISD.

Dimensiunea pieței țărilor analizate sugerează că ar exista două clustere de comparabilitate (România, Polonia) și (Cehia, Ungaria, Bulgaria), dat fiind faptul că numărul de locuitori diferă considerabil.

În acest context România se dovedește a fi mai puțin atractivă investitorilor străini decât Polonia, pe fondul unei performanțe mai slabe a indicatorilor de competitivitate și a lipsei strategiilor de atragere a ISD.

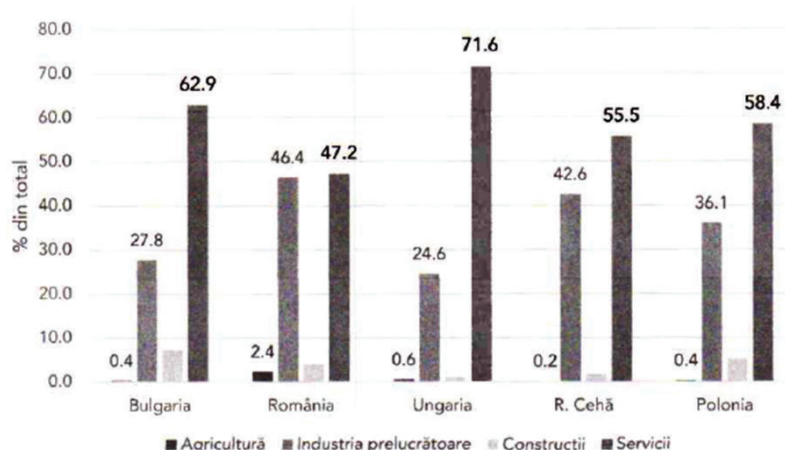
Distribuția sectorială a fluxurilor de ISD în economiile din Europa Centrală și de Est relevă prezența unor similitudini între aceste țări la sfârșitul anului 2020, conform Eurostat, dar și a unor diferențe importante, care pot fi explicate prin structurile economice într-o anumită măsură diferite, dar și prin mediul instituțional și politicile naționale privind ISD.

Sectoarele serviciilor și ale industriei erau, la sfârșitul anului 2020, destinația a peste 90% dintre ISD în țările analizate. Serviciile erau sectorul preferat de ISD, cu ponderi care depășeau 50% din totalul ISD în fiecare dintre cele cinci economii, cu excepția României.

Țara noastră are o situație unică: serviciile aveau cea mai mică pondere a ISD în acest sector dintre statele analizate, de numai 47,2%, în schimb, suntem țara cu cea mai mare pondere a investițiilor realizate în industrie și în agricultură. Ungaria se detașează de restul statelor, aproape trei sferturi (71,6%) din ISD fiind direcționale în servicii.

Stocurile de ISD în industrie și servicii în 2020

Figura 5

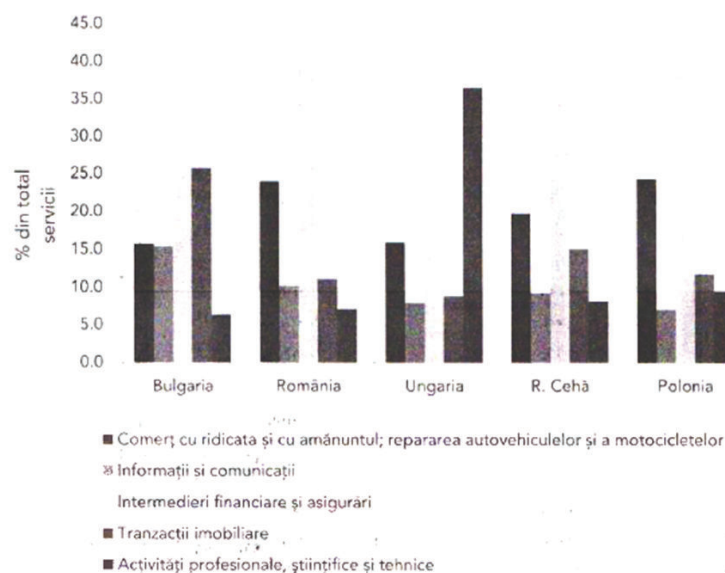

În ceea ce privește distribuția ISD pe principalele sectoare din servicii, cea mai mare pondere era deținută în România, la sfârșitul anului 2020, de intermedierele financiare și de asigurări (39,1%), apropiată ca valoare de ponderea aceluiași sector în Cehia (40,2%) și Polonia (41,6%). Comerțul cu ridicata și amănuntul reprezenta al doilea sector din servicii ca destinație pentru ISD, 24,1% din stocul de ISD la sfârșitul lui 2020 fiind prezent în acest sector, pondere similară cu cea întâlnită și în cazul Poloniei (24,4%).

Ponderile importante ale acestor două sectoare sunt explicate în principal de achizițiile de societăți financiare românești de către companii străine (achiziția BCR de către Erste, a BRD de către Société Generale, a Băncii Agricole de către Raiffeisen), ca și de prezența pe piața românească a unor mari lanțuri de hipermarketuri și supermarketuri (Kaufland, Carrefour, Auchan, Cora, Delhaize etc.), în mare parte prin investiții de tip greenfield.

Repartizarea ISD pe principalele sectoare din servicii în 2020

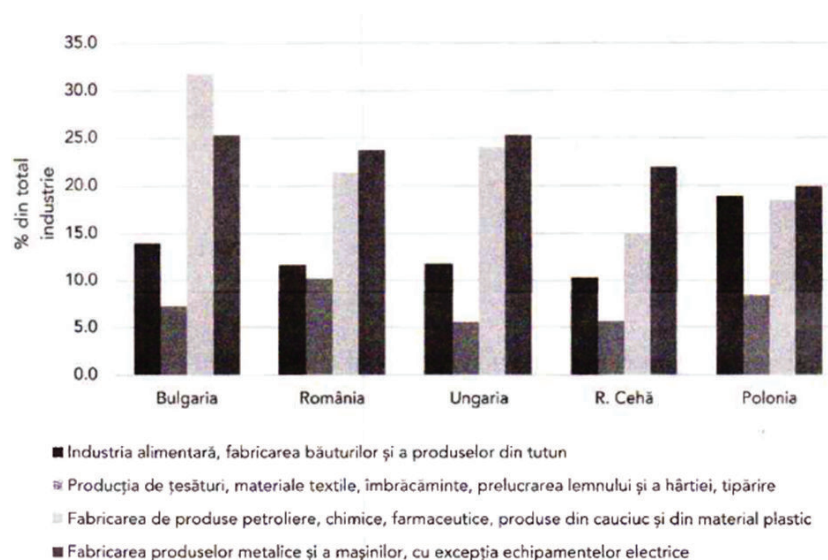
Figura 6

Pentru sectoarele industriei manufacturiere, principalele două destinații ale ISD, la nivelul anului 2020, erau Fabricarea produselor metalice și a mașinilor, cu excepția echipamentelor electrice (23,7%) și Fabricarea de produse petroliere, chimice, farmaceutice, produse din cauciuc și din material plastic (21,4%).

Repartizarea ISD pe principalele sectoare ale industriei manufacturiere în 2020

Figura 7

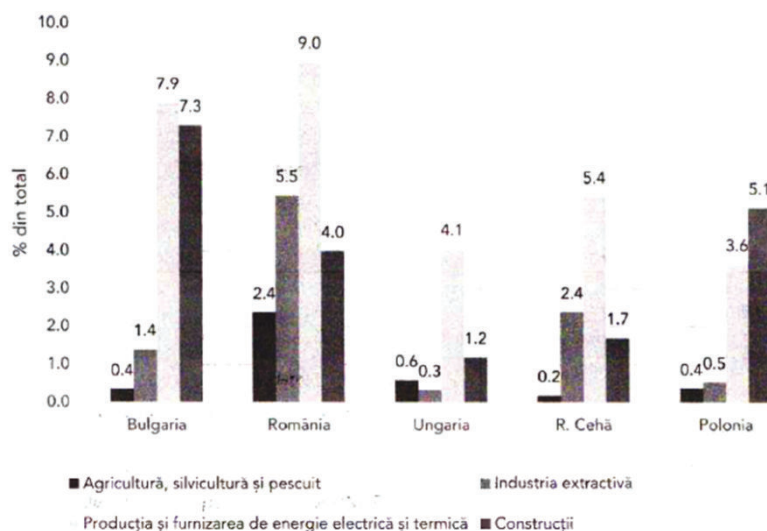

Situația este ușor explicată prin prezența unor companii multinaționale mari pe piața românească în ambele sectoare: Renault și Ford pentru primul sector, OMV, MOL sau Lukoil pentru al doilea. Pe următoarele două locuri se situează Industria alimentară, fabricarea băuturilor și a produselor din tutun (11,7%) și Producția de țesături, materiale textile, îmbrăcăminte, prelucrarea lemnului și a hârtiei, tipărire (10,2%).

Sunt de remarcat anumite diferențe între ponderile ISD în aceste sectoare în România și cele pentru țările din regiune, cea mai importantă întâlnindu-se în cazul producției de țesături, unde ponderea ISD este cea mai mare dintre toate țările analizate.

Stocurile de ISD în alte sectoare economice în 2020

Figura 8

În afara serviciilor și a industriei prelucrătoare, România atrăgea peste 9% din totalul investițiilor în producția și furnizarea de energie electrică și termică, iar ISD în agricultură, silvicultură, pescuit și industria extractivă reprezintă, împreună, aproape 8% din totalul ISD în România, depășind, de departe, ca pondere, toate celelalte țări din regiune.

Concluzii

Din acest studiu se desprind unele concluzii. Astfel, o primă concluzie este aceea că demonstrarea existenței unei relații pozitive între ISD și creșterea economică se poate face prin apelarea la modelarea econometrică, unul dintre avantajele acestei abordări constând în oferirea de semnificație statistică unei astfel de relații care, atunci când este identificată, permite folosirea rezultatelor modelului/modelelor aplicate pentru fundamentarea deciziilor economice.

O altă concluzie este aceea că rezultatele studiului arată în mod categoric că ISD au un impact pozitiv și semnificativ statistic asupra creșterii economice din țările Europei Centrale și de Est, considerate ca grup, alături de formarea brută de capital, indiferent de specificația utilizată. În același timp, forța de muncă și exporturile sunt variabile care nu par a avea un efect semnificativ asupra creșterii economice în cele cinci țări considerate.

Bibliografie

1. Anghelache, C., Jweida, I.J., Popovici, M. and Stanciu, E. (2016). *Analysis of the correlation between direct foreign investment and export*. Romanian Statistical Review, Supplement, 10, 78-84
2. Anghelache, C., Partachi, I., Sacală, C. and Ursache, A. (2016). *Using econometric models in the correlation between the evolution of the Gross Domestic Product and Foreign Direct Investments*. Romanian Statistical Review, Supplement, 10, 124-129
3. Anghelache, C., Anghelache, G.V., Niță, G. and Sacală, C. (2015). *Study on evolution of foreign direct investment flows – model analysis*, Romanian Statistical Review Supplement, 10, 120-127
4. Büthe, T.; Milner, H. (2008) – The Politics of Foreign Direct Investment into Developing Countries: Increasing FDI through International Trade Agreements?, American Journal of Political Science, Volume 52, Issue 4, October 2008, pp. 741–762
5. Carkovic, M. and Levine, R. (2005). *Does foreign direct investment accelerate economic growth*, Institute of International Economics Press, Washington DC, 195–221
6. Cicak, K. and Soric, P. (2015). *The Interrelationship of FDI and GDP in European Transition Countries*. International Journal of Management Science and Business Administration, 1 (4), 41-58
7. Darvas Z., (2020) *Will European Union countries be able to absorb and spend well the bloc's recovery funding?*, Bruegel Blog, 24 September 2020.
8. Hallak I. et al. (2021), *EU-UK Trade and Cooperation Agreement: An analytical overview*, EPRS, European Parliament, February 2021.
9. Margaras V., (2020) *Specific flexibility measures for ESI funds in response to the coronavirus outbreak*, EPRS, European Parliament, April 2020.
10. Raiu, C. (2015), *An Ontology of Good Governance. A Political Theory Approach*, Romanian Journal of Economics, Tome 40 Issue 1(40)/2015, pp. 154-169.
11. Raiu, C., Mina Raiu, L. (2022), *How to Cope with Counter-Performance in Public Administration. The Case of Freedom of Religion or Belief During the Pandemic*, Transylvanian Review of Administrative Sciences, Issue No. 66 E/June, 2022, pp. 81-98.

SIGNIFICANT ASPECTS REGARDING THE EVOLUTION OF FOREIGN DIRECT INVESTMENTS IN ROMANIA

Assoc. prof. Mădălina-Gabriela ANGHEL PhD (*madalinagabriela_anghel@yahoo.com*)
Artifex University of Bucharest

Cristian OLTEANU PhD Student (*alexandra.olteanu.s1@anaf.ro*)
Bucharest University of Economic Studies

Denis-Arthur STRIJEK PhD Student (*denis.strijek@gmail.com*)
Bucharest University of Economic Studies

Abstract

In this study, we took into account the evolution of FDI in Romania, but also in Bulgaria, the Czech Republic, Poland and Hungary, because we considered that the states in the region, members of the EU and with a similar transition history, represent formidable rivals for Romania in the race for attracting FDI, able to capture the advantages of this type of investment to our detriment. We analyzed the FDI attraction performance of these five states, focusing on the main similarities and differences. Using statistical tools, we aimed to demonstrate the impact of FDI on economic growth in these countries in order to highlight the utility and need for public policy measures aimed at stimulating FDI attraction. I emphasized the fact that, in the absence of increased attention to these aspects, Romania risks losing its attractiveness for FDI, with negative consequences for its economic development.

Key words: *foreign direct investments, transition, member states, developments, perspectives.*

JEL Classification: *E20, E22*

Introduction

In this paper, we focused on the general trends registered by FDI entering the Romanian economy in the period 2004-2020, starting from the data provided by two official sources, namely the United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) and the European Commission (through the Eurostat database).

Our intention is to observe the evolution of FDI over as long a period as possible after 1990, but the available data unfortunately limit the period over which the analysis can be carried out. It is important to say, in context, that the longest periods for which the indicators to be presented and analyzed are available have been used.

At the same time, we believe that the analysis of the evolution of FDI in Romania should not be carried out in an isolated manner, but by referring to the trends recorded by similar countries in Central and Eastern Europe (Bulgaria, the Czech Republic, Poland and Hungary), which have also them, after 1990, through the process of transition to the market economy.

The transformations of the institutional environment in these countries after 1990 have largely shared common characteristics, but differences are also observable that have been reflected in the evolution of FDI flows in these countries.

In the following, we will present and examine the most important trends regarding FDI flows in Central and Eastern European countries, using a series of overall (general) indicators, the objective being to highlight Romania's situation, by reporting to other countries from the region.

Literature review

Analysis of the impact of foreign direct investment and the impact on national economies has been a topic addressed by several researchers. Thus, Anghelache, Jweida, Popovici and Stanciu (2016) studied the connection between foreign direct investments and exports in Romania. Anghelache, Partachi, Sacală and Ursache (2016) analyzed the correlation between the evolution of the Gross Domestic Product and foreign direct investments with the help of econometric models. Anghelache, Anghelache, Niță and Sacală (2015) conducted a research on the evolution of foreign direct investment flows. Carkovic and Levine (2005) studied how foreign direct investment accelerates economic growth. Cicak and Soric (2015) studied the relationship between foreign direct investment and gross domestic product in transition European countries. Darvas Z. (2020) is concerned with the ability of European Union member countries to absorb and spend well the financing for recovery and resilience. Hallak I. et al. (2021) are concerned with the outcomes of the trade and cooperation agreement between the European Union and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland. Margaras V. (2020) is concerned with specific flexibility measures regarding ESI funds in response to the coronavirus outbreak within the framework of good governance (Raiu, 2015; Raiu and Mina-Raiu, 2022).

Data, Results and Discussion

The evolution of FDI flows in the period 2004-2020 shows a high volatility of these financial flows for all five economies in the region, including Romania. As a general trend, FDI flows in Romania increased significantly in the period 2004-2006, but in 2007 FDI flows registered a decrease of 17.8%

compared to 2006. The best year for FDI in Romania was 2008, the only one in which our country was the performer of the region, surpassing the undisputed leader of the entire period, Poland.

Investors' optimism in 2008 was stimulated by the improvement of the institutional and legislative framework under the auspices of EU accession, the increase in the privatization offer and a period of economic expansion at the level of the global economy. At that time, Poland and Romania had clearly distanced themselves as preferred countries in the list of investors. Unfortunately, however, Romania loses its attractiveness for foreign investors after 2009, in the context of national economic and political turmoil and the effects of the global financial crisis, which are beginning to be felt in the region as well.

FDI flows fall sharply and are almost three times lower in 2009 than a year ago, similar to the situation in Hungary and Bulgaria. By far, however, the weakest year for FDI after 2008 for Romania was 2011, when FDI flows were more than 5 times lower than in 2008. Worryingly for Romania is the low level of FDI flows and in the period up to 2015, with FDI flows in 2015 only amounting to EUR 3.05 billion, but against the background of a slightly upward trend after 2011.

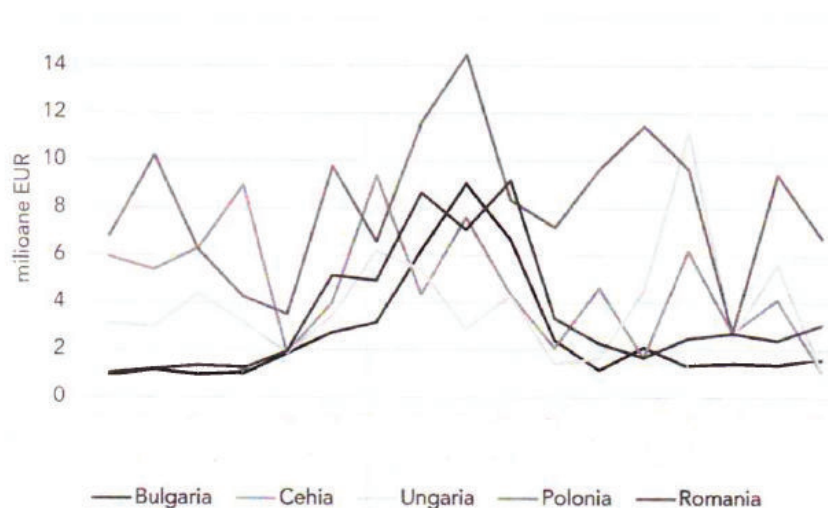
It is worth noting that Romania and Bulgaria are, in almost the entire analyzed period, the under-performers of the region, the two economies attracting on average FDI flows 3 times lower (Bulgaria) and 2.3 times lower (Romania) compared to Poland, but also 1.8 times lower (Bulgaria) and 1.35 times lower (Romania) compared to the Czech Republic.

On average, Romania is, however, comparable to Hungary - the average FDI flows were EUR 3.88 billion in Hungary and EUR 3.5 billion in Romania - but their volatility during the period 2004 - 2020 it was slightly higher in the case of Romania.

It is worth noting the very good performance recorded by Poland in attracting FDI, which clearly stands out from the rest of the states in the region and has the highest inflows over the entire analyzed period. Although a decline in FDI flows has been observed since 2008, as a result of the economic crisis and investor reluctance, Poland remains the most attractive country in the region for FDI.

Inward FDI flows, 2004-2020

Figure 1

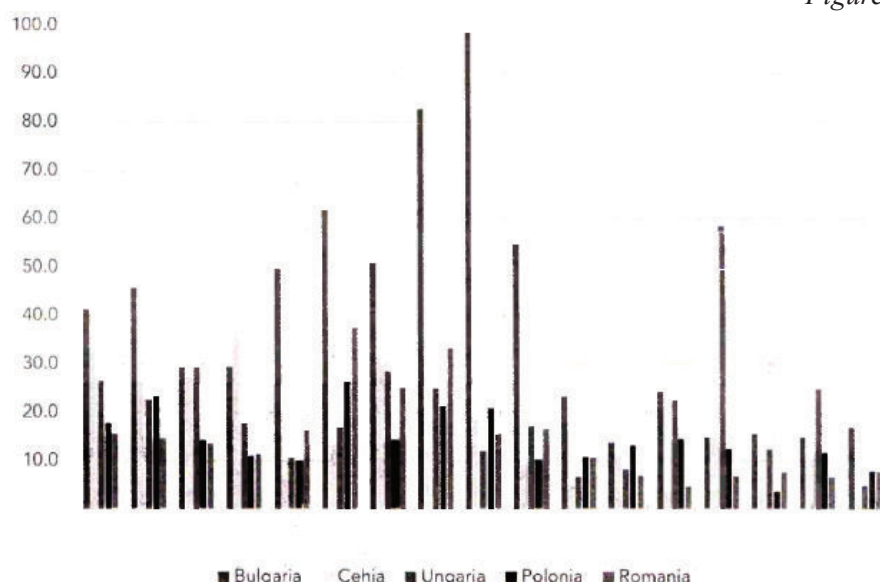

Gross capital formation is an important component of the Gross Domestic Product of any economy. The higher its value, the faster the economic growth. For Romania, the contribution of gross capital formation to GDP stood at an average value of 25.18% in the analyzed period, and the values for the other countries in the regions being close to that of Romania, respectively: 24.39% for Bulgaria, 28.72 % for the Czech Republic, 23.92% for Hungary and 21.45% for Poland.

FDI is an important contributor to gross capital formation in host economies, and developments in Central and Eastern European countries show this. As a general observation, the values of the share of FDI flows in gross capital formation in Central and Eastern European economies show remarkable differences from one country to another in the period 2004-2020, reflecting, to a good extent, the evolution of FDI flows in this interval of time.

Contribution of FDI to gross capital formation in the period 2004-2020

Figure 2

Bulgaria is the economy where FDI flows had the largest contribution to gross capital formation, the average for the period 2004-2020 being 39.4%, but with peaks of 98.6% in 2007 and 82.7% in 2006. Bulgaria is followed, as an average of the contribution of FDI flows to gross capital formation, by Hungary (20.4%) and the Czech Republic (15.9%), with Romania (14.8%) on the last two places and Poland (14.4%).

As for Romania, the highest value of FDI contribution to gross capital formation was recorded in 2004 (37.7%), and the lowest in 2011 (only 4.7%). The low values of this indicator for Romania, especially after 2009, are the main cause of the significant reduction in FDI flows after 2008, given that gross capital formation as a share of GDP decreased from 33.43% in 2008 to only 25.58% in 2020.

Against the background of positive net FDI over the period 2004-2020, all five economies in the region experienced an increase in FDI stocks, but the differences between these economies remain important. The most attractive economy from the perspective of FDI stocks was Poland, with a total volume of FDI stocks of EUR 192 billion at the end of 2020, with a compound annual growth rate of 12.88% in the analyzed period.

The Czech Republic, Poland and Hungary started from significantly higher FDI stock values than Romania and Bulgaria, one of the arguments

being that privatizations were carried out at a faster pace in the first countries; thus, they attracted more FDI.

According to the study Privatization and Restructuring in Central and Eastern Europe carried out by the World Bank, in 1997, 15% of Romanian manufacturing companies were privatized and 8% of Bulgarian ones, while in Poland, Hungary and the Czech Republic the percentage was over 60%, an aspect that facilitated the entry of FDI.

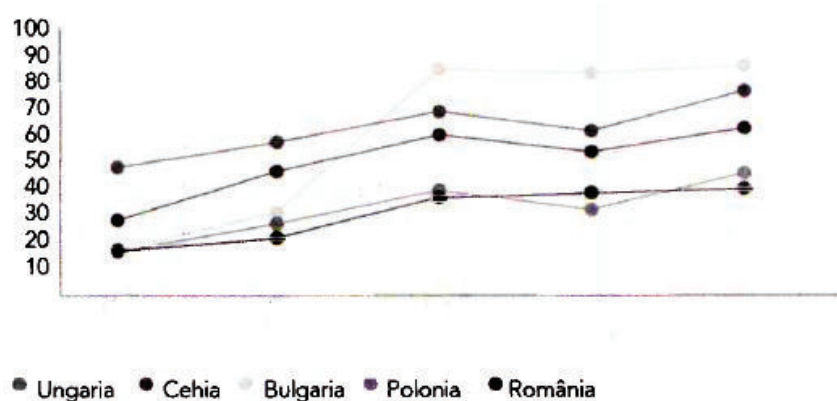
Privatization brought with it both costs and benefits. The costs are in numerous restructurings and increased unemployment, and the benefits are in increasing employee productivity and attracting FDI. The same study presents the increase in labor productivity in the period 1992-1995 in both state and private companies in the region, highlighting that labor productivity was much lower in state companies than in private ones. Therefore, countries with extensive privatizations have benefited from increased labor productivity and increased FDI. The lack of a similar process in Romania and Bulgaria is, in part, one of the causes of the low performance in attracting FDI to date.

The good developments of Romania and Bulgaria until 2008 did not manage to significantly reduce the gaps with the other three countries. Comparatively, FDI stocks from Romania represented only 32% of those attracted by Poland and 61% of those attracted by the Czech Republic at the end of 2020, and those from Bulgaria represented only 20% compared to the performer Poland and 37% compared to the Czech Republic.

Relative to GDP, Romania has the lowest volume of FDI stocks among all five economies in the region, at only 39% at the end of 2015, compared to 86.0% for Bulgaria, 76.4% for Hungary, 62.6 % for the Czech Republic and 44.9% for Poland.

FDI stocks relative to GDP, 2004-2020 (2000=1)

Figure 3

It should be noted that, in the case of Romania, the share of FDI stocks in GDP increased from 15.7% to 44.5%. Of course, the increase is significant, but not sufficient, if we observe the evolution of the other countries in the region, and especially Bulgaria, whose share of FDI in GDP increased from 16.2% to 86%.

Stock of FDI per inhabitant

Figure 4

Although Bulgaria attracted the least FDI by 2020, Romania ranks last when comparing resident FDI stocks. This indicator is often found in comparative analyses, but it does not fully reflect a country's performance in attracting FDI.

The market size of the analyzed countries suggests that there would be two clusters of comparability (Romania, Poland) and (Czech Republic, Hungary, Bulgaria), given the fact that the number of inhabitants differs considerably.

In this context, Romania proves to be less attractive to foreign investors than Poland, due to a weaker performance of competitiveness indicators and the lack of FDI attraction strategies.

The sectoral distribution of FDI flows in the economies of Central and Eastern Europe reveals the presence of some similarities between these

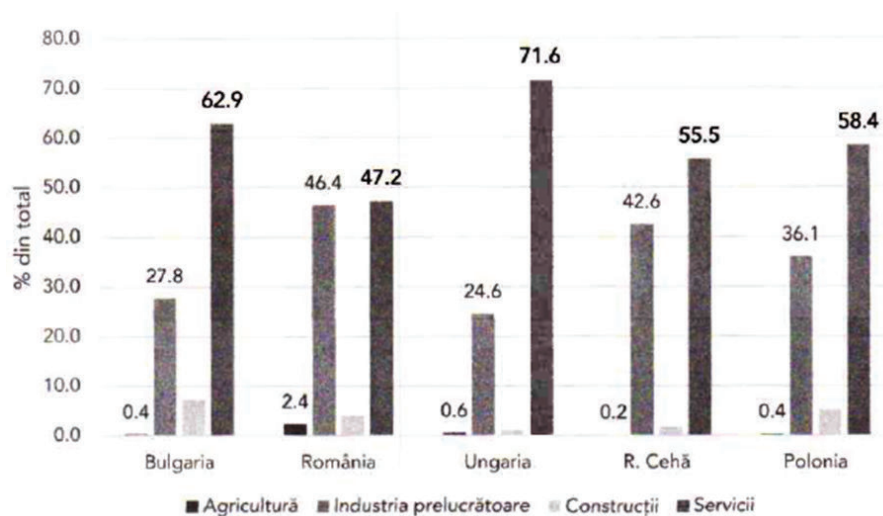
countries at the end of 2020, according to Eurostat, but also some important differences, which can be explained by the somewhat different economic structures, but also through the institutional environment and national FDI policies.

The service and industry sectors were, at the end of 2020, the destination of more than 90% of FDI in the countries analyzed. Services were the preferred sector for FDI, with shares exceeding 50% of total FDI in each of the five economies, except Romania.

Our country has a unique situation: services had the lowest share of FDI in this sector among the countries analyzed, at only 47.2%, on the other hand, we are the country with the highest share of investments made in industry and agriculture. Hungary stands out from the rest of the states, with almost three quarters (71.6%) of FDI being directional in services.

Stocks of FDI in industry and services in 2020

Figure 5

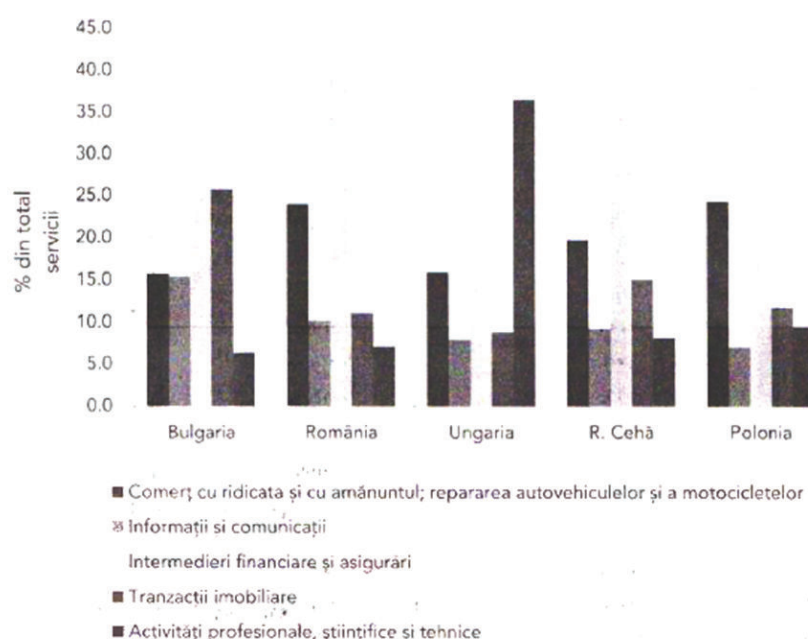

Regarding the distribution of FDI on the main service sectors, the largest share in Romania, at the end of 2020, was held by financial and insurance intermediation (39.1%), close in value to the share of the same sector in the Czech Republic (40.2%) and Poland (41.6%). Wholesale and retail trade represented the second service sector as a destination for FDI, with 24.1% of the FDI stock at the end of 2020 being present in this sector, a share similar to that found in the case of Poland (24.4%).

The important weights of these two sectors are mainly explained by the acquisitions of Romanian financial companies by foreign companies (the acquisition of BCR by Erste, of BRD by Société Generale, of Băncii Agricole by Raiffeisen), as well as by the presence on the Romanian market of to large hypermarket and supermarket chains (Kaufland, Carrefour, Auchan, Cora, Delhaize, etc.), mostly through greenfield investments.

Distribution of FDI by main service sectors in 2020

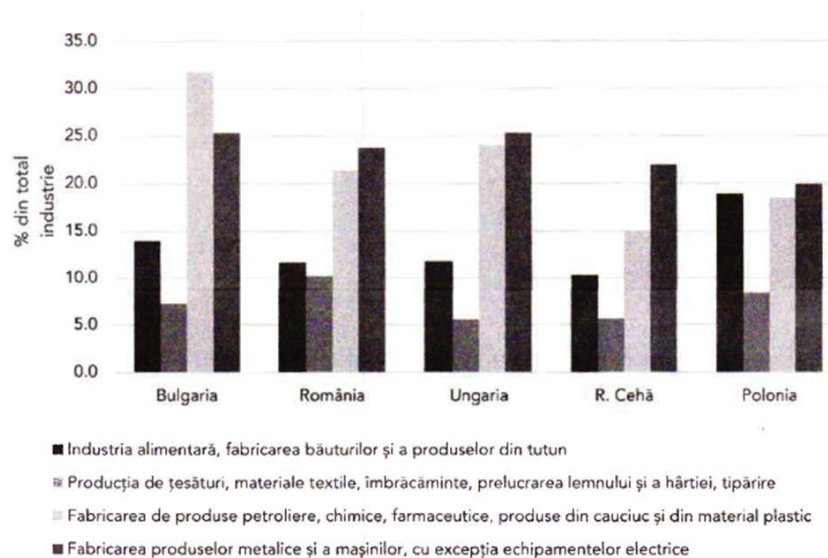
Figure 6

For the manufacturing industry sectors, the top two destinations of FDI in 2020 were Manufacture of metal products and machinery, excluding electrical equipment (23.7%) and Manufacture of petroleum, chemical, pharmaceutical, rubber and material products plastic (21.4%).

**Distribution of FDI by the main sectors of the manufacturing industry
in 2020**

Figure 7

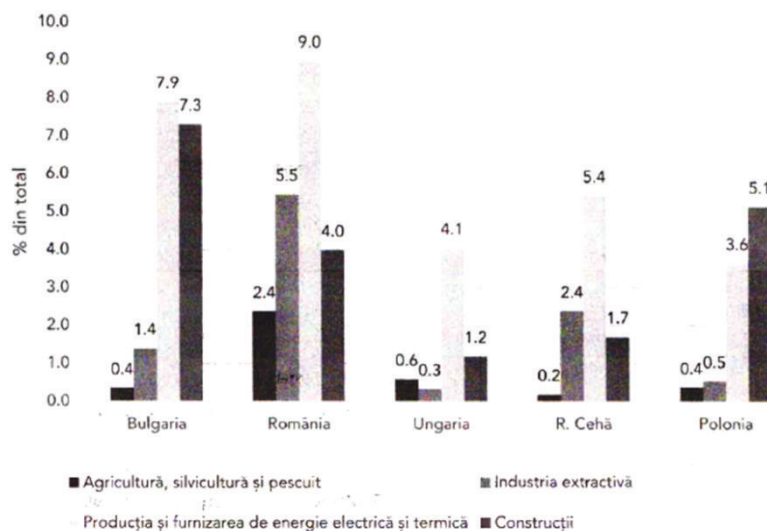

The situation is easily explained by the presence of large multinational companies on the Romanian market in both sectors: Renault and Ford for the first sector, OMV, MOL or Lukoil for the second. In the next two places are the food industry, the manufacture of beverages and tobacco products (11.7%) and the production of fabrics, textile materials, clothing, wood and paper processing, printing (10.2%).

There are certain differences between the FDI shares in these sectors in Romania and those for the countries in the region, the most important being found in the case of fabric production, where the FDI share is the highest among all the analyzed countries.

Stocks of FDI in other economic sectors in 2020

Figure 8

Outside of services and manufacturing, Romania attracted over 9% of total investment in the production and supply of electricity and thermal energy, and FDI in agriculture, forestry, fishing and the extractive industry together represent almost 8% of total FDI in Romania, exceeding, by far, in weight, all other countries in the region.

Conclusions

Some conclusions can be drawn from this study. Thus, a first conclusion is that demonstrating the existence of a positive relationship between FDI and economic growth can be done by resorting to econometric modelling, one of the advantages of this approach consists in providing statistical significance to such a relationship which, when identified, allows using the results of the applied model/models to substantiate economic decisions.

Another conclusion is that the results of the study categorically show that FDI has a positive and statistically significant impact on economic growth in Central and Eastern European countries, considered as a group, along with gross capital formation, regardless of the specification used. At the same time, labor force and exports are variables that do not seem to have a significant effect on economic growth in the five countries considered.

References

1. Anghelache, C., Jweida, I.J., Popovici, M. and Stanciu, E. (2016). *Analysis of the correlation between direct foreign investment and export*. Romanian Statistical Review, Supplement, 10, 78-84
2. Anghelache, C., Partachi, I., Sacală, C. and Ursache, A. (2016). *Using econometric models in the correlation between the evolution of the Gross Domestic Product and Foreign Direct Investments*. Romanian Statistical Review, Supplement, 10, 124-129
3. Anghelache, C., Anghelache, G.V., Niță, G. and Sacală, C. (2015). *Study on evolution of foreign direct investment flows – model analysis*, Romanian Statistical Review Supplement, 10, 120-127
4. Büthe, T.; Milner, H. (2008) – The Politics of Foreign Direct Investment into Developing Countries: Increasing FDI through International Trade Agreements?, American Journal of Political Science, Volume 52, Issue 4, October 2008, pp. 741–762
5. Carkovic, M. and Levine, R. (2005). *Does foreign direct investment accelerate economic growth*, Institute of International Economics Press, Washington DC, 195–221
6. Cicak, K. and Soric, P. (2015). *The Interrelationship of FDI and GDP in European Transition Countries*. International Journal of Management Science and Business Administration, 1 (4), 41-58
7. Darvas Z., (2020) *Will European Union countries be able to absorb and spend well the bloc's recovery funding?*, Bruegel Blog, 24 September 2020.
8. Hallak I. et al. (2021), *EU-UK Trade and Cooperation Agreement: An analytical overview*, EPRS, European Parliament, February 2021.
9. Margaras V., (2020) *Specific flexibility measures for ESI funds in response to the coronavirus outbreak*, EPRS, European Parliament, April 2020.
10. Raiu, C. (2015), *An Ontology of Good Governance. A Political Theory Approach*, Romanian Journal of Economics, Tome 40 Issue 1(40)/2015, pp. 154-169.
11. Raiu, C., Mina Raiu, L. (2022), *How to Cope with Counter-Performance in Public Administration. The Case of Freedom of Religion or Belief During the Pandemic*, Transylvanian Review of Administrative Sciences, Issue No. 66 E/June, 2022, pp. 81-98.

Analiza managementului riscului de lichiditate și solvabilitate

Assoc. prof. Ana Maria POPESCU PhD (*notariat.dejure@gmail.com*)

Bucharest University of Economic Studies

Laura CONSTANTIN PhD Student

Bucharest University of Economic Studies

Daniel DUMITRU PhD Student (*dumitru.teticdaniel@gmail.com*)

Bucharest University of Economic Studies

Abstract

Riscul de lichiditate este cel mai important risc bancar constând în aceea că o bancă nu dispune de un nivel corespunzător de lichidități pentru a acoperi obligații financiare la un moment dat. Riscul lichidității este cel mai ridicat când o bancă nu poate să anticipeze cererea de noi împrumuturi sau retragerile de depozite și când nu are acces la noi surse de numerar. Pentru asigurarea nevoilor de lichiditate, se pot folosi atât active cât și pasive. Sursa tradițională de lichiditate o reprezintă activele lichide. Pentru a răspunde cerințelor de lichiditate, unele bănci dețin active care pot fi înstrăinate imediat, aproape de valoarea nominală. Pasivele băncilor pot fi și ele transformate în lichidități, în sensul că se pot emite cu ușurință titluri de împrumut pentru a obține numerar la costuri rezonabile. Dacă băncile au nevoie de numerar, fie vând active, fie cresc împrumuturile.

Cuvinte cheie: *riscuri bancare, lichiditate, solvabilitate, management bancar.*

Clasificarea JEL: *G30, G32*

Introducere

Nevoile de lichiditate de termen scurt pot fi generate de o serie de factori între care factorii sezonieri, operațiile marilor clienți, volatilitatea depozitelor și a creditelor.

Factorii sezonieri pot afecta atât cererea de credite cât și fluxul de depozite. Deoarece cea mai mare parte a creditelor sunt acordate titularilor de cont, creșterea sezonieră a cererii de credite este asociată reducerii valorii medii a depozitelor, ceea ce complică gestiunea lichidității.

Influența acestor factori este mai puternică îndeosebi pentru băncile specializate în oferta de servicii financiare pentru un anumit sector de activitate: agricultură, construcții, etc. Din fericire cele mai multe fluctuații sezoniere pot fi corect anticipate pe baza experienței anterioare prin analiza dinamică a seriilor de date.

Transferurile și creditele de valoare mare (relativ la talia băncii) pot crea și ele probleme de gestiune a lichidității pe termen scurt. Deciziile clienților pot avea un caracter cu totul conjunctural, în special în ceea ce privește transferul unor fonduri sau utilizarea unor linii de credit. Estimarea acestui tip de nevoie de lichiditate pe termen scurt este dependentă de cunoașterea nevoilor de finanțare, a intențiilor și a profilului clienților mari.

Literature review

Riscurile apar și se manifestă în întreaga activitate financiar-bancară. În acest sens, o serie de specialiști, cercetători și persoane din mediul academic, au tratat și acordat atenție studiului pentru evaluarea riscurilor. Astfel, Anghel, M.G. și alții (2017) publică rezultatul unei cercetări privind managementul riscurilor bancare. Anghelache, C., Anghel, M.G., Diaconu, A. și Lilea, F.P. (2017) au publicat un amplu studiu cu privire la riscul operațional, abordând aspecte privind utilizarea unor modele de analiză și control pentru a prevedea declanșarea riscului, pentru a limita efectele. Anghelache, G.V., Bodo, Gv. și Soica, R. (2019) au publicat un studiu referitor la analiza riscurilor bancare. Blum, J. (2010) a publicat un articol în care se ocupă de analiza prevederilor Acordului Basel II, prin prisma măsurilor care trebuie întreprinse pentru a evita și limite efectele riscurilor bancare. Blundell-Wignall, A. și Atkinson, P. (2010) au acordat atenție într-un studiu efectuat necesității analizei prevederilor Acordului Basel III pentru a se putea întreprinde măsuri de limitare a mărimii capitalului în funcție și de lichiditățile existente pe piață. Diaconu, A., Avram, D., Badiu, A., Burea, A. și Popovici, M.D. (2017) s-au ocupat de analiza riscului operațional, iar Hurduc, N. (2011) a efectuat un amplu studiu referitor la standardele Basel III privind consolidarea capitalului din sistemul bancar, pentru a preveni declanșarea riscurilor specifice. Manole, A., Anghel, M.G. și alții (2016) au publicat o analiza a modelelor de analiza a riscurilor financiare. Șerban, G. și alții (2009) a abordat într-un studiu complex aspectele privind modelele utilizate în prevenirea riscurilor bancare.

Date, rezultate și discuții

Creditele și depozitele volatile pot fi estimate prin programe specifice ca indici dinamici și ca pondere față de alte depozite sau credite, întotdeauna în baza experienței anterioare și corelat cu faza ciclului economic.

Nevoile ciclice de lichiditate sunt mai greu de estimat și deosebit de dificilă este mai ales anticiparea momentului apariției lor.

Pentru estimarea mărimii acestor nevoi se pot folosi următoarele metode de analiză și calcul:

-
- Analiza comportamentului liniilor de credit. Utilizarea maximă a liniilor de credit (în perioadele de expansiune) este comparată cu utilizarea lor actuală, iar diferența poate fi o bună estimare a cererii de credite suplimentare de acoperit în caz de expansiune;
 - Corelarea dinamicii depozitelor cu dinamica ratei dobânzii. Analiza curbei ratelor dobânzii pe piață dă o bună aproximație a anticipărilor agenților referitoare la faza ciclului economic în care urmează să intre economia. Banca poate stabili indici de corelație între dinamica acestor rate și cea a propriilor depozite și atunci poate stabili nivelul probabil al acestor depozite în funcție de evoluția dobânzilor pe piață. Evaluarea vulnerabilității bazei de depozite. Aceasta presupune aprecierea gradului în care s-a realizat o diversificare optimă a bazei de depozite și a calității programelor de gestiune a riscurilor din domeniul care afectează imaginea băncii.
 - Programele de analiză statistică. Sunt cele mai recomandate pentru ușurința și calitatea rezultatelor și sunt folosite mai ales pentru analiza sezonality. În plus valorile reziduale sunt o bună estimare a nevoilor ciclice de lichiditate. Singura condiție pentru utilizarea acestui tip de analize o reprezintă vechimea băncii pe piață.

Băncile pot folosi o metodă relativ simplă de determinare a tendințelor de evoluție a lichidității pe termen lung, bazată pe clasificarea tuturor elementelor bilanțiere. Toate articolele contabile din activul bilanțului său se împart în lichide (convertibile în fonduri utilizabile imediat într-un interval de timp de maxim 90 zile și cu pierderi minime de valoare la vânzarea activului respectiv) sau solide. Similar pasivele sunt împărțite în pasive volatile și pasive stabile. Calculele pot fi atunci reluate periodic și presupun de fapt doar o actualizare a datelor de care dispunem pentru analiză.

Nevoile neprevăzute de lichiditate sunt practic imposibil de anticipat deoarece sunt provocate de evenimente complet aleatoare. Ele pot fi generate de cauze dintre cele mai diverse, cum ar fi: reducerea depozitelor ca urmare a unor zvonuri, suspendarea sau diminuarea drastică a unei surse de finanțare, creșterea absolut surprinzătoare a creditelor solicitate.

Cele mai multe bănci au un plan propriu de măsuri de urgență de asigurare a lichidității în astfel de situații deosebite. Prin acest plan se stabilesc surse de urgență pentru acoperirea nevoii de lichiditate până la un procent dat din baza de calcul. Aceasta poate fi valoarea totală a depozitelor volatile sau valoarea totală a liniilor de credit sau valoarea împrumuturilor de pe piață.

O analiză importantă efectuată de băncile comerciale este cea privitoare la riscul de lichiditate. În acest scop, se utilizează analiza GAP ca instrument de gestionare a lichidităților.

Scopul analizei îl constituie identificarea problemelor ce pot apare în nivelul lichidităților.

În funcție de dimensiunea băncii și de posibilitățile informatice de agregare a datelor de la unitățile teritoriale, analiza GAP poate fi efectuată operativ pe baza datelor obținute din balanțele de verificare zilnică cât și pe baza datelor din bilanțul contabil.

Înainte de a trece la un exemplu al analizei GAP pentru gestionarea lichidității băncii este necesar să facem următoarele precizări terminologice:

- maturitate rămasă reprezintă intervalul de timp calculat începând cu data de analiză, care poate fi: zilnic, săptămânal, lunar, trimestrial și data scadenței efective a elementului de activ sau pasiv
- scadența efectivă poate reprezenta: data de achitare în cazul creditelor, scadența depozitelor, etc.
- GAP este diferența dintre activul și pasivul scadent în același interval de maturitate. GAP-ul poate fi pozitiv (activul > pasivul) ceea ce înseamnă că plasamentele băncii scadente în același interval sunt superioare resurselor atrase și scadente, existând resurse suficiente pentru achitarea plăților solicitate de clienți și GAP negativ, care descrie o situație inversă celei precedente și reprezintă o problemă specială pentru bancă. În această situație banca este obligată să creeze lichidități prin valorificarea altor active lichide înainte de scadență. GAP- ul cumulat pe mai multe intervale de maturitate reprezintă suma algebrică a nivelelor înregistrate pe intervalele respective. Indicele GAP (%) exprimă mărimea în valoare relativă a diferenței cumulate între plasamentele și resursele scadente în intervalul de maturitate respectiv, raportată la total activ. Indicele GAP se calculează după formula:

$$GAP = \frac{\sum GAP(A - P)}{\sum A}$$

unde: A este activul bilanțier și P este pasivul bilanțier

Indicele GAP negativ (peste 10%) indică o situație care trebuie corectată în timp scurt pentru a diminua riscul de lichiditate.

Indicele GAP pozitiv de valori mari poate indica un dezechilibru între maturitatea plasamentelor și cea a resurselor și care se poate accentua pe intervalele viitoare.

	Maturitate rămasă						
	1 zi	<1 lună	1-3 luni	3-6 luni	6-12 luni	Peste 12 luni	TOTAL
Total active	100	200	250	150	100	200	1000
Credite			100	100	100	100	400
Titluri de stat		100	150	50			300
Alte active interbancare	20	100					120
Rezerva minimă obligatorie	80						80
Alte active						100	100
Total pasive	150	300	100	100	100	250	1000
Depozite la vedere și la termen	100	300	100	100			600
Disponibilități clienți bancari					100		100
Capital și fonduri proprii						200	200
Alte pasive	50					50	100
GAP	-50	-100	150	50	0	-50	0
GAP cumulat	-50	-150		50	50	0	x

Interpretarea care se poate da rezultatelor cuprinse în tabel este următoarea:

- pe termen de până la o lună pasivele ajung la scadență mai repede decât activele ceea ce poate constitui o problemă dacă resursele ajunse la scadență nu se prelungesc

- GAP-ul negativ de până la o lună arată că pasivele scadente în perioada analizată devansează activele scadente în aceeași perioadă. Dacă resursele băncii nu se reînnoiesc banca va trebui să vândă active care ajung la scadență pentru a face față retragerilor.

În scopul eliminării acestor necorelări de scadențe banca ar trebui să aibă în vedere atragerea de resurse suplimentare în plasamente lichide cu scadență de până la trei luni sau să reducă ponderea plasamentelor cu scadență de peste 6 luni sau în cazul efectuării de noi plasamente cu scadență îndelungată, acestea efectuându-se în corelare cu resursele atrase pe termene similare.

În scopul evitării panicii, pentru a se face față solicitărilor masive de retragere de resurse, banca poate transforma în timp scurt în lichidități anumite active (de ex. titluri de stat) dar trebuie să-și estimeze pierderea ce se obține prin vânzarea activelor înainte de maturitatea acestora. O posibilitatea de evitare a acestui neajuns ar fi implementarea tehnicii de hedging.

• ***Sursele de lichiditate bancară***

Satisfacerea nevoilor de lichiditate înseamnă identificarea surselor de lichiditate accesibile fiecărei bănci și adecvarea acestor surse la nevoile deja evaluate. Din punctul de vedere al gestiunii lor, aceste surse se împart în surse de lichiditate tradiționale și surse noi.

Sursele tradiționale de lichiditate sunt, la rândul lor, de două tipuri: activele lichide și împrumuturile.

Activele lichide includ acele active bancare în care fondurile sunt temporar plasate, cu certitudinea că fie vor ajunge la scadență și vor fi rambursate atunci când este nevoie de lichiditate suplimentară, fie vor putea fi vândute înainte de scadență fără pierdere de valoare. Ele cuprind rezervele primare, secundare și creditele scadente. Împrumuturile desemnează ansamblul metodelor prin care băncile pot împrumuta propriu-zis sau obține fonduri.

Cele mai potrivite surse ce pot fi folosite pentru a acoperi o anumită cerere de lichiditate se face după luarea în considerație a mai multor factori între care: nevoia de lichiditate propriu-zisă, accesul la piețele financiare, abordarea managerială, costul și trăsăturile diferitelor surse de lichiditate și prognoza privind evoluția ratei dobânzii pe piață.

Caracterul nevoii de lichiditate poate fi considerat principalul factor al deciziei de alocare a anumitor surse pentru acoperirea acelei nevoi de lichiditate.

Accesul la piețele financiare este direct dependent de talia băncii. Pentru băncile mici sursa de lichiditate primară sunt activele lichide și, deci, minimizarea riscului de lichiditate presupune o gestiune atentă a activelor și pasivelor bancare. Împrumuturile directe de pe piață nici nu sunt posibile pentru multe dintre ele sau se pot contracta în condiții de preț oneroase. De aceea pentru băncile mici împrumuturile sunt de fapt doar o resursă de urgență pentru acoperirea nevoilor de lichiditate.

Băncile mari, internaționale sau holding-urile bancare au acces la piețe din cele mai diverse, nu doar la piața interbancară națională, și pentru ele principala sursă de lichiditate sunt împrumuturile de pe piață în condiții avantajoase pentru ele.

Activele lichide au un cost de oportunitate prea mare pentru aceste bănci și sunt minimizate la nivelul cerințelor impuse de gestiunea de trezorerie (rezerva minimă obligatorie). Băncile de talie medie folosesc atât activele lichide cât și împrumuturile ca surse de lichiditate. Cel mai folosit instrument tinde a fi certificatul de depozit, de preferat cu opțiunea roll-over. Aceste instrumente au scadențe pe termen scurt, ușor de gestionat și de adecvat la nevoile momentane de lichiditate. La împrumuturile directe de pe piață sau de

la banca centrală se apelează pentru acoperirea unor nevoi sezoniere. Activele lichide sunt păstrate pentru acoperirea unor nevoi cu caracter ciclic sau de urgență, greu de anticipat.

Abordarea managerială este foarte importantă pentru strategia băncii de acoperire a nevoilor de lichiditate. O bancă poate face apel uneori la surse împrumutate. Există însă și bănci care apelează deseori la asemenea surse fie atunci când sunt în situație de debitori fie atunci când există o abundență de resurse relativ ieftine, favorabile construirii unei structuri financiare rentabile.

Costul și trăsăturile diferitelor surse de lichiditate sunt și ele avute în vedere pentru a determina tactica în domeniul lichidității. Regula generală este una de bun simț: se folosește drept sursă de acoperire cea mai ieftină, în contextul filozofiei manageriale și al accesului la piață.

Pentru activele lichide costul este un cost de oportunitate pentru întreaga durată a păstrării în portofoliu, ajustat în funcție de câștigul/pierdere de capital și de impozite. Pentru fondurile împrumutate cheltuielile pot fi fixe sau variabile în funcție de regimul dobânzilor plătite.

• **Indicatorii riscului de lichiditate**

La nivelul unei societăți bancare se calculează și se analizează o serie de indicatori ai lichidității în vederea gestionării eventualelor crize de lichiditate și a evitării intrării în incapacitate de plată.

Principalii indicatori întâlniți în practică sunt următorii:

- a) lichiditatea globală, care reflectă posibilitatea elementelor patrimoniale de activ de a se transforma pe termen scurt în lichidități pentru a satisface obligațiile de plăți exigibile. Se calculează ca un raport între active lichide (disponibilități bănești inclusiv la B.N.R., depozitele la alte bănci, titlurile de stat, alte active) și datorii curente (resurse atrase la vedere). Nivelul optim al acestui indicator este 2 -2,5;
- b) lichiditatea imediată (de trezorerie), care reflectă posibilitatea elementelor patrimoniale de trezorerie (numerar, cont curent la B.N.R., plasamente pe termen scurt) de a face față datoriilor pe termen scurt (disponibilitățile la vedere ale clienților și împrumuturi pe termen scurt de la alte bănci). Nivelul optim al acestui indicator este 20 %;
- c) lichiditatea în funcție de depozite la vedere, care exprimă capacitatea băncii de a acoperi din activele lichide pasivele cu gradul cel mai ridicat de volatilitate (depozite la vedere). Se calculează ca un raport între volumul total al activelor lichide și cel al depozitelor la vedere. Valoarea optimă a indicatorului este de 15 %, dar variază în funcție de dezvoltarea piețelor financiare;

-
- d) lichiditatea în funcție de total depozite, care exprimă posibilitatea elementelor patrimoniale de active lichide de a se transforma rapid și cu cheltuieli minime în lichidități pentru a putea face față datoriilor reprezentând totalul depozitelor. Se calculează ca un raport între volumul total al activelor lichide și cel al totalului depozitelor (inclusiv cele atrase de pe piața interbancară);
 - e) ponderea depozitelor la vedere în total depozite, care exprimă expunerea băncii în funcție de depozitele la vedere și total depozite și arată tendința de evoluție a depozitelor la termen comparativ cu cea a disponibilităților la vedere cu influență asupra stabilității resurselor și nivelului costurilor;
 - f) lichiditatea în funcție de total depozite și împrumuturi, care exprimă posibilitatea activelor lichide de a se transforma rapid și cu cheltuieli minime în lichidități pentru a putea face față datoriilor reprezentând totalul depozitelor și împrumuturilor atrase. Se calculează ca un raport între volumul activelor lichide și cel al depozitelor și împrumuturilor atrase (inclusiv de la B.N.R.);
 - g) lichiditatea în funcție de active, care reflectă gradul de lichiditate al activului bilanțier, respectiv ponderea activelor lichide în totalul activelor bilanțiere;
 - h) ponderea creditelor acordate în totalul resurselor atrase, care arată gradul în care depozitele și împrumuturile atrase sunt plasate în credite, acestea transformându-se în lichidități la scadență;
 - i) poziția lichidității, care se determină ca diferență între volumul activelor lichide și al pasivelor volatile. Acesta este un indicator derivat din practica gestiunii de trezorerie care se calculează pe zile, săptămâni și luni și a cărei optimizare constă în echilibrarea activelor lichide cu pasivele imediate. În cazul unei poziții negative, activele lichide sunt insuficiente pentru onorarea integrală a obligațiilor, banca trebuind să recurgă la surse urgente de finanțare, cum ar fi: împrumuturi de pe piața interbancară, împrumuturi de la banca centrală sau lichidarea unor active de portofoliu înainte de termen. Dacă poziția lichidității este pozitivă, excedentul de lichiditate peste limita admisibilă se plasează pe termen scurt în depozite pe piața interbancară;
 - j) coeficientul fondurilor proprii și resursele permanente, care arată câte din activele pe termen lung sunt acoperite de resursele pe termen lung. Sunt considerate fonduri proprii și asimilate, fondurile proprii și resursele pe termen lung cu scadența de peste 5 ani. Pe de altă parte, sunt considerate active pe termen lung: creditele acordate

pe termen mai mare de 5 ani, imobilizările corporale și necorporale, participațiile și titlurile cu scadență peste 5 ani. Nivelul minim al indicatorului este de 60 %. Scopul acestei reglementări este limitarea plasamentelor pe termen lung la nivelul resurselor cu același caracter;

- k) pasivele nete, care reflectă diferență dintre activele și pasivele clasificate după scadență. Pasivele nete simple se calculează pentru fiecare perioadă ca diferență între pasivele și activele cu aceeași scadență. Pasivele nete simple arată, pentru fiecare perioadă, măsura în care activele scadente acoperă obligațiile scadente. Probleme de gestiune apar mai ales acolo unde pasivele nete simple sunt pozitive, căci pentru acoperirea lor banca trebuie să găsească resurse suplimentare. Analiza semnului pasivelor nete simple (pozitiv sau negativ) ne poate da informații referitoare la transformarea scadențelor practicate de bancă. De exemplu, dacă pentru scadențele pe termen scurt, pasivele nete sunt pozitive și pentru scadențele pe termen mediu și lung sunt negative înseamnă că banca mobilizează resurse pe termen scurt pentru finanțarea unor plasamente pe termen mediu și lung. Pasivele nete cumulate se calculează ca diferență între pasivele și activele cumulate corespunzător fiecărei perioade de timp. Indicatorul se utilizează pentru a semnaliza perioada de maximă nevoie de lichiditate;
- l) indicele de lichiditate, care reprezintă raportul dintre suma pasivelor și suma activelor, ambele ponderate cu numărul mediu de zile (ani) sau cu numărul curent al grupei de scadențe respective. Dacă indicele de lichiditate este:
- egal sau apropiat de 1, înseamnă că banca nu face practic transformare de scadențe;
 - subunitar, înseamnă că banca face transformare de pasive pe termen scurt în active pe termen lung, situație avantajoasă în condițiile curbei crescătoare a dobânzilor, dar poate duce la apariția riscului de lichiditate dacă transformarea medie a scadențelor este foarte ridicată și nu se reușește o imunizare deplină și corectă prin finanțarea acestor active pe termen lung pe toată perioada până la scadență cu resurse pe termene comparabile pentru minimizarea nevoilor de lichiditate prezente și viitoare;
 - supraunitar, înseamnă că banca face transformarea din pasive pe termen lung în active pe termen scurt. În acest caz nu există practic risc de lichiditate căci activele își ating scadența (devin lichide) înaintea surselor care le-au finanțat. Din punctul de vedere al

rentabilității plasamentelor o astfel de structură nu este avantajoasă decât pentru scurtele perioade de timp când rata dobânzii pe termen scurt este mai mare decât cea pe termen lung;

m) rata lichidității, care reflectă evoluția gradului de îndatorare a băncii față de piața monetară. Aceasta se calculează periodic funcție de scadența operațiunilor de împrumut, prin raportarea împrumuturilor nou contractate la împrumuturile scadente în aceeași perioadă. Rata lichidității poate fi:

- supraunitară, deci crește gradul de îndatorare și lichiditatea este în scădere, crește dependența față de piața monetară și scade capacitatea de a împrumuta în caz de urgență;
- egală cu 1, deci situația rămâne aceeași;
- subunitară, deci scade gradul de îndatorare și lichiditatea este în creștere, scade dependența față de piața monetară și crește capacitatea de a se împrumuta în caz de urgență;

n) Rata breșei se calculează ca un raport între diferența dobânzi încasate – dobânzi plătite și diferența active – pasive, astfel:

$$R_B = \frac{D_I - D_P}{A - P}$$

$$R_B = \frac{D_I - D_P - CPB}{A - P}$$

unde:

R_B - rata breșei;

D_I - dobânzi încasate;

D_P - dobânzi plătite

A - active

P - pasive

CPB - este costul și profitul bancar: ansamblul cheltuielilor generale ale băncii și profitul brut minim de realizat.

Indicatorul exprimă de fapt mărimea maximă absolută sau relativă a ratei dobânzii pe care banca o poate plăti pentru finanțarea unui spor de active (un plasament suplimentar) relativ la resursele de care dispune deja. În funcție de rentabilitatea estimată a acestui plasament banca trebuie să decidă dacă este sau nu avantajos să finanțeze acest nou plasament la ratele de pe piață.

• **Riscul de solvabilitate**

Capitalul permite societății bancare să funcționeze deoarece cu ajutorul său se finanțează angajarea resurselor materiale și umane necesare. În cazul în care are un nivel adecvat la calitatea activelor, poate avea rolul de amortizor global de șoc și de aceea mărimea și structura sa sunt elemente esențiale în stabilirea profilului risc al societății bancare.

Capitalul bancar este subscris de către acționarii băncii, care în schimbul sumelor subscrise așteaptă dividende care să reflecte o rentabilitate înaltă a activității bancare. Din acest motiv costul capitalului propriu s-ar putea să fie mai mare decât al oricărei alte resurse la care ar avea acces banca. În plus, acest lucru se datorează și incertitudinii mai mari asociate rentabilității financiare și deoarece dividendele sau profitul reinvestit nu sunt cheltuieli deductibile din punct de vedere fiscal. Astfel, o bancă își poate reduce costul finanțării prin creșterea gradului de îndatorare. Însă costul celorlalte surse de finanțare crește în măsura în care riscul de capital se accentuează.

Capitalul bancar desemnează fondurile pe care banca le poate folosi pentru finanțarea unor operații pe termen nelimitat. Aceste fonduri, grupate în funcție de modul lor de procurare, delimitează cele două forme ale capitalului bancar:

1. Capitalul bancar de rangul I care are ca elemente:
 - capitalul social (fondurile acționarilor);
 - rezervele declarate obținute din profitul nerepartizat;
 - profitul nerepartizat;
 - fondul de risc reglementat;

Sursele sale de constituire a capitalului pot fi interne (reinvestirea profitului) sau externe (emisiunea publică sau privată de acțiuni).

Stabilirea valorii capitalului se poate face după cum urmează:

- la valoarea contabilă ca diferență între totalul activelor și alte pasive – este mărimea folosită pentru raportare;
- la valoarea de piață folosind cursul acțiunilor aflate în circulație multiplicat cu numărul acestora;
- la valoarea de emisiune (nominală) a acțiunilor.

2. Capitalul de rangul II cuprinde:

- datoria subordonată;
- titluri de participație de durată nedeterminată;
- acțiuni/obligațiuni emise de fondurile mutuale și capital de risc în străinătate;
- reevaluări din titluri deținute.

Datoria subordonată include toate tipurile de instrumente de credit la termen, cu dobânzi fixe sau variabile, note și obligațiuni. Cele mai multe

emisiuni pe termen mediu și de valoarea totală relativ redusă sunt vândute clienților băncii.

Acțiunile preferențiale garantează un dividend fix și drepturi constante asupra activelor băncii. Aceste instrumente nu au scadențe, unele emisiuni însă se pot amortiza sau pot fi răscumpărate de banca emitentă la un preț fix, prestabilit.

• ***Necesarul de capital***

Factorii principali care influențează necesarul de capital al unei bănci pentru o anumită perioadă sunt: destinația capitalului bancar și gradul de îndatorare (rata solvabilității) ca factor al rentabilității bancare.

Este important ca în funcție de mărimea capitalului disponibil să se aprecieze capacitatea băncii de a crește iar autoritatea bancară poate folosi ratele de solvabilitate pentru a limita această creștere peste capacitatea de gestiune a conducerii, inclusiv limitând sau blocând achiziții sau fuziuni bancare. O altă funcție secundară este aceea de amortizor de șoc pentru riscurile bancare: integral pentru cele pure și parțial pentru cele speculative (neanticipate).

Gradul de îndatorare ca factor al rentabilității bancare exercită o presiune extremă asupra nivelului relativ al capitalului bancar în sensul reducerii acestuia. Un grad de îndatorare superior asigură acționarilor băncii o rentabilitate financiară superioară pentru un nivel dat al rentabilității economice. Creșterea acestui indicator este limitată însă de următorii trei factori:

- prudența creditorilor – aceștia devin mai circumspecți în plasarea fondurilor de care dispun la instituții extrem de îndatorate, percep riscul de creditare și cer compensații (rate ale dobânzii) din ce în ce mai ridicate;
- maximizarea cursului acțiunilor bancare – dacă banca este extrem de îndatorată, piețele financiare reacționează la ceea ce este perceput ca un risc de plasament superior și cursul acțiunilor băncii respective încep să scadă;
- reglementările autorității bancare - aceasta poate interveni cu sancțiuni înainte ca fenomenul să devină evident pentru piețe și deci înainte ca încrederea în banca respectivă să fie afectată negativ.

Chiar și având în vedere toate aceste elemente, este greu de apreciat care este mărimea optimă a capitalului bancar. Fapt este că între bănci se manifestă deosebiri semnificative generate în principal de dimensiunea băncii și de politicile manageriale utilizate.

• **Reglementarea solvabilității bancare**

Insolvabilitatea poate fi definită ca fiind incapacitatea pe termen lung a societății bancare de a satisface angajamentele sale de plăți. Insolvabilitatea poate fi o prelungire în timp a crizei de lichiditate, un rezultat al proastei gestionări a acesteia.

În conformitate cu Legea privind procedura reorganizări judiciare și a falimentului instituțiilor de credit, o bancă este considerată insolvabilă dacă se află în una din situațiile:

a. banca nu a onorat integral creanțele certe, lichide și exigibile de cel puțin 30 de zile;

b. valoarea obligațiilor băncii depășește activul său.

Deoarece băncile plasează mai ales bani împrumutați, depuși de clienții lor și din aceste operații obțin principala parte a veniturilor lor, băncile sunt interesate să atragă cât mai multe depozite, să realizeze un volum cât mai mare de active și, deci, la un capital social dat, să realizeze o rată a dividendului cât mai mare. În acest fel ponderea capitalului în totalul pasivelor bancare scade, efectul de pârghie crește, și deci și riscul de faliment: banca nu-și mai poate permite decât pierderi din ce în ce mai mici la un volum de active din ce în ce mai mare. Această tendință este contracarată de două fenomene pozitive:

• creșterea ponderii veniturilor din servicii bancare în totalul veniturilor bancare. Aceste venituri nu depind de volumul total al activelor bancare decât indirect;

• creșterea fondurilor bancare de rezervă și risc care amplifică capitalul propriu.

Autoritatea bancară reglementează sub multiple forme regimul capitalului bancar: valoarea minimă absolută a acestuia, modul de vărsare, structura capitalului bancar folosit pentru raportare și mărimea lui relativă la activele riscante ale băncii.

Constituirea capitalului bancar se face prin vărsarea sumelor necesare dar ulterior majorările de capital se pot face atât prin subscrierea sumelor suplimentare (prin reinvestirea profitului) cât și prin folosirea altor surse: prime de emisiune, aportul în natură la capital, dividende din profitul net cuvenite acționarilor, rezerve constituite din profitul net., sume înregistrate ca rezerve din diferențe de curs valutar.

Conform normelor BNR, fondurile proprii se compun din capitalul propriu și capitalul suplimentar. Aceste valori sunt reduse cu următoarele elemente:

- cheltuielile de constituire nesuportate din venituri;
- fondul de comerț;
- cheltuielile anticipate pentru mijloacele fixe;

• cheltuielile pentru investiții în curs și materiale pentru care nu s-a afectat fondul de dezvoltare;

- pierderile anului curent;
- participațiile la alte societăți bancare.

Activele ponderate în funcție de risc cuprind atât activele propriuzise (bilanțiere) cât și echivalentul posturilor în afara bilanțului. Valoarea lor de calcul este cea netă. Ponderile folosite pentru acestea sunt de 0, 20, 50 și 100%. Elementele în afara bilanțului sunt convertite în echivalent credit în funcție de riscul pe care îl prezintă:

- la risc maxim, factorul de conversie este de 100%;
- la risc mediu 50%;
- la risc scăzut 20%.

Echivalentul credit este apoi considerat ca element de bilanț și i se aplică ponderea de risc corespunzătoare categoriei de beneficiar al facilității respective.

• ***Indicatorii riscului de solvabilitate***

Normele BNR privind limitarea riscului de credit al băncilor, stabilesc limita minimă a indicatorului de solvabilitate calculat ca raport între nivelul fondurilor proprii și expunerea netă de 12%, iar limita minimă a indicatorului de solvabilitate calculat ca raport între nivelul capitalului propriu și expunerea netă de 8%.

Indicatorii de solvabilitate se calculează în două variante:

- a) Ca raport între capitalul propriu și expunerea netă din activele bilanțiere și elementele în afara bilanțului. Acest raport arată gradul în care capitalul propriu al societății bancare acoperă în proporție de 8% riscul din operațiunile bilanțiere și extrabilanțiere ale băncii. Expunerea netă reprezintă activele băncii la valoarea netă respectiv după deducerea elementelor de pasiv rectificate (amortizări, provizioane), active ponderate în funcție de gradul lor de risc de credit. Expunerea netă din elemente în afara bilanțului reprezintă elementele din afara bilanțului, transformate în echivalent credit funcție de gradul lor de risc de transformare în credit corespunzător criteriilor de încadrare.
- b) Ca raport între fondurile proprii ale băncii și expunerea netă din activele bilanțiere și elementele din afara bilanțului. Acest raport arată gradul în care fondurile proprii ale băncii acoperă într-o proporție de minim 12% riscul din operațiunile bilanțiere și extrabilanțiere ale băncii.

Garanția supraviețuirii băncilor, în cazul în care capitalul devine nul sau negativ, este foarte diferită:

-
- băncile cu capital exclusiv sau majoritar de stat beneficiază de o garanție teoretic nelimitată în contradicție cu statutul lor de societăți anonime;
 - băncile private nu beneficiază de nici un fel de garanție chiar dacă între acționarii lor sunt și instituții sau întreprinderi publice.

Pornind de la formula indicatorului de solvabilitate, pentru menținerea unui nivel corespunzător al acestuia, măsurile ce trebuie luate fie vor majora numărătorul (fondurile proprii), fie vor reduce numitorul (activele ponderate).

Aceasta înseamnă:

- a) asigurarea unui nivel minim al capitalului prin care se înțelege atât reactualizarea permanentă a capitalului social cât și respectarea normelor de prudențialitate stabilite de banca centrală privind participațiile la capitalul altor societăți. Astfel, în conformitate cu Legea privind activitatea bancară participarea unei bănci la capitalul unei societăți comerciale nu poate depăși 20 % din capitalul social al agentului economic, iar totalul participațiilor unei bănci nu poate depăși 60 % din fondurile proprii ale băncii. Acest lucru este foarte important deoarece așa cum am arătat valoarea acestor participații se scade din fondurile proprii luate în calcul pentru adecvarea capitalului;
- b) analiza riguroasă a dobânzilor băncii înțelegându-se prin aceasta asigurarea unui echilibru între mărimea dobânzilor active și pasive, utilizarea de dobânzi fixe sau variabile în funcție de tendința anticipată asupra evoluției dobânzilor pe piață;
- c) asigurarea unui portofoliu de credite performant care se poate realiza respectându-se normele privind creditarea agenților economici. Aceasta presupune o analiză riguroasă privind bonitatea clientului, a acoperirii cu garanții a creditelor acordate dacă este posibil cu colaterale cash astfel încât creditele să necesite cât mai puține provizioane de constituit care ar afecta profitabilitatea și implicit solvabilitatea băncii;
- d) asigurarea unei structuri mai puțin riscante a activului ca urmare a utilizării ponderării activelor cu gradul lor de risc. Această reglementare ajută și obligă băncile să poată atrage mai multe resurse dacă le pot plasa cu risc scăzut.

Principalele reglementări cu influență asupra solvabilității bancare sunt:

- B.N.R. poate dispune măsurile de administrare specială a unei bănci dacă se constată că indicatorul de solvabilitate calculat în raport de fondurile proprii, se situează la un nivel care nu depășește jumătate din nivelul minim prevăzut de reglementările în vigoare la data constatării;

- o instituție de credit este considerată în stare de faliment dacă indicatorul de solvabilitate calculat în funcție de nivelul capitalului propriu scade sub 2 %, nivelul minim în vigoare fiind de 8 % .

- Regulamentul B.N.R. privind clasificarea creditelor, constituirea, regularizarea și utilizarea provizioanelor specifice de risc de credit, prin introducerea performanței financiare drept criteriu la constituirea provizioanelor, conduce la o determinare a calității portofoliului de credite mai aproape de realitate, sistemul bancar românesc devenind mai solvabil pe termen lung.

Concluzii

Din studiul prezentat în acest articol se desprind o serie de concluzii. În primul rând, sursele noi de lichiditate sunt generate de folosirea în gestiunea lichidității a unor noi tehnici și instrumente financiare. Una dintre aceste metode constă în cumpărarea de titluri (obligațiuni) emise cu o opțiune de răscumpărare înainte de scadența la un preț fix, cunoscut dinainte. În acest fel se elimină practic riscul de piață la lichidarea titlului și se sporește lichiditatea obligațiunilor. O altă metodă este titularizarea creditelor, cel mai frecvent practicăată pentru ipotece standard. Această metodă reduce de fapt nevoia de lichiditate.

O altă concluzie este aceea că prognoza privind evoluția ratei dobânzii poate afecta alegerea instrumentului folosit pentru finanțare și alegerea sursei de lichiditate. În cazul împrumuturilor, dacă dobânzile sunt în creștere, atunci banca va prefera să emită certificate de depozit cu dobânzi fixe pentru blocare în costul actual (mai scăzut) al acestora. Dacă dobânzile sunt în scădere atunci este firesc să se prefere contractele de răscumpărare care se reînnoiesc zilnic și al căror cost total va crește în ritm descrescător de la o zi la alta. Se folosește deci o sursă de finanțare pe termen scurt pentru a putea profita de reducerea de rate imediat ce se produce și pentru a nu suporta un cost de oportunitate.

O ultimă concluzie constă în faptul că ddestinația capitalului bancar este multiplă și imposibil de definit cantitativ. Capitalul bancar are de obicei următoarele funcții: protecția creditorilor băncii, susținerea unor pierderi, finanțarea investițiilor capitale și limitarea creșterii băncii. Între acestea, funcția principală este cea de menținere a încrederii publicului, care este esențială pentru succesul unei bănci. Este vorba de încrederea deponenților neasigurați, de cea a autorității bancare și de încrederea acționarilor. Față de această funcție, celelalte apar ca fiind de o importanță secundară. Acest lucru este evident, mai ales pentru o bancă nouă, care pentru a putea începe activitatea, are nevoie de capital pentru a achiziționa spațiul, echipamente și pentru a angaja personal.

Bibliografie

1. Anghel, M.G., Sfetcu, M., Bodó G., Burea, D. (2017). Managementul riscurilor bancare, Revista Română de Statistică - Supliment, vol. 2017, nr. 11, pag.79-86
2. Anghelache C., Anghel M.G., Diaconu A., Lilea, F.P. (2017). - Riscul operațional – model de analiză și control, Revista Română de Statistică - Supliment, Vol. 2017, Nr. 11, pg. 95-101
3. Anghelache, G.V., Bodó, Gy., Stoica, R. - The Basel Agreements – The Analysis of the Banking Risks. Revista Română de Statistică - Supliment, Vol. 2019, Nr. 5, pg. 93-99
4. Blum, J. - Why Basel II may need a leverage ratio restriction. Journal of banking & Finance, 32 (8), pg. 1699-1707, 2008
5. Blundell-Wignall A., Atkinson, P. - Thinking beyond Basel III. Necessary Solutions for Capital and Liquidity. OECD Journal: Financial Market Trends, 2 (1), pg. 9-33, 2010
6. Diaconu, A., Avram, D., Badiu, A., Burea, D., Popovici, M. (2017). - Managementul riscului operațional, Revista Română de Statistică – Supliment, Vol. 5, Nr. 5/2017, pg.211-220
7. Hurduc, N., Hurduc, N. - Standardele BASEL III privind consolidarea capitalizării sistemului bancar, Internal Auditing & Risk Management, Anul VI, Nr.3(23), pg 71-82, 2011
8. Manole, A., Anghel, M.G., Stanciu, E., Badiu. A. - Analysis models for the financial risk. Revista Română de Statistică – Supliment, Vol Nr. 9/2016, pg.73-80
9. Șerban, G. și alții (2009) – Previziunea riscurilor bancare – metode utilizate, Simpozionul internațional Efecte și soluții pentru criza economico-financiară, Editura Artifex, pp 166-169

LIQUIDITY AND SOLVENCY RISK MANAGEMENT ANALYSIS

Assoc. prof. Ana Maria POPESCU PhD (notariat.dejure@gmail.com)

Bucharest University of Economic Studies

Laura CONSTANTIN PhD Student

Bucharest University of Economic Studies

Daniel DUMITRU PhD Student (dumitru.teticdaniel@gmail.com)

Bucharest University of Economic Studies

Abstract

Liquidity risk is the most important banking risk consisting in the fact that a bank does not have an adequate level of liquidity to cover financial obligations at a given time. Liquidity risk is highest when a bank cannot anticipate the demand for new loans or deposit withdrawals and when it does not have access to new sources of cash. To ensure liquidity needs, both assets and liabilities can be used. The traditional source of liquidity is liquid assets. To meet liquidity requirements, some banks hold assets that can be sold immediately, close to their nominal value. Banks' liabilities can also be turned into liquidity, in the sense that debt securities can be easily issued to obtain cash at reasonable costs. If banks need cash, they either sell assets or increase lending.

Keywords: *banking risks, liquidity, solvency, bank management.*

JEL classification: *G30, G32*

Introduction

Short-term liquidity needs can be generated by a number of factors including seasonal factors, the operations of large customers, the volatility of deposits and loans.

Seasonal factors can affect both the demand for loans and the flow of deposits. Since most of the loans are granted to account holders, the seasonal increase in the demand for loans is associated with the reduction of the average value of deposits, which complicates liquidity management.

The influence of these factors is especially stronger for banks specialized in offering financial services for a certain sector of activity: agriculture, construction, etc. Fortunately, most seasonal fluctuations can be correctly anticipated based on previous experience through dynamic analysis of data series.

Transfers and loans of high value (relative to the size of the bank) can also create short-term liquidity management problems. Clients' decisions can

be entirely opportunistic, especially regarding the transfer of funds or the use of credit lines. Estimating this type of short-term liquidity need is dependent on knowing the financing needs, intentions and profile of large customers.

Literature review

Risks appear and manifest themselves in the entire financial-banking activity. In this sense, a number of specialists, researchers and people from the academic environment, treated and paid attention to the study for risk assessment. Thus, Anghel, M.G. et al (2017) publish the result of a research on banking risk management. Anghelache, C., Anghel, M.G., Diaconu, A. and Lilea, F.P. (2017) published an extensive study on operational risk, addressing aspects of the use of analysis and control models to predict the occurrence of risk, to limit the effects. Anghelache, G.V., Bodo, Gv. and Soica, R. (2019) published a study on the analysis of banking risks. Blum, J. (2010) published an article in which he deals with the analysis of the provisions of the Basel II Accord, through the lens of the measures that must be taken to avoid and limit the effects of banking risks. Blundell-Wignall, A. and Atkinson, P. (2010) paid attention in a study to the need to analyze the provisions of the Basel III Agreement in order to be able to take measures to limit the size of the capital depending on the existing liquidity in the market. Diaconu, A., Avram, D., Badiu, A., Burea, A. and Popovici, M.D. (2017) dealt with the operational risk analysis, and Hurduc, N. (2011) conducted an extensive study regarding the Basel III standards regarding capital consolidation in the banking system, in order to prevent the triggering of specific risks. Manole, A., Anghel, M.G. et al (2016) published a review of financial risk analysis models. Șerban, G. and others (2009) addressed in a complex study the aspects regarding the models used in the prevention of banking risks.

Data, Results and Discussion

Volatile loans and deposits can be estimated through specific programs as dynamic indices and as a weight compared to other deposits or loans, always based on previous experience and correlated with the phase of the economic cycle.

Cyclical liquidity needs are more difficult to estimate and it is especially difficult to anticipate the moment of their appearance.

The following analysis and calculation methods can be used to estimate the size of these needs:

- Analysis of the behavior of credit lines. The maximum use of credit lines (during periods of expansion) is compared with their current use, and the difference can be a good estimate of the demand for additional credits to cover in case of expansion;

- Correlating the dynamics of deposits with the dynamics of the interest rate. The analysis of the interest rate curve on the market gives a good approximation of the agents' expectations regarding the phase of the economic cycle in which the economy is about to enter. The bank can establish correlation indices between the dynamics of these rates and that of its own deposits and then it can establish the probable level of these deposits depending on the evolution of interest rates on the market. Assessment of the vulnerability of the deposit base. This involves assessing the degree to which an optimal diversification of the deposit base and the quality of risk management programs in areas that affect the bank's image has been achieved.

- Statistical analysis programs. They are the most recommended for the ease and quality of the results and are used especially for seasonality analysis. In addition, residual values are a good estimate of cyclical liquidity needs. The only condition for using this type of analysis is the bank's age on the market.

Banks can use a relatively simple method of determining long-term liquidity evolution trends, based on the classification of all balance sheet elements. All the accounting items in the assets of its balance sheet are divided into liquid (convertible into immediately usable funds within a maximum of 90 days and with minimal loss of value when selling the respective asset) or solid. Similarly, liabilities are divided into volatile liabilities and stable liabilities. The calculations can then be resumed periodically and actually only involve an update of the data we have for analysis.

Unforeseen liquidity needs are virtually impossible to anticipate because they are caused by completely random events. They can be generated by the most diverse causes, such as: the reduction of deposits as a result of rumors, the suspension or drastic reduction of a funding source, the absolutely surprising increase in requested credits.

Most banks have their own plan of emergency measures to ensure liquidity in such special situations. Through this plan, emergency sources are established to cover the need for liquidity up to a given percentage of the calculation base. This can be the total value of volatile deposits or the total value of credit lines or the value of market loans.

An important analysis carried out by commercial banks is that of liquidity risk. For this purpose, the GAP analysis is used as a liquidity management tool.

The purpose of the analysis is to identify the problems that may arise in the liquidity level.

Depending on the size of the bank and the IT possibilities for aggregating data from the territorial units, the GAP analysis can be performed

operatively based on the data obtained from the daily verification balances as well as on the basis of the data from the accounting balance.

Before moving on to an example of the GAP analysis for bank liquidity management, it is necessary to make the following terminological clarifications:

- remaining maturity represents the time interval calculated starting from the analysis date, which can be: daily, weekly, monthly, quarterly and the effective maturity date of the asset or liability element

- the effective maturity can represent: the payment date in the case of loans, the maturity of deposits, etc.

- GAP is the difference between the asset and the liability due in the same maturity interval. The GAP can be positive (asset > liability) which means that the bank's investments due in the same interval are superior to the drawn and due resources, there are sufficient resources to pay the payments requested by customers and the negative GAP, which describes a situation opposite to the previous one and represents a special problem for the bank. In this situation, the bank is obliged to create liquidity by capitalizing on other liquid assets before maturity. The cumulative GAP over several maturity intervals represents the algebraic sum of the levels recorded on the respective intervals. The GAP index (%) expresses the size in relative value of the cumulative difference between placements and maturing resources in the respective maturity interval, compared to total assets. The GAP index is calculated according to the formula:

$$GAP = \frac{\sum GAP(A - P)}{\sum A}$$

where: A is the balance sheet asset and P is the balance sheet liability

The negative GAP index (over 10%) indicates a situation that must be corrected in a short time to reduce the liquidity risk.

The positive GAP index of high values may indicate an imbalance between the maturity of the investments and that of the resources, which may be accentuated in the future intervals.

	Remaining Maturity						
	1 day	<1 month	1-3 months	3-6 months	6-12 months	Over 12 months	TOTAL
Total assets	100	200	250	150	100	200	1000
Credits			100	100	100	100	400
State titles		100	150	50			300
Other interbank assets	20	100					120
Mandatory minimum reserve	80						80
Other assets						100	100
Totally passive	150	300	100	100	100	250	1000
Demand and time deposits	100	300	100	100			600
Availability of bank customers					100		100
Capital and own funds						200	200
Other liabilities	50					50	100
GAP	-50	-100	150	50	0	-50	0
Cumulative GAP	-50	-150		50	50	0	x

The interpretation that can be given to the results contained in the table is as follows:

- for a period of up to one month, liabilities mature faster than assets, which can be a problem if maturing resources are not extended

- The negative GAP of up to one month shows that the liabilities due in the analyzed period are ahead of the assets due in the same period. If the bank's resources are not renewed, the bank will have to sell maturing assets to meet the withdrawals.

In order to eliminate these maturities mismatches, the bank should consider attracting additional resources in liquid investments with a maturity of up to three months or reduce the weight of investments with a maturity of more than 6 months or in the case of making new investments with a long maturity, these being carried out in correlation with the resources attracted on similar terms.

In order to avoid panic, in order to cope with the massive requests for withdrawal of resources, the bank can turn certain assets (e.g. government securities) into liquid in a short time, but it must estimate the loss obtained by selling the assets before their maturity. A possibility to avoid this shortcoming would be the implementation of the hedging technique.

• ***Sources of bank liquidity***

Satisfying liquidity needs means identifying the sources of liquidity accessible to each bank and the adequacy of these sources to the needs already assessed. From the point of view of their management, these sources are divided into traditional sources of liquidity and new sources.

The traditional sources of liquidity are, in turn, of two types: liquid assets and loans.

Liquid assets include those bank assets in which funds are temporarily placed, with the certainty that they will either mature and be repaid when additional liquidity is needed, or that they can be sold before maturity without loss of value. They include primary, secondary reserves and overdue loans. Loans refer to the set of methods by which banks can actually lend or obtain funds.

The most suitable sources that can be used to cover a certain demand for liquidity are made after taking into account several factors including: the actual need for liquidity, access to the financial markets, the managerial approach, the cost and the features of the different sources of liquidity and the forecast regarding the evolution of the interest rate on the market.

The nature of the liquidity need can be considered the main factor in the decision to allocate certain sources to cover that liquidity need.

Access to the financial markets is directly dependent on the size of the bank. For small banks, the primary source of liquidity is liquid assets and, therefore, minimizing liquidity risk requires a careful management of bank assets and liabilities. Direct loans from the market are not even possible for many of them or can be contracted at onerous price conditions. That's why for small banks, loans are actually just an emergency resource to cover liquidity needs.

Large, international banks or bank holding companies have access to the most diverse markets, not only to the national interbank market, and for them the main source of liquidity is market loans at favorable conditions for them.

Liquid assets have too high an opportunity cost for these banks and are minimized at the level of the requirements imposed by treasury management (minimum mandatory reserve). Medium-sized banks use both liquid assets

and loans as sources of liquidity. The most used instrument tends to be the certificate of deposit, preferably with the roll-over option. These instruments have short-term maturities, easy to manage and suitable for current liquidity needs. Direct loans from the market or from the central bank are used to cover seasonal needs. Liquid assets are kept to cover needs of a cyclical or emergency nature, difficult to anticipate.

The managerial approach is very important for the bank's strategy to cover liquidity needs. A bank may sometimes call on borrowed sources. However, there are also banks that often turn to such sources either when they are in a situation of debtors or when there is an abundance of relatively cheap resources, favorable to building a profitable financial structure.

The cost and features of the various sources of liquidity are also taken into account to determine the liquidity tactic. The general rule is one of common sense: it is used as the cheapest source of coverage, in the context of managerial philosophy and market access.

For liquid assets the cost is an opportunity cost for the entire duration of holding in the portfolio, adjusted for capital gain/loss and taxes. For borrowed funds, the expenses can be fixed or variable depending on the regime of interest paid.

• ***Liquidity risk indicators***

At the level of a banking company, a series of liquidity indicators are calculated and analyzed in order to manage possible liquidity crises and avoid insolvency.

The main indicators encountered in practice are the following:

- a) global liquidity, which reflects the possibility of asset patrimonial elements to turn into cash in the short term in order to satisfy payment obligations. It is calculated as a ratio between liquid assets (money available including at the B.N.R., deposits at other banks, government securities, other assets) and current liabilities (resources attracted at sight). The optimal level of this indicator is 2 -2.5;
- b) immediate (treasury) liquidity, which reflects the ability of treasury assets (cash, current account at the B.N.R., short-term investments) to meet short-term liabilities (customers' cash on hand and short-term loans from other banks). The optimal level of this indicator is 20%;
- c) liquidity according to demand deposits, which expresses the bank's ability to cover from liquid assets the liabilities with the highest degree of volatility (demand deposits). It is calculated as a ratio

-
- between the total volume of liquid assets and that of demand deposits. The optimal value of the indicator is 15%, but it varies depending on the development of the financial markets;
- d) liquidity depending on the total deposits, which expresses the possibility of the patrimonial elements of liquid assets to be transformed quickly and with minimal expenses into liquidities in order to be able to face the debts representing the total deposits. It is calculated as a ratio between the total volume of liquid assets and that of total deposits (including those drawn from the interbank market);
 - e) the share of sight deposits in total deposits, which expresses the bank's exposure depending on sight deposits and total deposits and shows the evolution trend of time deposits compared to that of sight availability with influence on the stability of resources and the level of costs;
 - f) liquidity depending on total deposits and loans, which expresses the possibility of liquid assets to quickly and with minimal expenses turn into cash in order to be able to deal with debts representing the total of deposits and loans attracted. It is calculated as a ratio between the volume of liquid assets and that of deposits and loans attracted (including from the B.N.R.);
 - g) liquidity according to assets, which reflects the degree of liquidity of the balance sheet asset, respectively the share of liquid assets in the total balance sheet assets;
 - h) the share of credits granted in the total resources attracted, which shows the degree to which the deposits and loans attracted are placed in credits, turning them into liquidity at maturity;
 - i) the liquidity position, which is determined as the difference between the volume of liquid assets and volatile liabilities. This is an indicator derived from the practice of treasury management that is calculated by days, weeks and months and whose optimization consists in balancing liquid assets with immediate liabilities. In the case of a negative position, the liquid assets are insufficient to fully honor the obligations, the bank having to resort to urgent sources of financing, such as: loans from the interbank market, loans from the central bank or the liquidation of some portfolio assets before the deadline. If the liquidity position is positive, the excess liquidity above the admissible limit is placed in short-term deposits on the interbank market;
 - j) the ratio of own funds and permanent resources, which shows how many of the long-term assets are covered by long-term resources.

Own and assimilated funds, own funds and long-term resources with a maturity of over 5 years are considered. On the other hand, long-term assets are considered: loans granted for a term longer than 5 years, tangible and intangible fixed assets, participations and securities with a maturity of more than 5 years. The minimum level of the indicator is 60%. The purpose of this regulation is to limit long-term placements to resources of the same nature;

- k) net liabilities, which reflect the difference between assets and liabilities classified by maturity. Simple net liabilities are calculated for each period as the difference between liabilities and assets with the same maturity. Simple net liabilities show, for each period, the extent to which maturing assets cover maturing obligations. Management problems arise especially where the simple net liabilities are positive, because to cover them the bank has to find additional resources. The analysis of the sign of simple net liabilities (positive or negative) can give us information about the transformation of the maturities practiced by the bank. For example, if for short-term maturities, net liabilities are positive and for medium- and long-term maturities are negative, it means that the bank is mobilizing short-term resources to finance medium- and long-term investments. Cumulative net liabilities are calculated as the difference between cumulated liabilities and assets corresponding to each time period. The indicator is used to signal the period of maximum need for liquidity;
- l) the liquidity index, which represents the ratio between the sum of liabilities and the sum of assets, both weighted by the average number of days (years) or by the current number of the respective maturity group. If the liquidity index is:
- equal to or close to 1, it means that the bank practically does not convert maturities;
 - sub-unitary, it means that the bank transforms short-term liabilities into long-term assets, an advantageous situation in the conditions of the rising interest rate curve, but it can lead to the appearance of liquidity risk if the average transformation of maturities is very high and an immunization is not successful full and fair by financing these long-term assets throughout the period until maturity with resources on comparable terms to minimize current and future liquidity needs;
 - supra-unitary, means that the bank makes the transformation from long-term liabilities to short-term assets. In this case, there is practically no liquidity risk because the assets reach their maturity

(become liquid) before the sources that financed them. From the point of view of the profitability of investments, such a structure is only advantageous for short periods of time when the short-term interest rate is higher than the long-term one;

- m) the liquidity rate, which reflects the evolution of the bank's indebtedness to the money market. This is calculated periodically depending on the maturity of the loan operations, by relating the newly contracted loans to the loans due in the same period. The liquidity rate can be:
- supra-unitary, so the degree of indebtedness increases and liquidity decreases, dependence on the money market increases and the ability to borrow in case of emergency decreases;
 - equal to 1, so the situation remains the same;
 - sub-unitary, so the degree of indebtedness decreases and liquidity is increasing, dependence on the money market decreases and the ability to borrow in case of emergency increases;
- n) The gap rate is calculated as a ratio between the difference between interest received - interest paid and the difference between assets - liabilities, as follows:

$$R_B = \frac{D_I - D_P}{A - P}$$

$$R_B = \frac{D_I - D_P - CPB}{A - P}$$

where:

- R_B - breach rate;
- D_I - interest earned;
- D_P - interest paid;
- A - assets;
- P - passives;
- CPB - is the bank's cost and profit: the total of the bank's general expenses and the minimum gross profit to be achieved.

The indicator actually expresses the maximum absolute or relative size of the interest rate that the bank can pay to finance an increase in assets (an additional investment) relative to the resources it already has. Depending on the estimated profitability of this investment, the bank must decide whether or not it is advantageous to finance this new investment at market rates.

- ***Solvency risk***

The capital allows the banking company to function because it finances the employment of the necessary material and human resources. If it has an adequate level of asset quality, it can act as a global shock absorber and therefore its size and structure are essential elements in establishing the risk profile of the banking company.

The bank's capital is subscribed by the bank's shareholders, who in exchange for the subscribed sums expect dividends that reflect a high profitability of the banking activity. For this reason, the cost of equity might be higher than any other resource the bank would have access to. In addition, this is also due to the greater uncertainty associated with financial returns and because dividends or reinvested profits are not tax-deductible expenses. Thus, a bank can reduce the cost of financing by increasing the degree of indebtedness. But the cost of other financing sources increases as the capital risk increases.

Bank capital designates the funds that the bank can use to finance operations for an unlimited period. These funds, grouped according to their method of procurement, delimit the two forms of bank capital:

1. Tier I banking capital, which has as elements:

- social capital (shareholders' funds);
- declared reserves obtained from undistributed profit;
- undistributed profit;
- regulated risk fund;

Its sources of capital formation can be internal (reinvestment of profit) or external (public or private issuance of shares).

The determination of the capital value can be done as follows:

- at the accounting value as the difference between the total assets and other liabilities - is the amount used for reporting;
- at the market value using the share price in circulation multiplied by their number;
- at the issue value (nominal) of the shares.

2. Tier II capital includes:

- subordinated debt;
- shares of indefinite duration;
- shares/bonds issued by mutual funds and venture capital abroad;
- revaluations from securities held.

Subordinated debt includes all types of term credit instruments, with fixed or variable interest rates, notes and bonds. Most medium-term issues and relatively low total value are sold to the bank's clients.

The preference shares guarantee a fixed dividend and constant rights over the bank's assets. These instruments do not have maturities, but

some issues can be amortized or redeemed by the issuing bank at a fixed, predetermined price.

- ***Capital requirement***

The main factors that influence the capital requirement of a bank for a certain period are: the destination of bank capital and the degree of indebtedness (solvency ratio) as a factor of bank profitability.

It is important to assess the bank's ability to grow depending on the size of the available capital and the banking authority can use solvency rates to limit this growth beyond the management's management capacity, including limiting or blocking bank acquisitions or mergers. Another secondary function is that of a shock absorber for banking risks: fully for pure ones and partially for speculative (unanticipated) ones.

The degree of indebtedness as a factor of bank profitability exerts extreme pressure on the relative level of bank capital in the sense of its reduction. A higher debt ratio provides the bank's shareholders with a higher financial return for a given level of economic return. The growth of this indicator is limited by the following three factors:

- the prudence of creditors - they become more circumspect in placing the funds they have at highly indebted institutions; they perceive the credit risk and demand increasingly higher compensations (interest rates);
- maximizing the bank share price – if the bank is extremely indebted, the financial markets react to what is perceived as a higher placement risk and the share price of the respective bank starts to fall;
- the regulations of the banking authority - it can intervene with sanctions before the phenomenon becomes obvious to the markets and therefore before trust in the respective bank is negatively affected.

Even considering all these elements, it is difficult to assess what is the optimal size of bank capital. The fact is that there are significant differences between the banks generated mainly by the size of the bank and the management policies used.

- ***Regulation of bank solvency***

Insolvency can be defined as the long-term inability of the banking company to meet its payment commitments. Insolvency can be a prolongation of the liquidity crisis, a result of its poor management.

In accordance with the Law on judicial reorganization and bankruptcy of credit institutions, a bank is considered insolvent if it is in one of the following situations:

-
- a. the bank has not fully honored certain, liquid and demandable claims for at least 30 days;
 - b. the value of the bank's liabilities exceeds its assets.

Since banks mainly place money borrowed, deposited by their customers and from these operations they obtain the main part of their income, banks are interested in attracting as many deposits as possible, to realize as large a volume of assets as possible and, therefore, to a social capital given, to achieve a dividend rate as high as possible. In this way, the share of capital in total banking liabilities decreases, the leverage effect increases, and therefore the risk of bankruptcy: the bank can only afford smaller and smaller losses with an increasingly larger volume of assets. This trend is counteracted by two positive phenomena:

- increasing the share of income from banking services in total banking income. These revenues do not depend on the total volume of banking assets except indirectly;
- the increase of reserve and risk bank funds that increase equity.

The banking authority regulates the bank capital regime in multiple forms: its absolute minimum value, the method of payment, the structure of the bank capital used for reporting and its size relative to the risky assets of the bank.

The constitution of bank capital is done by paying the necessary amounts, but later capital increases can be made both by subscribing additional amounts (by reinvesting the profit) and by using other sources: issue premiums, contribution in kind to the capital, dividends from the net profit due to shareholders, reserves made up of net profit, amounts recorded as reserves from exchange rate differences.

According to BNR rules, own funds consist of own capital and additional capital. These values are reduced by the following elements:

- establishment expenses not covered by income;
- the trade fund;
- anticipated expenses for fixed assets;
- expenses for ongoing investments and materials for which the development fund was not affected;
- losses of the current year;
- participations in other banking companies.

Risk-weighted assets include both actual (balance sheet) assets and the equivalent of off-balance sheet positions. Their calculation value is the net one. The weights used for these are 0, 20, 50 and 100%. Off-balance sheet items are converted into credit equivalents depending on the risk they present:

-
- at maximum risk, the conversion factor is 100%;
 - at medium risk 50%;
 - at low risk 20%.

The credit equivalent is then considered as a balance sheet element and the risk weight corresponding to the category of beneficiary of the respective facility is applied to it.

• ***Solvency risk indicators***

The NBR norms regarding the limitation of banks' credit risk, establish the minimum limit of the solvency indicator calculated as the ratio between the level of own funds and the net exposure of 12%, and the minimum limit of the solvency indicator calculated as the ratio between the level of own capital and the net exposure of 8 %.

The solvency indicators are calculated in two variants:

a) As a ratio between equity and net exposure from balance sheet assets and off-balance sheet items. This report shows the degree to which the banking company's equity covers 8% of the risk from the bank's on-balance sheet and off-balance sheet operations. The net exposure represents the bank's assets at their net value, respectively after deducting rectified liability elements (amortization, provisions), assets weighted according to their degree of credit risk. The net exposure from off-balance sheet elements represents the off-balance sheet elements, transformed into credit equivalent depending on their degree of risk of transformation into credit corresponding to the classification criteria.

b) As a ratio between the bank's own funds and the net exposure from balance sheet assets and off-balance sheet items. This report shows the degree to which the bank's own funds cover the risk of the bank's balance sheet and off-balance sheet operations in a proportion of at least 12%.

The guarantee of banks' survival, in case the capital becomes null or negative, is very different:

- banks with exclusive or majority state capital benefit from a theoretically unlimited guarantee, contrary to their status as anonymous companies;
- private banks do not benefit from any kind of guarantee, even if their shareholders include public institutions or enterprises.

Starting from the formula of the solvency indicator, in order to maintain an appropriate level of it, the measures to be taken will either increase the numerator (own funds) or reduce the denominator (weighted assets).

This means:

a) ensuring a minimum level of capital, which means both the permanent update of the social capital and compliance with the prudential

norms established by the central bank regarding participations in the capital of other companies. Thus, in accordance with the Law on banking activity, the participation of a bank in the capital of a commercial company cannot exceed 20% of the social capital of the economic agent, and the total participation of a bank cannot exceed 60% of the bank's own funds. This is very important because, as I have shown, the value of these shares is deducted from the own funds taken into account for capital adequacy;

b) the rigorous analysis of the bank's interests, meaning by this the assurance of a balance between the amount of active and passive interests, the use of fixed or variable interests depending on the anticipated trend on the evolution of interests on the market;

c) ensuring a performing credit portfolio that can be achieved by complying with the rules regarding lending to economic agents. This requires a rigorous analysis of the client's creditworthiness, of the collateral coverage of the loans granted, if possible, with cash collateral, so that the loans require as few provisions as possible that would affect the bank's profitability and, implicitly, its solvency;

d) ensuring a less risky structure of the asset as a result of using the weighting of the assets with their degree of risk. This regulation helps and forces banks to be able to attract more resources if they can place them with low risk.

The main regulations with influence on bank solvency are:

- B.N.R. can order the special administration measures of a bank if it is found that the solvency indicator calculated in relation to own funds is at a level that does not exceed half of the minimum level provided by the regulations in force on the date of the finding;

- a credit institution is considered bankrupt if the solvency indicator calculated according to the level of equity falls below 2%, the minimum level in force being 8%.

- B.N.R. Regulation regarding the classification of loans, the establishment, regularization and use of specific provisions for credit risk, by introducing financial performance as a criterion for the establishment of provisions, leads to a determination of the quality of the loan portfolio closer to reality, the Romanian banking system becoming more solvent in the long term.

Conclusions

A number of conclusions emerge from the study presented in this article. First of all, new sources of liquidity are generated by the use of new techniques and financial instruments in liquidity management. One of these

methods consists in buying securities (bonds) issued with a redemption option before maturity at a fixed price, known in advance. In this way, the market risk is practically eliminated when the title is liquidated and the liquidity of the bonds is increased. Another method is credit securitization, most commonly practiced for standard mortgages. This method actually reduces the need for liquidity.

Another conclusion is that the forecast regarding the evolution of the interest rate can affect the choice of the instrument used for financing and the choice of the source of liquidity. In the case of loans, if interest rates are rising, then the bank will prefer to issue certificates of deposit with fixed interest rates to lock in their current (lower) cost. If interest rates are decreasing then it is natural to prefer repurchase agreements that are renewed daily and whose total cost will increase at a decreasing rate from one day to the next. Therefore, a short-term financing source is used to be able to take advantage of the rate reduction as soon as it occurs and not to bear an opportunity cost.

A final conclusion consists in the fact that the destination of bank capital is multiple and impossible to define quantitatively. Bank capital usually has the following functions: protecting the bank's creditors, sustaining losses, financing capital investments and limiting the bank's growth. Among these, the main function is that of maintaining public trust, which is essential for the success of a bank. It is about the trust of uninsured depositors, that of the banking authority and the trust of shareholders. Compared to this function, the others appear to be of secondary importance. This is obvious, especially for a new bank, which in order to start its activity, needs capital to purchase space, equipment and hire staff.

References

1. Anghel, M.G., Sfetcu, M., Bodó G., Burea, D. (2017). Managementul riscurilor bancare, Revista Română de Statistică - Supliment, vol. 2017, nr. 11, pag.79-86
2. Anghelache C., Anghel M.G., Diaconu A., Lilea, F.P. (2017). - Riscul operațional – model de analiză și control, Revista Română de Statistică - Supliment, Vol. 2017, Nr. 11, pg. 95-101
3. Anghelache, G.V., Bodó, Gy., Stoica, R. - The Basel Agreements – The Analysis of the Banking Risks. Revista Română de Statistică - Supliment, Vol. 2019, Nr. 5, pg. 93-99
4. Blum, J. - Why Basel II may need a leverage ratio restriction. Journal of banking & Finance, 32 (8), pg. 1699-1707, 2008
5. Blundell-Wignall A., Atkinson, P. - Thinking beyond Basel III. Necessary Solutions for Capital and Liquidity. OECD Journal: Financial Market Trends, 2 (1), pg. 9-33, 2010
6. Diaconu, A., Avram, D., Badiu, A., Burea, D., Popovici, M. (2017). - Managementul riscului operațional, Revista Română de Statistică – Supliment, Vol. 5, Nr. 5/2017, pg.211-220

-
7. Hurduc, N., Hurduc, N. - Standardele BASEL III privind consolidarea capitalizării sistemului bancar, Internal Auditing & Risk Management, Anul VI, Nr.3(23), pg 71-82, 2011
 8. Manole, A., Anghel, M.G., Stanciu, E., Badiu. A. - Analysis models for the financial risk. Revista Română de Statistică – Supliment, Vol Nr. 9/2016, pg.73-80
 9. Șerban, G. și alții (2009) – Previziunea riscurilor bancare – metode utilizate, Simpozionul internațional Efecte și soluții pentru criza economico-financiară, Editura Artifex, pp 166-169